Dünya Edebiyatı

DK DOĞAN KİTAP

YURİ BUYDA

SIFIR TRENİ

Çeviren: Mehmet Özgül

Sıfır Treni

Yuri Buyda

SIFIR TRENİ

Orijinal adı: *Don Domino*
© Éditions Gallimard, 1998
Yazan: Yuri BUYDA
Rusça aslından çeviren: Mehmet ÖZGÜL

Türkçe yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ
1. baskı / temmuz 2001 / ISBN 975-6612-10-X

Kapak tasarımı: Dipnot
Baskı: Şefik Matbaası

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34544 Güneşli-İSTANBUL
Tel. (212) 677 06 20 - 677 07 39 Faks (212) 677 07 49

Sıfır Treni

Yuri Buyda

Çeviren
Mehmet Özgül

Ardabyev "Yahudiler gidiyor!" diye bağırdı evin yankılanan boşluğuna ve yanıt almayı boş yere bekledikten sonra yüzünü pencereye çevirdi.

– Yahudiler gidiyorlar! diye haykırdı bir daha. Bizim gibi enayilerden başka kim kalır burada?

Ardabyev pencerenin önünde dikilirken, taşıdıkları bagajların ağırlığı altında kamburlaşmış kadınlar ile erkekleri rahatça seçiyordu; taşınan öteberi, yaşlı Fira'nın 9. İstasyon'da geçirdiği kırk küsur yıl boyunca biriktirdiği ıvır zıvır ile çul çaput değildi artık; bavulları, çuvalları dolduran şeylerin adı şimdi "bagaj, göçmenlerin bagajı" olmuştu. Yere batsındı hepsi de!

Bavulları taşıyanlar bir sıra olup çamurlu daracık yoldan köprüye doğru ilerliyorlardı. Altından taşkın bir ırmağın kükreyerek aktığı paslı demir köprünün öte yanında yolcuları bekleyen kocaman bir kamyon duruyordu. Yaşlı Fira ise evinin önündeki avluda ortalığa saçılmış süprüntülerin arasında arkaya yatık bir iskemlede oturuyordu. Ortalığa saçılan çul çaput, kâğıt parçaları, her türlüsünden kırpıntı rüzgârla dört bir yana savruluyor, kirli beyaz kuşlar gibi havada uçuşuyor, boşalan evin duvarlarına, yana yatmış avlu çitlerine, birinin yaşlı Fira'nın sırtına geçiriverdiği, siyah, ıslak yağmurluğa yapışıyordu. Kadın şaşkınlık içinde, bön bön

önüne bakıyordu; karanlık bastırmadan bir an önce işe yarar ne varsa hepsini kamyona taşımaya çalışan oğluyla ona yardım eden arkadaşlarına aldırdığı yoktu.

Ardabyev ise hep pençerenin önünde dikiliyor; yaşlı Fira'yla istasyonda geçirdiği tüm yaşantısının bavullarla, pılı pırtı dolu valizlerle, fotoğraflarla birlikte bu evden geri dönmemecesine uzaklaşışını, kadının öteberisinin çamura bulanmış dev kamyona hızla yüklenişini seyrediyordu. Fira buralara bir daha gelmeyecek, ebediyen yok olacak, orada, uzaklarda bir yerde, pek olasıdır ki yabancısı olduğu bir yaşama tutunmaya çalışacaktı.

Yere düşen fotoğraflardan birinde istasyona ilk yerleşenler görülüyordu. Fira ile kocası Mişa, domino oyununa düşkünlüğünden dolayı adı Don Domino'ya çıkan İvan Ardabyev, Ardabyev'in "kardeşim" dediği Vasili ile onun karısı Gusya, istasyonun ilk görevlilerinin eşyalarını ırmağın karşı yakasına boşaltıp, taşların üstüne basa basa, bu yakadaki derme çatma iki barakaya taşınmalarına yardım eden askerler... Karnı burnunda Gusya, sırtlarında geçirirlerken suya düşme tehlikesi atlatmıştı. Gencecik Fira ise kabarık saçları, tan kızılı ipekli giysisi, iğne gibi sivri ökçeleriyle ırmaktan, taştan taşa sıçrayarak kendisi geçmişti. Irmağa yaklaşınca iskarpinlerini çıkarmış, sarı köpüklü suların içinden çıkmış mavimsi taşlara çıplak ayaklarıyla basarak koşmuştu. Oysa onu kollarında taşımaya can atan bir sürü erkek vardı. Ardabyev'in elindeki fotoğrafta ne Alyona gözüküyordu, ne de kızıl saçlı Albay. Gizli haritalarda yeri 9 rakamıyla belirtilen istasyona ilk gelenler, yani derme çatma barakalara yerleşecekler görülüyordu yalnızca. Gelenlerin ardından ilk aylarda ırmağın üstüne köprü kurulacak, köprünün üzerine ray döşenecek, önce onarım işçileri, kısa bir süre sonra da hızar ve travers atölyelerinde çalışacaklar için barakalar yapılacaktı. O zamanlar öyleydi, ya şimdi? Şimdi her şey ne ka-

dar da çok değişmişti! Ortalıkta kimsecikler kalmamıştı bir kere. Kimileri gitmiş, kimileri de eceliyle ölerek bundan çok uzun bir süre önce karşı yakada, köprü ile evlerin hayli uzağında açılan küçük mezarlığa gömülmüştü. Dur durak bilmeden çalışmaları, ölümü elden geldiğince az düşünmeleri gereken; düşünecek olduklarında da doğal olanı değil, ötekini, buyrukları dinlememenin, çenesini tutamamanın ya da kaçma girişiminde bulunmanın sonucunda ceza olarak verilecek ölümü düşünen dirilerin hayli uzağına gömülmüşlerdi ölenlerin hepsi de... İşte artık kimse kalmamıştı istasyonda. Fira da gidiyordu. Bir tek kendisi, yaşlı Ardabyev kalıyordu; birlikte domino oynayacağı arkadaş da yoktu artık. Bir de, bu boş ve yankılı evde bir yerlere gizlenmiş bulunan, ne yanıt ne de yaşam belirtisi veren Gusya... Kim bilir, belki o da ölmüştü...

Ardabyev kulaklıklı şapkası ile içi pamukla beslenmiş kalın ceketini giydi, ırmak yönünde yürüdü. Paslı iskeleti taşkın suların üzerine abanmış, hafif hafif titreyen köprüye doğru killi daracık bir patika yükseliyordu.

Bir elinde arkası yatık iskemleyi tutan oğluna yaslanan Fira zar zor yürüyor, bataklığa dönüşmüş çamurda lastikli ayaklarını güçlükle atarken yalpalıyordu.

Fira'nın oğlu İgor burnunu çekerek:

– Bu ne soğuk, Vanya Amca! dedikten sonra şişkin ceketinin göğüs cebinden sigara paketini güç bela çıkartarak ona uzattı.

– İçer misin?

Don Domino "hayır" anlamında başını salladı.

Yaşlı Fira patika boyunca uzanan çürük tırabzana iki eliyle birden tutunarak sandalyeye güçlükle çöktü. Tırabzanın varlığı bir zamanlar Ardabyev'in her yıl basamaklarını yenilediği sağlam ağaç merdiveni getirdi aklına.

İgor göz kırptı.

– Nasıl, sıfır treni eskisi gibi gelip gidiyor mu?

Ardabyev'in sırası asıktı.

Gelip gitmeyip de ne yapacak?

Ama, Vanya Amca, oradaki rayların tümünü sökmüşler.

Eliyle köyün bulunduğu yönü gösteriyordu.

Oradakileri de, daha ilerdekileri de... Yalnız köprünün üzerindekini sökmeyi unutmuşlar. Haydi, sen de git artık buralardan. Tek başına kalınca ne yapacaksın? Hele dondurucu kış günleri...

Hiddetli sigarasını tüketip fırlattıktan sonra annesinin isteğinden doğrulmasına yardım etti.

Dan Domino şapkasını çıkardı, sıkıntılı bir halde gülümsedi; ağzının içinden çelik kaplamalı, oldukça düzgün iki sıra diş gözüktü.

Fira derin derin göğüs geçirdi, buruşuk yüzündeki açık mor, kahverengi lekelerin ortasında bir ağız belirdi; ağzının orasında burasında kalmış çürük sarı dişleri ortaya çıktı. Titreyen eliyle Ardabyev'i kutsayarak:

– Elveda İvan, bu defa sonsuza dek ayrılıyoruz, dedi.

İvan yaşlı kadının neredeyse bir deri bir kemik kalmış bedenini incitmemeye çalışarak göğsüne bastırdı.

– Elveda, Fira. İlkbahar berbat bir mevsim. Bundan daha kötüsü olamaz.

İkide birde ayağı kayan yaşlı kadın sallanan tırabzana tutunarak köprüye doğru tırmanmaya çalışıyor, oğlu da ona arkadan destek veriyordu. Oğlunun yardım etmesini istemeyen kadın onu dirseğiyle ittikten sonra tırmanmaya devam etti, sonunda köprünün çelik korkuluğunu yakaladı.

Ardabyev birden toparlandı.

– Hey, sandalye, sandalye kaldı!.. İgor! Fira! Sandalyeyi unuttunuz!

İgor "Boş ver!" dercesine elini salladı.

Anne-oğul soğuk rüzgâra karşı iki büklüm öne eğilmişlerdi. Bahar taşkını ırmağın üzerinden geçtiler, birkaç basamağı indikten sonra kamyonun yanına vardılar. İgor annesinin basamağa çıkıp sürücünün yanma oturmasına yardım etti. Kamyon dört bir yana çamur saçarak kaygan bir dönüş yaptı, motoru tüm gücüyle zorlanarak tepelerin arkasında kaybolan yol boyunca ilerlemeye başladı.

Şapkasını dağınık kır saçlarına yerleştirmiş olan Don Domino:

– Eh, bu iş de bitti, dedi. İşte şimdi gerçek yalnızlığa gömüldük.

Çamurların arasında kalan iskemleyi omzuna vurdu, yayvan tepenin üzerindeki köye doğru ağır ağır yürüdü. Yokuşun sonunda iki katlı, tuğla bir ev yükseliyordu. Irmağın kıyısındaki bu ev bir zamanlar istasyonda ilk çalışanlara barınak olmuştu, şimdi de kocasının gömülmesinden sonra üç gündür ne cehenneme gittiğini bilmediği, seslenmelerini yanıtsız bırakan kocakarı Gusya ile kendisi kalıyorlardı orada. Ardabyev yokuşun ortasına varınca iskemlenin bacaklarını öfkeyle çamura sapladı, pamuklu ceketinin önünü sımsıkı kapatarak bir sigara tüttürmek üzere oturdu.

Her şey bitmişti. Yalnızdı artık, yapayalnız... Kibriti çaktıktan sonra alevini iri, kızarık avuçlarının arasına aldı, hiç acele etmeden sigarasını yaktı.

– Eh, işte Yahudiler de gitti! dedi bir daha, puslu tepelere boş gözlerle bakarak.

Tepeler kızıl kahverengi, tekdüze dalgalar halinde ardı ardına sıralanarak, yemyeşil orman ile belli belirsiz mavilikteki gökyüzünün sivri girinti çıkıntılar biçiminde birleştiği ufka kadar uzanıyordu. Basık gökyüzü paslı rayların, kahverengiye çalan ırmağın, taşkın suların karşı konulmaz, kesintisiz baskısı altında sarsılan tek şeritli köprünün, köy damlarının, daha doğrusu köyden geriye kalanların üzerine bir kurutma kâğıdı gibi yapışmıştı. Köyden geriye kalanlar dedik de bunlar, yedek demiryoluna çekilmiş birkaç mar-

şandiz iskeleti, çatısı uçmuş bir hangar, küçücük peron üzerine abanan camlı sundurmasıyla istasyon binası, ıslak rüzgârın kirli beyaz kâğıttan kuşları avlusunda durmadan kovaladığı Fira'nın tuğla örülü evi, yarı yıkık duvarlar ile bahçe çitleri, bir zamanlar evlerin bulunduğu yerlerde devrilmiş sütunlar ile karman çorman dolaşmış paslı teller, hızar ve travers atölyeleri, işletme binası, birahane, çeşitli onarım işlikleri, kısacası, yıllar boyu her iki yönden gelen trenlerin hiç aksamaksızın, hem gümbür gümbür öten köprüde, hem de ilerki dönemeçte hızlarını kesmeksizin geçmelerini sağlamak için yapılmış işyerleriydi.

Sıfır treni denen karşılıklı katarlar her biri yüz vagondan ve bunları çeken, ikisi önde, ikisi arkada dörder lokomotiften oluşuyordu. Kapıları sıkı sıkıya kilitli, kurşun mühürlü, art arda sıralanmış vagonlar lokomotiflerinin çuh çuh sesleriyle gider gelirlerdi. Ne ilk çıktıkları istasyon belliydi, ne de son varacakları... "Sizden tek istenen dilinizi tutmanızdır, ondan sonrası kolay. Yollar iki yana sürekli açıksa korkmayın, işler tıkır tıkır yürür. Hiçbir aksama olmaz." Geldikleri ilk günün akşamı istasyondakileri barakalardan birinin daracık bir odasında toplayan Albay onlara böyle söylemişti. Adamın kızıl saçları, mavi gözleri vardı. Adı neydi hele? Gerçekten Albay mıydı? Belki de askerlikte rütbesinin karşılığı generallikti. Onun tek istediği, istasyonda düzeni sağlamaktı. Kimsenin soru sormasını istemezdi. "Soru soracak var mı?" "Yok, Albay Yoldaş! Hepimiz düzeni korumak zorundayız." Zaten Albay'ın bundan kuşkusu yoktu, bir kerecik olsun kuşku duymamıştı. Yoksa burada ne işi vardı? İstasyon görevlilerini yeniden yeniden denetimden geçirmesi başka türlü nasıl açıklanabilirdi?

Kış geldiğinde istihkâm birlikleri istasyon görevlileri ile atölyelerde çalışacak işçiler için konutlarla birlikte bir hangar, geçici birkaç işlik, kocaman bir tulumba ve katarlar için kömür depola-

rı yaptılar. Bahara çıkmadan köprü kurulmuştu bile. Köprünün iskeleti küçük ırmağın taşkın sularının üzerinden aşarak karşıdaki tepenin doruğuna, aynı tür ağaçların karmakarışık örttüğü yere abanıyordu. Mayıs ayının sonuna doğru hızar ve travers atölyeleri ile birahane bitirildi.

Haziranın ilk günü ise –Don Domino o günü hiç unutmayacaktı– ilk sıfır treni 9. İstasyon'dan geçti.

İstasyon görevlileri Mişka Lando ile karısı Fira, Vasya Dremuhin ile karısı Gusya, yani Avgustina, domino oyununa düşkünlüğünden dolayı, bir de Fira'nın söylediğine göre yüzü "İspanyollar"a benzediği için daha sonra Don Domino lakabını alacak olan İvan Ardabyev'den oluşmaktaydı. Bunlara Lenka Ambartsumyan ile kocası Refik'i, Albay ile adamlarını da eklemeliyiz. Güvenlik görevlilerinin gıcır gıcır üniformaları, kızgın ütüyle sık sık dağlanmaktan ötürü pırıl pırıl parlayan çizmeleri vardı. Hızar atölyesinin bağlı olduğu yönetim bürosunun şefi Udoyev'i, sayman ile "iki kişilik karyolaya zor sığan" karısını da unutmamak gerekir. Şişkoluğu yanında suratsız kadın öylesine azgın bir dişiydi ki, gönül eğlendirmek için ayda bir kez uzak istasyonlardan birine gider; böylece tanıdıklarının gözünden ırak, onu canı çeken erkeklerle düşüp kalkardı. Böyleleri pek çıkmadığı için kadın kendisine yaklaşacak her erkek için bir şişe votka ısmarlayacağını söyler, bunu işitenler ikişer üçer gelirlerdi.

İstasyonda bulunanlardan adını belirtmediğimiz başka kim kaldı? Ardabyev'in hepsini anımsaması olanaksızdı. Yüzleri şimdi madenî paralar gibi silinip tanınmaz olmuştu. Hoş, hatırda kalacak, anımsanacak fazla bir şey yoktu zaten... O gece kimse uyuyamamıştı. Görev başındakiler korkudan tir tir titriyor, işlerin yolunda gidip gitmediğini defalarca kontrol ediyorlardı. Tanrı'ya şükür, aksayan bir şeycik kalmamıştı. "Ya şu?" "O mu? O da tamam..."

Haziran ayının bitmek bilmez ilk gününün belleklere kazınıp

kalmasının tek nedeni geceleyin geçecek sıfır treniydi. İnsan yüzleri, söylenen sözler, davranışlar, sabah serinliğinde raylara düşüp öğleye kadar güneş altında ışıl ışıl parlayan çiy tanecikleri, mazot bulaşmış sert otların arasına konan çekirgelerin tiz cırlamaları... Bunların hepsi de sıfır trenini bekleyişin birer gölgesiydi yalnızca. Akşam on sularında, güneşin ormanın sivri ağaç uçlarına doğru indiği o saatte herkes istasyonun arkasındaki küçük alanda toplanmıştı. Kimileri tur atıyor, boş konuşmalara dalıp sonra birden susuyorlar, sinirli sinirli sigara içiyorlar, erkekler pantolonlarının ütü yerlerini düzeltirken kadınlar eteklerinin düzgün durup durmadığına, çorap dikişlerinin sağa sola kayıp kaymadığına bakıyorlardı. Albay'ın o gün için özel olarak getirttiği kolonya ve parfümü üst üste sürünenlerin sayısı hayli kabarıktı. İstasyon bahçesine yerleştirilen masaların kolalı örtüleri üzerine dizili içki şişeleri ile bardaklar ışıl ışıl ışıldıyor, gıcır gıcır yıkanmış tabaklar gözleri kamaştırıyor, evlerden toplanan sandalyeler üzerine konulan şakayık demetleri güneşte parlıyordu. Saat on bir buçukta Fira'nın şöyle fısıldadığı duyuldu:

– Trenin sesini işitiyor gibiyim.

– Daha yarım saat var, dedi kocası. Sana öyle geliyor, şekerim.

Karnı burnuna gelmiş Avgustina ağzını kocaman açarak sıcak havayı içine çekti. Mazot, ayakkabı cilası ve kolonya kokan hava öylesine yoğundu ki, sanki bıçakla kesiver gitsin. Saat on ikiye on kala kadıncağızın doğum sancıları tuttu.

Albay yüzünü buruşturdu. "Bunun simgesel bir anlamı olmalı" dedi. "Yeni bir insanın doğumu ile yeni bir demiryolunun açılışı aynı zamana rastlıyor." Hızar atölyesinden dışarı fırlayan ebe, ağzından buram buram votka kokusu saçarak koştu geldi. Avgustina'nın revire kadar yürümesine yardım ettiler. Vasya Dremuhin beş dakika bile geçmeden hastaneden geri döndüğünde eline vot-

ka dolu bir bardak tutuşturdular; adam bunu gözlerini kapatıp zor soluk alarak bir dikişte içti, ağzından süzülen votka çenesinden, tıraş olurken kestiği gıdısından aşağı aktı.

Beklemekten mecalsiz düşen Fira sandalyesine yığılırken, "Bu sefer yanıldığımı sanmam, tren geliyor" dedi. "Mişacığım, artık ayakta duracak gücüm kalmadı."

Mişa Lando karısını, üzerine oturduğu iskemleyle birlikte kapıp perona taşıdı.

– Ortalık amma da karardı. İşte tren geliyor.

Bunu söyleyen Albay'dı.

Ortalığın kararmış gözükmesinin nedeni uzaktaki ormanın içinden güçlü bir ışığın fışkırmasıydı, aradan birkaç saniye bile geçmemişti ki, tepenin üzerinden beri sanki bir ateş topu yuvarlandı. Köprünün üstünden tekdüze gürültüsüyle uzun bir katar geçmeye başladı. Keskin bir düdük sesi işittiler. Bir ara gürültü kesildi, köprünün iskeletini aştıktan sonra yeniden gümbürdedi. İşte karşılarında toza dumana bürünmüş bir çift parlak ışıldak, teker takırtıları, yağdan ışıldayan koca bir demir kütlesi, çelik parçaların buğuyla boğulan parıltısı, hepsi kilitlenip mühürlenmiş vagonlar, vagonlar... Vagonlar arasındaki sahanlıklar bomboştu, uğultu, gümbürtü, toz duman birbirine karışmıştı, bağıran çağıran insanların önünden tren hızla geçiyordu. İstasyondaki şaşkın insanlar ellerindeki çiçekleri unutmuşlardı, üniformalı güvenlik görevlileri sevinçten zıplıyor, birbirlerine sarılarak öpüşüyorlardı. Katar bir kilometre uzaklıktaki dönemeçte hızla gözden kayboldu, ama homurtusu, teker takırtıları tepeler arasında bir süre daha yankılandı.

Albay, elleri pantolonunun iki yanında "hazır ol"da beklerken, önünden akıp giden sessiz katara selam durmuştu. Gecenin ortasında geçen trene duyduğu saygıdan ötürü sinekkaydı tıraşlı, gergin yanaklarından gözyaşları süzülüyordu.

Genzine kaçan yaşları yutarak:

– İşte, gördünüz! dedi. Tıpkı beklediğim gibi... Bundan sonra hep böyle olacak. Gerekirse öleceksiniz, canınıza kıyacaksınız, başkalarını öldüreceksiniz, ama tren hiçbir gecikme yapmadan, en ufak pürüz çıkmadan, tam zamanında tıkır tıkır gelip gidecek. Tıpkı bir saat gibi. Anlaşıldı mı?

Ardabyev'e döndü.

– Sen de anladın mı?

– Anladım, diye yanıtladı İvan boğuk bir sesle. Anlaşıldı.

Albay mendiliyle yanaklarını kuruladı.

– Annen ve baban halk düşmanıydılar. Hepsini biliyoruz. Ama sen onların yaptıklarından sorumlu değilsin, yalnız kendinden sorumlusun. Çocukken yetimevine yerleştirilip yedirildin, içirildin, giydirildin. Anayurdumuz sana güveniyor. Anladın mı? Ötekilerden az değil, hatta daha fazla... Evet, başkalarından daha çok... Çünkü senin anan baban yurda hainlik yaptılar. Bunu anlıyorsun, değil mi?

İvan Ardabyev susuyordu. Babası gözünün önünde annesini tabancayla vurup sonra da kendi canına kıydığında henüz on yaşındaydı. Olaydan sonra mutfağın arkasındaki kilere saklanmış, evde birkaç saat yalnız başına kalmıştı.

Babasının görev arkadaşları devrimci milisler çocukçağızı oradan zor bulup çıkarmışlardı. İki halk düşmanının oğlunu bir hafta sonra yetimevine göndermişler, oğlancağızın dili ancak bir buçuk yıl sonra çözülmüştü.

Ne anasını, ne de babasını yeterince tanımıyordu, tanımaması onları sevmediğinden değildi. Babası tüm zamanını kent dışı görevlerde, annesi ise Sovyet yönetimine hizmette geçirirdi.

Kara kuru, becerikli bir kadın olan hizmetçileri Ulya, büyükleri ölünce çocuğun ailesinin yerine geçti. Okula gittiği yıllarda pazar

günleri küçük Vanya'yı[1] alır, bilyeli rulman fabrikasında işçilik yapan kız kardeşinin evine götürürdü. Ulya, kız kardeşi, bir türlü ayyaşlık uyuşukluğundan ayılamayan eniştesi bayramlık semaverde kaynattıkları çaya votka katıp içerlerken, çocuk penceresiz küçük bir odada taburenin üstünde oturur, bir köşede kendi başına bez bebekleriyle oynayan ya da kimsenin işitmediği bir müzikle dans eden, aynı yaşta, kansızlıktan yüzü sapsarı, evin küçük kızını sessizce seyrederdi. Kızcağız dans ederken yüzü gevşeyip uysallaşır, ama iplik çorap giydiği baldırları ayakta durmanın gerginliğinden dolayı tir tir titrerdi. Vanya, sanki bir Çingene çocuğuymuş gibi kendisiyle arkadaşlık kurmaya yanaşmayan kızı somurtarak izlerken bir gün Ulya -epey kafayı çekmiş olmalı- "Katyuşa büyüdüğünde senin nişanlın olacak" deyince sesini yükseltmeksizin, "Asla, ölürüm de almam onu!" karşılığını vermişti. Penceresiz bir odada yaşamak istemiyordu, hele çorapları bacağından sarkan, işitilmeyen müzik eşliğinde bir bez bebek gibi yaşayan bir kızla asla! Hayır, hiçbir zaman olamazdı böyle bir şey! Şakasına bile dayanamazdı. Bu, onun müziği değildi. Belki de onunkisi babasının yaşamının müziğiydi. Ancak babası önce annesinin, sonra kendisinin şakağına kurşun sıkarak onu, Vanya'yı anlamadığı bu dünyada yapayalnız bırakmıştı. Böylece oğluna ihanet etmiş, "anayurt" dedikleri yabancıların eline bırakmıştı. "Anayurt" denilen şey ona yabancıydı. O bakımdan hem anlaşılmaz, hem korkunç, hem de kutsaldı. Yadırgadığı her şey gibi. Kendisi de kendisine yabancıydı, yetimevi de... Yedirip içirdikleri, giydirdikleri, anayurt adını verdikleri o yer içine sinmemiş, ona hep yabancı kalmıştı. Sabah zil sesiyle uyandırılmak, sürekli buyruklar almak, "Okumak ışıktır" sözlerini duya-

1 İvan. (ç.n.)

rak eğitilmek, hepsi, hepsi anayurt adınaydı ve ona yabancıydı.

Verilen görevi yerine getirmemenin sonucunda insanları kurşuna dizmeler de anayurt adına yapılıyordu. Kızıl saçlı, mavi gözlü Albay anayurt için vardı, üstelik anayurdun ta kendisiydi.

Albay, sesindeki eski sertlik epeyce azalmış olarak Ardabyev'e:

– Anayurdumuz sana güveniyor, demişti trenin ilk geldiği gün. Senden kesinlikle kuşku duymuyorum. Bunu unutma, sakın aklından çıkarma! Sen en güvenilir adamımsın. Senin çektiklerini çekmeyenlere de güvenilebilir ama sana iki kat güveniyorum. Çünkü senin geçmişin yok. Aslında kimsenin geçmişe gereksinmesi yoktur. Hatta senin bugünün bile yok. Sıfır trenisin sen. Sen onun için yaşıyorsun. Bunu hiç aklından çıkarma! Bundan böyle sana bir daha bu tür sözler söylemeyeceğim.

Böyle dedikten sonra hızla arkasını döndü, yemeklerin konulduğu şölen sofrasına yöneldi. İvan Ardabyev elinin ayasıyla gözlerini ovuşturdu.

Fira oradan:

– Vanya, Vaneçka, kendini yurduna adamış adam, patatesler soğuyor, diyerek sevecen bir sesle adamcağızın aklını başına getirdi.

Oradakilerin hepsine yurtları güven duyduğu için, geçmişi olmayanların gelecekteki yaşantıları için, Büyük Önder[2] için, zafer için, her şey, her şey için ilk sıfır treninin geçişi onuruna ayakta hep birlikte kadeh kaldırdılar. O günden sonra hiçbiri kendini böylesine iyi, böylesine mutlu hissetmedi.

Avgustina'nın simgesel anlam taşıyan bebeği ise ölü doğdu.

Gündelik yaşamları böylece tekdüze akıp gitmeye başladı. Nöbetler... Bütün günü dolduran çalışmalar... Hafta içleri, hafta sonları,

2 Stalin kastediliyor. (ç.n.)

nöbet bitiminde dinlenme günleri, bayramlar, seyranlar... Tıpkı sıradan insanların yaşantısı gibi. Güz, kış, bahar, yaz... Mevsimler art arda sıralanıyordu. O ilk yazın başlangıcında Fira da ölü bir kız bebek doğurdu. Mişa Lando'nın hafif hafif oynatmaya başlaması belki o günlere rastlıyordu. Yoksa oynatmak değil de başka bir şey miydi?

– Burası öldürücü bir yer, demişti bir keresinde.

İvan ona inanmadığını gösteren bir gülümsemeyle sırıtmıştı. Niçin öldürücü olsundu ki?

Mişa, kızarık burnundan ikide birde kayan gözlüğünü düzelterek:

– Hayır, öldürücü bir yer, diye ısrar edince Ardabyev çevresine şöyle bir bakındı. Bereket versin, yanlarında kimse yoktu.

Mişa:

– Avgustina'nın oğlu ölü doğmadı mı? diye sürdürdü konuşmasını. Ya bizim ölü doğan kızımıza ne demeli? Bunlara insanın nasıl canı sıkılmaz! Sen hiç kaygı duymuyor musun?

İvan'm içindeki güven biraz sarsılmış gibiydi.

– Bebekler yedi canlıdır. Biri ölür, bir başkası doğar, dedi. Hepsi ölecek değil ya... Kimileri ölür, kimileri sağ kalır. İnsanoğlu kökünden sökülen ağaca benzemez, bulunduğu yere hemen kök salar.

İvan'm söylediklerini duymamış gibi Mişa konuşmasını şöyle sürdürdü:

– Bu konularda kimsenin bildiği bir şey yok. Kim ne biliyor ki?

– "Bu konularda" demekle neyi kastediyorsun?

– Yani bu yerler... şu tren... günde yalnızca bir katarın geçip gitmesi... 9. İstasyon'da ne görüyorsan hepsi sıfır treni için. Döşenen bunca ray, traversler, hat boyunca sıralanan burası gibi öteki duraklar, istasyonlar, depolar, hangarlar, onarım işlikleri, köprüler, hızar ve travers kesim atölyeleri, su tulumbaları, kömür yığınları, benim ve senin gibi istasyon görevlileri... Hepsi, hepsi... Hepimiz buradan

geçip gidecek bir katar için bekliyoruz. Her birinde yüz vagon, dört lokomotif. Karşılarına bir engel çıkmasın, tıkır tıkır işlesinler diye varız burada. Hiçbir aksaklık olmasın diye, öyle değil mi?

Mişa terli burnundan kayan gözlüğü bir daha düzeltti.

– Peki, katarlar nereye gidip, nereden geliyor? Ne taşıyor? Bir bilen var mı? Ne götürüp getirdiklerini sen biliyor musun?

– Bilmiyorum. Hem bilip de ne yapacağım? İlgilisi biliyor ya, sen ona bak. Kömür ya da kerestedir. Çeşitli makineler de taşıyabilir. Yurdumuzun gereksindiği her şeyi götürüp getirirler. Anayurdun neye gereksindiği senin ve benim işimiz değildir. Bizim görevimiz gelecek katarları karşılayıp yol vermektir. Bir aksaklık, bir pürüz çıkmasın diye canla başla çalışmalıyız. Bütün tren istasyonlarında da böyledir. Doğru söylemiyor muyum? Ortada bir giz varsa bu bizi ilgilendirmez.

– İnsanlığa yakışmayan bir giz olmalı, diye fısıldadı Mişa.

– Hangi giz insanlığa yakışır ki? Bütün gizler insanlara, insanlığa karşıdır.

Mişa başını salladı.

– Haklısın, belki de öyledir. Saçmalıyorum belki de, bazı durumlardan dolayı canım sıkkın. Vanya, bak, ben senin gibi değilim. Anam babam ikisi de yaşıyorlar, evliyim, bu yüzden tedirginlik duyuyorum. Senin kimin kimsen yok. Onun için rahatsın.

İvan anlamlı anlamlı sırıttı.

– Benim de anayurdum var işte... Her şey onun için. Sıfır treni anayurdumuz içinse benim nem varsa sıfır trenine helal olsun. Ne pahasına olursa olsun, onun düzgün gelip gitmesi için çalışmalıyım, işlerin aksamaması için ayarlamalıyım tüm yaşamımı.

Mişa içini çekti.

– Beni tam olarak anladığını sanmıyorum. İçimdeki duygular öyle karışık ki, anlaşılması zor...

Uzun parmaklarıyla cıvata somunu büker gibi bir hareket yaptı.

– Bu katarların neler taşıdığını bir bilebilsek. Belki de... nasıl söylesem?.. Derdimi anlatabildim mi?

– Ne taşırlarsa taşısınlar, bu bizi ilgilendirmez. Senin ve benim için bir şey fark eder mi?

– İkimiz için öyle de, başkaları için değişebilir.

– Başkalarını karıştırma, Mişa. Kafanı boş yere yoruyorsun. Trenlerin nereye ne götürdüğü bizim yapmamız gerekeni değiştirmez. Çalışmamızın anlamı aynı. Ancak senin şu durumun...

İvan bir an nasıl söyleyeceğini düşündü.

– Şey... Mişa, sen biraz daha az içsen iyi olur. Böyle içki mi içilir?

Sigarası çoktan söndüğü halde Don Domino durmadan izmariti emiyor, bir yandan ağzındaki acılığı tükürürken, bir yandan da duman acıtmış gibi gözlerini kırpıştırıyordu. Bulunduğu yerden ırmağın iki yana taştığı açıkça seçiliyordu. Suyun kıyısında üşümüş gibi duran söğütler ile köprünün en yakın ayağının dibindeki beyaz bir şey özellikle dikkatini çekti. Mevsimlerden ilkbahardı, hem de ne ilkbahar! Bundan daha kötüsünü arasanız bulamazdınız. Doğada iyi ya da kötü ne varsa hepsinin coşup taştığı bir mevsim... Toprağın altındaki tohumlar bile bir anda filizlenip boy atıyor, sanki iyi bir iş yapmış gibi güneş ışınlarına gülümsüyordu... Ardından hava birden kararıyor, ansızın yağmur bastırıyordu.

Artık iyice yaşlanan Ardabyev doğruldu, yamaçtan yukarı doğru yürüdü. Evinde tek ışık yanmıyordu. İyi ama nereye def olup gitmişti şu Gusya denen karın ağrısı? Yoksa ölmüş müydü? Ağrıyıp sızlayan bir yeri yoktu ki... Don Domino bir gün olsun onun hastalıktan yakındığını işitmemişti.

Ama kocası Vasya öyle değildi, işi gücü sızlanmaktı. Neresinin

ağrıdığını anlamasanız da garip sözcüklerle son otuz yıldır insanlara, hayvanlara, hatta havasız kulübesinden geceyarısı ayaklanıp perona karşılamaya çıktığı sıfır trenine dert yanardı. Adamcağız böyle dert yana yana bir gün ölüvermişti.

Sabahleyin Avgustina her zamanki gibi, yemesi için lapasını yatağının başucuna götürmüş. Adam yüzü duvara dönük yatıyormuş. Uyandırmak için birkaç kez sarsmış, kocası soluk almıyormuş. Ağzı çiğneyip yutmaya çalıştığı kâğıtlarla doluymuş. Gusya ölmeden önce onun defterindeki değerli notları yok etmek istediğini anlamış. Yaprakların epeycesini kibrit çakarak yakmış, kibriti bitince kalanları çiğneyip çiğneyip yutmaya başlamış, öylece de ölmüş. Çiğnemeye fırsat bulamadığı bir sayfa parçası, hamurlaşmış kâğıtlarla dolu ağzından dışarı sarkıyormuş. Belki de o yüzden boğulmuş adamcağız, gelin de anlayın bakalım.

– Onu gömmemiz gerekiyor. Acıları son buldu, demişti Gusya.

Ardabyev başını sallamıştı.

– Gömmeyip de ne yapacağız? Gömeceğiz elbette.

Testere ile bir rende buldu. Kendisine anlamlı bir iş çıktığı için mutluydu, onun için yepyeni bir işti tabut yapmak. İneği, domuzları, tavukları yemlemekten bıkkınlık gelmişti. Oysa tabut yapmak biraz olsun değiştirmişti yaşantısını. Tabutun yapılması bittikten sonra bunu götürüp telsiz odasındaki masanın üstüne yatırdı. İçine çoktandır susmuş bulunan telgraf aygıtlarının, yanmayan lambaların konulduğu dolaplar diziliydi duvarlar boyunca. Fira'nın bir zamanlar parmaklarını büyük bir beceriyle gezdirdiği Baudot marka telgraf maniplesi de vardı çalışmayan aygıtlar arasında. Manipleyi tıkırdatırken birileriyle gevezelik etmekten zevk alırdı Fira. Toprağı bol olsun kocası Mişa'yla, şu anda Tanrı bilir nerede bulunduğunu bilmediği, belki kendisi de rahmetli olan Lena Ambartsumyan'la, aşırı derecede terleyen dazlak kafasının terini sil-

meye yetişemeyen Udoyev'le, istasyon şefinin çaçaron karısıyla... nelerden konuşmazlardı ki?.. Fason travers üretiminden, Grower marka rondelalardan, Almanların buluşu "K" biçiminde cıvata sıkıştırma aletinden... Bu aletle sıkıştırılınca rayların sağlamlığından kaygı duymaya gerek kalmazmış. Travers hazırlama işlerine gelince (traverslerin kesiminden sonra hazırlama işliği de hızar atölyesi şefinin buyruğundaydı), atölyede kreozot ve çinko klorürden başka Kolla marka rulmanlar da kullanılıyordu. Eh, bunca iyi malzemeniz varsa içiniz rahat demektir... Başka kimlerle çene çalardı Fira? Elbette onunla, gençliğinde kafasında kavak yelleri esen İvan Ardabyev'le...

– Fira, üstündeki giysinin kumaşı nedendir?

– Anlaşılmıyor mu, Vanya? Gördüğün gibi ipek...

– Çok güzel. Sana bir ipekli de ben getireyim.

– Ah, sen ne gözü kara adamsın, Vanya! Sen hiçbir şeyden korkmaz mısın?

Fira böyle diyerek gülerdi. Bir yandan da parmakları maniplenin üzerinde gezinirdi. Sonra Vasya'yla da gevezelik ederdi. Şimdi Tanrı'nın rahmetine kavuşan, toprağı bol olsun Vasya'yla...

Ardabyev kilere inmiş, evde yaptığı votkadan bir şişe çıkarmıştı; Gusya ise bir şeyler bularak meze hazırlamıştı. Tabutu bir kızağa koyup köprüden karşıya geçirdikten sonra sarı killi toprağın altına gömmüşler, ardından eve dönüp, gözyaşı dökmeksizin, büyük bir sessizlik içinde ölenin anısına içmişlerdi.

Gusya birden:

– Bizleri kim gömecek acaba? diyerek sessizliği bozmuştu.

İvan:

– Sen benden önce ölürsen ben gömerim, karşılığını vermişti.

– Eğer sen önce ölürsen cesedini karşıya taşıyabileceğimi sanmıyorum, demişti Gusya da.

– Bu yakaya gömsen de olur.

Ardabyev'in yaşamı bu istasyonda geçmişti, başka bir yer tanımıyordu. Başka bir yer tanımadığı gibi başka türlü bir yaşam tanımış mıydı? Hayır... Gazete okusa belki tanırdı, ama gazete okuduğu yoktu... Radyo da dinlemezdi. Dinleyip de ne yapacaktı? Bütün yaşamı burada geçmişti. Burada da ölecekti. Dünyası hemen hemen bu istasyonla sınırlıydı. Genel anlamda, kötülükleriyle, iyilikleriyle bütün dünyası burasıydı.

Gusya durup dururken "Gideceğim" diye tutturmuştu.

– Gecenin geç vakti nereye gideceksin?

Gusya ağlamasını kesmişti.

– Tümüyle çekip gideceğim. İstasyon çok soğuk, ayrıca buradaki ıssızlıktan korkuyorum.

Umutsuzca omuzlarını silkmişti. Yaşlı bunak, başka yere gidip de ne yapacaktı? Yeryüzünde kocasından başka kimi kimsesi kalmamıştı ki. Üç kez çocuk doğurmuş, üçü de ölmüştü. Kocasının gömülmesinden sonra İvan Ardabyev ile kızının yanına taşındığına göre ölünce onu gömecek birileri var demekti. Öyleyse başka kimi arıyordu? Boş gevezeliklerdi bunların hepsi de... Aklından ne geçerse söylüyordu. Ne yapalım, söylerse söylesin. İnsan böyle durumlarda gevezelik ettikçe derdini unutur.

Ardabyev evin sahanlığına girdiğinde iskemleyi yamaçta, yağmurun altında unuttuğunu anımsadı. Dönüp alsa mıydı acaba? Hayır, iskemlenin canı cehenneme! Onu da mı dert edecekti? Ne diye eve getirmeyi düşünmüştü acaba? Fira'dan bir anı kalsın diye mi? Yoo, Fira'yla ilgili başka anıları vardı. Eşyayla bağlantısı olmayan birçok anıları... Tabanlarındaki çamuru şöyle bir sıyırdı, çizmelerini çıkarıp attı, buz gibi sahanlıkta keçe çizmelerden artakalan pöstekileri terlik gibi ayaklarına geçirdi. Gusya neredeydi acaba? Avazı çıktığınca haykırdı:

– Gusya! Gusya! Neredesin?

Gene hiçbir yanıt yoktu.

Ardabyev onu Vasya'nın son günlerini geçirdiği küçük kulübede buldu.

Don Domino kapıya dayanıp gıcırdatarak açtığında beriki kılını bile kıpırdatmadı. Pencerenin önünde pinekliyordu.

– Bekliyor musun? diye sordu Ardabyev'e.

Adam anlamamıştı.

– Neyi bekliyor muyum?

– Treni, sıfır trenini.

– Treni beklemek benim görevim. Beklemeyip de ne yapacağım?

Gusya içini çekti.

– Yalan söylüyorsun, İvan. Senin treni beklediğin filan yok. Aslında neyi beklediğini bile bilmiyorsun. Yaşamaktan ödün patlıyor. Başka bir yaşam beklediğin nasıl da belli! Ama öyle bir yaşama kesinlikle kavuşamayacaksın.

Ardabyev alaycı alaycı güldü.

– Şuna bak, aklından neler geçiriyor! Kocan Vaska da böyle başlamıştı, sonunun nasıl bittiğini gördün.

– Sana diyeceklerimi iyi dinle! İnsanlar yalnız Tanrı'yı, bir de şeytanı böyle beklerler; treni değil. Oysa sen Tanrı'ya da inanmıyorsun, şeytana da. Varın yoğun hep tren. Sıfır treni... Aslında onun nereden gelip nereye gittiğine, kimin ne işine yaradığına, bir gün ansızın gelmeyivereceğine bile aldırmıyorsun. Tren gelip gittiği sürece senin dünyan da ayakta duruyor. Sıfır trenin var ya, o sana yetiyor.

Gusya üşümüş gibi ürperdi.

– Evet, başka hiçbir şeyin yok. Sonracığıma, böyle numara mı olurmuş? Ne demek sıfır treni?

Ardabyev kadının söylediklerine aldırmıyordu artık.

– Yemek yiyelim mi? diye sordu.

Berikinin sustuğunu görünce "Kendin bilirsin" diyerek kapıyı çarpıp çıktı.

Kocakarının aklını oynattığı belliydi. Kesinlikle kaçırmıştı aklını. Sürdürdüğü yaşam bir şeye benzemiyordu. Bugüne dek hep bir şeylerle oyalanıp durmuştu. Nereye gitse, ne yapsa, hep ekmek kabuğu geveler gibi yaşamıştı. "Ağzım oynasın da, günlerim nasıl geçerse geçsin..." gibisinden...

Gözleri yarı kapalıydı. Ardabyev onun bir gün bile dert yandığını, bir şeylere sevindiğini görüp işitmemişti. Her şeye boş vermesi özellikle ikinci çocuğunun, oğlunun birkaç hafta yaşadıktan sonra ölmesi üzerine başlamıştı. Anlaşılan, umutları boşa çıkmıştı. Aslında umut bir çeşit zehirdir.

Umutlarının boşa çıkması yıkmıştı kadıncağızı. Oğlunun ölmesine öylesine üzülmüştü ki, kendi yaşamına da son vereceğini anlamışlardı. Kendini köprüden aşağı atmak istemiş, ama yapamamıştı. O günden sonra kadıncağızda bir uyuşukluk hali başlamıştı. Kış uykusu muydu içine düştüğü durum, bir çeşit sayıklama mıydı? Hep ağzında bir şeyler geveliyor, sağda solda dolaşıyor, yemek pişiriyor, dikiş dikiyordu. Yarı uykuda dolaşıyor gibiydi. Ardabyev'in karısı Alyona ölünce, bu sefer aynı yarı uykulu tutumuyla İvan Ardabyev'in kızına kul köle oldu. Kocası Vasya o sıralar herkesi yadırgıyor, kimseyi yanma sokmuyordu. Bunun üzerine kadıncağız bir gün gelip Ardabyev'in evine sığındı, sonra yaşamını onlarda sürdürdü.

Tıpkı yarı uykuda gibiydi. Kadın mıydı, yoksa uyurgezer biri mi? Kadın olmadığı kesindi. İstasyonda kadın var mıydı ki? Yalnızca Fira... Kraliçeydi o, gerçek bir kadındı. Udoyev'in bir keresinde söylediği gibi, "Fira Sakovna kadın değil, kadınlık simgesi"ydi, "her yerinden kadınlık akıyor"du. Udoyev'in aptal gözük-

mesine bakmayın siz, çok akıllıca, bilgece laflar ederdi.

Ardabyev eve gelince soğumuş patates haşlamasını, taş gibi sertleşmiş bir topak yağı ekmek kabuğuna katık edip yedi. Bir hafta önce her nasılsa bakkal kamyonu 8. İstasyon'a uğramış, Gusya bunları oradan satın almıştı. Ardabyev teneke maşrapanın içine adaçayı ile karıştırıp bir fiske kara çay attı, iri ırmak kumuyla ovulmuş kocaman alüminyum çaydanlıktan çayın üzerine bolca kaynar su boca etti. Çaydanlığı kendi elceğiziyle Gusya gıcır gıcır ovmuştu. Onun kadınlığı bulaşık yıkamakla, kendilerinin yemesi için, evdeki hayvanlar için yal benzeri çorbalar pişirmekle, çamaşır yıkamakla, çocuk bakmakla sınırlıydı... Ya Fira?

Ardabyev'in altçenesi sarktı.

Gerçekten Fira'nın ne özelliği vardı? Evet, o da çatal bıçak ovar, çorba kaynatır, hayvan otlatır, çamaşır yıkar, oğlu İgor'a bakardı. Bunlar olmadan istasyonda yaşamak olası değildi. Fira her kadının yaptığı işleri yapmakla birlikte gene de hepsinden farklıydı. Ah, şu kadınlar!

Ardabyev üzerinde oturduğu tabureyi ayağıyla itti, kilere gidip, daha önce yarısını içtiği votka şişesini aldı, fincanına doldurdu. Bitiremediği ekmek sırtını kokladıktan sonra votkayı sonuna değin içti. Ağzına bir fiske tuz atıp bunu damağına bastırdı, acılaşan tükürüğünü yuttu, derin derin soluk aldı... Göğsüne bir sıcaklık yayıldı.

Onları 9. İstasyon'a getirecek kamyona binerlerken görmüştü Fira'yı ilk kez. Uzun bir yolculuktan sonra gelmişlerdi görev yapacakları bu yere. Kısa boyluydu Fira. Maviye çalan siyah saçlarını sıkı sıkı örgüler yapıp kafasına dolamıştı. Yüzü esmerceydi. Bir şey söylerken altdudağı biraz sarkıyor, sesini yükseltmeden konuşuyordu. İpekli giysisinin sardığı kalçaları dolgundu. Dururken birden dalgınlaşıyor, saçından bir demeti parmağına dolayıp ağzı-

na sokuyordu. Kocası o sırada omzuna dokununca toparlanıp gülmeye başlıyordu. Ardabyev, "Aman Tanrım, yeryüzünde böyle kadınlar da varmış!" diye geçirmişti içinden. Tıpkı Fira gibi yüzü hep gülümseyen bir kadını ilk kez görüyordu. Altdudağı hafifçe öne çıkıktı. Teninin ipeksi bir görünüşü vardı. Ardabyev'in içinden onu koklamak, tepeden tırnağa koklamak gibi tuhaf, ama karşı konulmaz bir istek kabardı. Kadının nasıl koktuğunu anlamayı o kadar çok istiyordu ki, kendini zor tuttu. Hayır, sürdüğü kokuları merak etmiyordu. Belki üzerine benzin kokusu sinmişti, onun asıl öğrenmek istediği bunlar değil, Fira'nın doğal kokusuydu. Kadına bakarken başı dönmeye başladı, tam o sırada kamyon bir çukurda hoplayınca aşağı yuvarlanmamak için kasanın kenarına tutunmak zorunda kaldı. Kamyon hoplayınca Fira da oturduğu dengin üstünde havaya zıplamış, omzuyla kocasına yaslanmıştı. Kasadakilerin hepsi gülmeye başlamışlardı. Gerçekten nasıl kokuyordu Fira? Herhalde lahana ya da soğan kokmuyordu. Hayır, bu kokular ona göre değildi, ona yakışmazdı. O, ne şunun gibi, ne de bunun gibi kokardı, onun kendi özel kokusu vardı. "Hay Allah! Bunlar da nereden aklına geldi be adam?"

Ardabyev böyle diyerek başını salladı. Fira, yüzünde bir gülümsemeyle ona doğru eğildi.

– Sana ne oluyor, Vanya? Adın Vanya'ydı, öyle değil mi?

Ardabyev öksürdü.

– Evet, Vanya, İvan Ardabyev.

– Belli, çok gözü kara biri olmalısın.

Bunları söylerken ona göz kırpmaktaki amacı neydi acaba? "Gözü kara biri olmalısın" sözleriyle ne demek istemişti? Ya kokusu? Kadın ona doğru eğildiğinde başı öylesine yakına gelmişti ki, teninden savrulan ılık kokuyu derin derin içine çekti Ardabyev. Bu kokunun adı neydi? Adı konulmamış bir koku muydu yoksa?

Daha önce tanıdığı kadınların hepsi lahana kokardı. Haşlanmış lahana... Hepsinin kokusu aynıydı. Ne yaparlarsa yapsınlar, onu baştan çıkarmak için hangi yolu denerlerse denesinler lahanadan başka bir şey kokmazlardı.

Yetimevinde hapse atıldığı gün, eğitmen kadınlardan biri onu sorguya çekmek üzere odasına çağırdığında küçük Vanya'nın burnuna ağır bir lahana kokusu gelmişti, bolca "Kızıl Moskova" esansına karışmış lahana kokusu. Kadın Vanya'ya soyunmasını söylemişti. Böyle sorgulaması gerekiyormuş... Bir yandan odanın içinde geziniyor, bir yandan da ona şunları söylüyordu: "Kavga etmek serserilere yakışır. Serseri misin sen? Bak, bu yaşta bile neye benziyorsun! Gözlerimin içine bak, çirkin çocuk! Ellerini yanlarına yapıştır, ayakta dimdik dur!" Onu "hazır ol"a geçirince çocukçağızın derisi pıtır pıtır kabarmış, parmakları uyuşmuş, tir tir titremeye başlamıştı. Çıkardığı bir kavga yüzünden bunca acı lafı işitmesi gerekiyor muydu acaba? Eğitmen kadın iyice yanma gelmiş, önündekini eliyle tutup alaylı alaylı gülmüştü.

"Şuna bak, pipisi de horoz ibiğine benziyor." "Kızıl Moskova" esansıyla karışık lahana kokusu sinmişti eğitmen kadının her yerine, yetimevinde çocukları yalnız lahanayla beslerlerdi, o yüzden Vanya bu kokuyu iyi tanırdı.

Daha sonra yazıldığı demiryolu okulundaki kadın öğretmeninden de burnuna "Karmen" esansıyla karışık lahana kokusu gelmişti. Yetimevinin kadın çamaşırcısı ise "Maça Kızı" marka esans süründüğü halde lahana kokmaktan kurtulamamıştı. Yalnızca dik kafalı yeniyetme kızların koltukaltlarından ekşimsi ter kokusu gelir, bir de apış araları iyi yıkanmadığı için pis pis kokardı. Kim ne derse desin, Vanya Ardabyev bütün bunları lahana kokusuna yeğlerdi. Cephede mevzilerinden canlarını zor kurtarıp evlerine dönen yarı çıldırmış demiryolcular köyden kente çalışmaya gel-

miş saf kızlarla buluştuklarında onlar da taze pişmiş patates kokarlardı.

Lahana kokmasınlar da ne kokarlarsa koksunlardı.

Güz aylarında yetimevindeki çocukları tarlalara lahana kırmaya yollarlar, küçücük bebelerin erken bastıran ayazda üşüye üşüye killi topraktan çıkardıkları lahana koçanları kışa doğru çevreye tatlımsı, iç bayıltıcı bir koku yayar, bulantıdan yavrucakların başı dönerdi. O yüzden, yetimevinde yetişen, yatılı okulda okuyan, demiryolcu birliklerinde yurduna hizmet eden İvan Ardabyev'in lahana kokusunu sevmesi olası değildi. O yüzden hem lahanadan, hem de yurduna hainlik yapanlardan nefret eder, ölesiye tiksinirdi. Söylenenlere bakılırsa annesi ile babası da ülkelerine ihanet etmişlerdi. Ancak şimdi yoktu ikisi de, geriye lahanadan duyduğu tiksinti kalmıştı. Anayurdu baştan başa haşlanmış lahana, bir de erkek bedenlerine pek düşkün, kendi bedenleri iyi yıkanmamış kadın kokuyordu. Böyle bir yerdi şimdi onun anayurdu. Lahana kokmayan tek kadın Fira'ydı, bu kadında yurdunun kokusu yoktu. Fira başka kadınlar gibi erkek bedenlerine düşkün değildi, kocası Mişa ona yetiyordu. Ah, Mişa!.. Kafan ölümcül düşüncelerle dopdolu olmakla birlikte iyi yürekli, akıllı bir adamdın sen.

Fira işte böyle bir kadındı, kocası ona yetiyordu. Gelgelelim Ardabyev'in bir tek eksiği bulunuyordu, o da Fira, yani Esfira'ydı. Onun dışında her şeyi tamamdı. En başta anayurdu vardı; anayurdu İvan Ardabyev'e, soyunda halk düşmanı olmayanlardan daha çok güveniyordu. Demiryolcuların kendi aralarında "9. İstasyon" dedikleri 9 numaralı demiryolu durağı da vardı Ardabyev'in. Sonra, haşlanmış lahanaları, haşlanmış lahana ve ucuz esans kokan kadınları vardı. Sonracığıma sıfır treni vardı.

Öyle bir sıfır treni ki, 9. İstasyon'daki bütün insanların geçmişi, geleceği buna bağlıydı. Sonracığıma hat boyunca dizili bütün

istasyonlar, duraklar, raylar, Grower marka rondelalar, Kolla marka rulmanlar, eli tüfekli askerler, dikenli teller, insan eti yiyen azgın köpekler, köprüler, lokomotifler, hangarlar, dur-yoksa-vururumlar, tren hattına saldırılma korkusu, semaforlar,[3] makas değiştirme kolları, makas fenerleri, kömürler, mazota ve çinko klorüre batırılmış traversler vardı...

Belki bunların dışında kalan başka şeyler de vardı. İçinde balıkların yüzdüğü, dibine mil çökmüş küçüklü büyüklü ırmaklar, ormanların yanında çöller, kentlerin yanında köyler, hücuma kalkmış kızıl askerler, Berlin yakınlarında yanan tanklar, doğanın bütün gizleri vs vs...

Moskova. Kremlin. Büyük Önder ve öteki önderler, halk düşmanları, onların çocukları vardı... Kısacası, bütün bunlar sıfır treni uğrunaydı, o yüzden sıfır treninin gölgesiydi. Sıfır treni asıl amaçtı; yaşamanın anlamı, doruğuydu. İşte bunların hepsi Ardabyev'e aitti. Ardabyev'in kendisi de onlara... Fira'nın dediği gibi, gözünü budaktan sakınmayan, güvenilir, sözüne sadık, güçlü İvan Ardabyev'e; hava bombardımanı, sık sık düşen topçu mermileri altında lokomotifleri cephe boyunca korkusuzca getirip götüren Ardabyev'e aitti. Hepsi, hepsi onundu da yalnız Fira onun değildi.

Aman Tanrım, bir keresinde kadının kocasıyla birlikte kaldıkları odaya kapıyı çalmadan girmişti de (ilk zamanlar istasyon görevlilerinin ortak kullandığı evin ikinci katında yan yana odalarda otururlardı, sonraları Fira ile kocası yakındaki tuğla bir eve taşınmıştı), Fira'yı elinde su dolu bir testiyle küçük bir leğenin içinde ayakta çırılçıplak dururken görmüştü. Kadın öbür eliyle saçlarını havaya kaldırıyordu. Üzerine vuran güneş gövdesinin içini aydınlatarak

3 Demiryollarında yolun yanında bulunan ve yolun açık ya da kapalı olduğunu gösteren aygıt. (ç.n.)

geçip gidiyordu sanki. Kuş gibi çırpman yüreğini, kopkoyu gözüken karaciğerini, çan biçiminde, saydam, gümüş rengindeki sidik torbasını, pembe bir marmelat görünümündeki bedeninin içinde yüzen, mavi mavi kemiklerini seyretmişti. Kadın "Vanya!" diye bağırınca kaçması gerektiğini anlamış, hemen oradan sıvışmıştı.

Lokomotif personeli o günlerde 9. İstasyon'da ekip değiştirirdi. Güvenlik görevlisi Albay'ın gurur duyduğu koca koca yapım-onarım atölyeleri de gene o sıralarda çalışmaya başlamıştı. 9. İstasyon'da dev yapım-onarım atölyeleri kurulmuş bulunuyordu. Her biri iki tondan iki yüz elli tona kadar değişen kaldırma gücüyle yetmiş iki adet sabit vinç, kırk beş adet döner vinç getirilmişti istasyona. Lokomotif başına sıfır onda sekiz metreküp hava, iki yüz metreküp gaz, kaynak işleri için bin beş yüz kilovat elektrik harcanırdı... Bu tür yapım-onarım atölyeleri hat boyunda yalnız bu istasyonda kurulmuştu, başka duraklarda böyleleri yoktu. Her şeyin en iyisi, en niteliklisi olması için çalışılmıştı; amaç, sıfır treninin aksamadan, tam zamanında gidip gelmesiydi.

Görevi bırakan vardiya ekibindekiler istasyon binasının böğrüne kurulan, "veranda" adını verdikleri, upuzun, daracık salonda toplanırlar, dirseklerini dayaya dayaya parlattıkları masanın başına çöker, domino taşlarını ortaya dökerlerdi. Takımlar halinde olsun, ikişer ikişer olsun, oyun üstüne oyun oynarlar, bağırıp çağırırlar, durmadan sigara içerlerdi. Geceyarısını bulunca ya uyumak üzere barakalara dağılırlar ya da gönül eğlendirmek için üçü dördü bir kadına sıraya girerlerdi. Merak etmeyin, kadınların hepsi de orta malı, erkekleri geri çevirmeyen yosma takımındandı. Yorgun argın işten çıkan, önlerine ne konsa silip süpürmeye hazır, üç günlük sakallı adamlar üstleri başları is kokan, demir sertliğinde memeli, göbekleri çelik düğmelere, oraları mengenelere benzeyen kadınları büyük bir açlık içinde mımıklarlardı. Kuzya, Stoyakalka,

Mogila adındaki yosmalar beşinci ile sekizinci duraklar arasında bayağı ün kazanmışlardı. "Ayazlı Roza" dedikleri güzel Tatar kadını ise bütün hat boyunca erkeklerin başını döndürenler arasında en başta gelirdi. Yalnız ateşçiler ile makinistler değil, koruma görevlisi subaylar bile onun evinde sıraya girmek için birbiriyle yarışırlardı. Kızıl saçlı, mavi gözlü Albay hat boyunu denetlediği günler Tatar güzelinin bulunduğu 5. İstasyon'da gönül eğlendirmekten kendini alamazdı.

İşte İvan Ardabyev kendini böyle bir yaşamın içinde bulmuştu. Başlangıçta lokomotiflerde ateşçilik yaparken daha sonra makinistliğe yükseldi.

"Erkeklere hizmet veren" kadınlar ise –kadınlar kendilerine böyle derlerdi, gerçekte de böyleydi– her biri sıradan birer sürtük oldukları halde Beria'nın buyruğu üzerine onbaşılık, çavuşluk gibi NKVD[4] rütbeleri aldılar. Hatta Tatar güzeli Ayazlı Roza'yı yakından tanıyan Beria onu asteğmenlik rütbesine kadar yükseltti. Roza'nın güzelliğine doyamayan NKVD başkanı, sürekli kadının yanında kalabilmek için trenlerde ateşçilik yapmaya bile dünden razıydı. Beria'nın adamları ister istemez başkanlarını Roza'nın yatağına bağladılar, özel bir trenle ikisini Moskova'ya yolcu ettiler. Çünkü orada Beria'yı daha önemli devlet görevleri bekliyordu.

İşte erkeklere hizmet veren bu kadınların hepsi somurtkan, az konuşan katar görevlileri arasında hat boyuna yeni gelmiş, iri-yarı, atlet yapılı, kartal burunlu, beyaz yüzlü, çılgın bakışlı birini, Vanya Ardabyev'i çok geçmeden fark ettiler. Adam lokomotif kazanına kömür atarken yorulmak nedir bilmiyor, tren istasyona varır varmaz kendini domino masasında buluyor, yarım litrelik tene-

4 Stalin döneminde başkanlığını Beria'nın yaptığı gizli polis örgütü. Daha sonra örgütün kısa adı KGB olarak değiştirildi. (ç.n.)

ke maşrapasına buzlu votkayı doldurup lıkır lıkır içiyordu. Onun et konservesini oburca tıkındığını görenler kıtlıktan çıktığını sanırlardı. Satılık aşkın bayağılıklarına, zevksizliklerine alışmış, tekdüze, can sıkıcı yatak idmanına sırt ve kalça kasları gelişsin diye katlanan yosmalar, onun kadınlara da aç kurtlar gibi saldırdığını fark edince her kadına gördüğü ilk kadınmış gibi yumulan bu zorbaya, bu azgın erkeğe dört elle sarıldılar.

Vanya Ardabyev'i evlerinde ağırlayan ağır hizmet kadınları onun evden gidişinden sonra uzun süre kendilerini toparlayamazlar, yoksul yataklarından kalkamadıkları için başka bir erkeği uzun süre yanlarına sokmazlar, kalça kemiklerinin tatlı tatlı sızlayışını, iç organlarının titreyişini zevk duyarak dinlerlerdi. Stoyakalka adındaki yosma, Ardabyev'in ona geleceğini işittiğinde üç gün öncesinden aç karnına votka içmeyi bırakır, sabahtan akşama değin ağzında nane ve mis kokulu papatya çiğnemeye başlar, her gün tertemiz yıkanıp orasını gıcır gıcır ovardı. Çeliğin çeliğe sürtünmesinden ateş gibi bir sıcaklık çıkacağı için sürtünen yerinin ateşini söndürüp soğumasını sağlayacak çiğ yumurta ile sodayı şimdiden hazır eder, hayli korku duymakla birlikte tadacağı o büyük zevk dakikalarını dört gözle beklerdi. Mogila sürtüğü ise kalın latalardan yapıldığı halde erkeklerle yata yata ortası çökmüş geniş tahta karyolasıyla övünür, Ardabyev evinden ayrıldıktan sonra "Şeytan alasıya ben bile yetmedim!" diye böbürlenirdi.

Ardabyev sonunda Ayazlı Roza'yla karşılaştı. Hat boyu yosmalarının başı, ateşçiler ile makinistlerin çevirdikleri dolapları anında Albay'a yetiştiren, gizli NKVD yardakçısı Asteğmen Roza, Ardabyev'in ününü işittiği günden beri onun yolunu gözlemekteydi. Adamın gelmesinden bir hafta önce odasına kapandı, sırtüstü uzanıp çamfıstığı çıtlatmaya başladı. Ardabyev kadının odasına girebilmek için kapısının arkasında yığılan çamfıstığı kabuk-

larını iki saatte zor temizleyebildi.

Bu sırada Roza yosması kahkahadan kırılıyor, erkekleri deli eden bu gülüşüyle Ardabyev'i daha çok baştan çıkarıyordu. Ertesi sabah Roza, Ardabyev'in gözlerinin içine bakarak, "İvan, sen harikalar yaratan bir erkeksin. Ama bunu ne bana karşı duyduğun nefretten, ne de asıl aradığın kadına duyduğun aşktan yapıyorsun. Gerçekte o kadının kim olduğunu bilmiyorum, ancak sen hep onu arayacak, onun etkisinden kurtulamayacaksın" dedi.

Lokomotif ocağına kürek kürek kömür atmaktan yorulmayan, her istasyonda trenden inip çılgınca domino oynayan, konserve et tıkınmaktan bıkmayan, teneke maşrapasını tepesine dikip buz gibi votkayı lıkır lıkır içen Ardabyev karşılaştığı her kadında yalnızca bir kadını aramaktaydı. Onların bataklık kokulu terlerinde, dibi karanlık uçurumları andıran ağızlarında, dökme demir memelerinde, kaygan apış arası derinliklerinde aradığı yalnızca bir kadındı. Onun hem tedirgin edici, hem yürek dağlayıcı bir hüzünle dolu, sürekli arayan bakışlarını gözlerinin ışıltısında yansıtan tek kadın vardı. Sıska sarışınların kısır bedenlerinde, "iki yatağa zor sığan" soğuk kadınların verimli ovalarında, çılgın esmerlerin baş döndürücü uçurumlarında, Asyalı dişinin insanın iliğini emen bataklıklarında dolaşırken durmadan onu arıyordu. "Tanrım, nerede o kadın, nerede?" diye soruyordu. Sabah kalkınca geceyi birlikte geçirdiği yosmayı soyup pencerenin önüne, güneşin tam karşısına dikiyor, kadının bedeninin saydam olmadığını, içinden ışık geçmediğini görüp büyük bir üzüntüye kapılıyordu. Kullanıla kullanıla eprimiş ipek giysili, lüle lüle saçları hareli demir yapraklar gibi başına sarılmış, giysisinin ipek hışırtısı, saçlarının demir çınıltısı hatırına geldikçe aklını başından alan o kadın neredeydi?

Ayazlı Roza yosması ona demişti ki: "Önce yüreğine, sonra iliklerine değin kuruyacak, gene de o kadını unutamayacaksın. O se-

nin ne ilk aşkındır ne de tek aşkın; o kadın senin son aşkındır." Sonra NKVD'nin özel kütüphanesinden aldığı, fal açarken söyleyeceği sözlerin doğruluğuna, anlamının derinliğine güvence verircesine sırtı hat boyunun oval damgasıyla damgalanmış iskambil kâğıtlarını fal açmak için masaya dizerken Ardabyev'e şunları söylemişti: "Sen en iyisi o kadını öldür de kurtul!"

Ardabyev 9. İstasyon'dan 5. İstasyon'a, gerekirse daha ileriye sıfır trenini sürekli götürüp getiriyordu. Ama hiç kimse ona bu katarın nasıl bir yük taşıdığını söylememişti, bunu söyleyecek kişi de yoktu. Kısacası, trenin yükü belli değildi. Kimi geceler, tren istasyonda kömür ya da su alırken Ardabyev aşağı inip katarı boydan boya dolaşır, sıkı sıkı kilitlenip mühürlenmiş vagonların içinde ne bulunduğunu anlamak için dikkatle dinler, seslere kulak kabartır, ancak içlerinden çıt sesi bile gelmezdi. Hiçbir zaman... Sanki vagonların içi sessizlikle, suskunlukla, karanlıkla doluydu. Eğer bir görevliye vagonlarda ne taşındığını sormayı göze alacak olsa hiçbiri yanıt veremezdi. Ne makinistler, ne ateşçiler, ne koruma görevlileri, ne istasyon yetkilileri... Besbelli, kimsenin ondan bildiği fazla bildiği bir şey yoktu. Herkes ancak onun bildiği kadar biliyordu. Yani bir şey bilmiyorlardı. Bunun üzerine böyle sorular sormaz oldu. Aslında bunları öğrenmeyi istediğinden değildi, içinden şöyle bir soruvermek geçiyordu. Mişa'nın onun aklına getirdiği saçmalıklardı bunlar.

İpek giysili, saçları hareli demirden dövülüp başına sarılmış hayal kadını aklından çıkarmadığı günler ayda bir ya da iki kez geceyi 9. İstasyon'daki iki katlı evde bulunan daracık demir karyolasında geçirirdi. Odasında tertemiz yıkanır, Vasya ile Gusya'nın evinde akşam yemeği yer, sonra birahaneye uğrardı. Yoğun sigara dumanı arasında erkekler katıldıkları son savaşı anlatırlar, yeni lokomotiflerin üstünlüklerinden söz ederler, hüzünlü şarkılar söylerler,

kadınları mıncıklarlardı. Akşam saatlerinde gramofon çalınır, Mişa ile Fira da gelirlerdi. Birahaneye pek uğramamakla birlikte burada dört gözle beklenirlerdi. Gramofon çalarken ikisi vals yaparlar, Mişa'nın yüzü çoklukla solgun olur, gözlüğü ikide birde terli burnunun üstünden kayardı; karşısında da kısa boylu, rengi atmış ipekli giysisi dolgun kalçalarını sıkı sıkı saran Fira... Birbirlerine sımsıkı yapışmış olarak birahanenin duman dolu akvaryumunda usul usul yüzerlerdi. Erkekler sessizlik içinde sigaralarını tüttürüp yumruklarını sıkarlar, kadınlar ise kimseye çaktırmadan serçe parmaklarıyla kirpiklerini sıvazlarlardı. Kadınlar bilirlerdi ki, gece boyunca erkekler kendilerine daha dikkatli, hatta daha nazik davranacaklardır, ama sabaha doğru derin uykuya daldıklarında her şeyi unutup çocuklaşarak ya hüngür hüngür ağlayacaklar ya da neşeyle güleceklerdir. Ama onlara bunu söyleyebilirsen gel de söyle. Gece birahanede müzik susunca herkes bir anda kendini toparlayarak garsonlardan votka getirmelerini isterdi. İçkilerini içerler, lezzetsiz, ucuz mezelerden yiyebildikleri kadar yerlerdi.

Mişa, güzel dans ettikleri için herkesin onları kutlamasına gülümseyerek karşılık verir, birasına votka katarak içerdi. O sırada Fira, Ardabyev'i lafa tutardı: "Sana Don Domino diyorlarmış, doğru mu? İspanyollarda da İvan adı var mı?.. Gerçekten idalgolara[5] benziyorsun. Öyleyse hani senin Carmen'in ya da Dulcinea'n nerede?.. Unutma sakın, bize de gel, olur mu?"

Mişa sesini çıkarmadan birasını yudumlar, derin düşüncelere dalardı. İvan onun ne düşündüğünü bilirdi. Başka bir deyişle Mişa düşünceleriyle kendini zehirlerdi. Karısı tek çocukları İgor'u doğurduğunda gene derin düşüncelere dalmış, İvan onun yüzünün ifadesinden, yüreğine çöreklenen sonsuz kederden, güzel gözlerini bu-

5 İspanyol soylusu, şövalye. (ç.n.)

ğulandıran bunaltıdan onun neler düşündüğünü sezmişti. Gusya, yani Avgustina, Mişa'yı ayıplardı: "Sen ne biçim Yahudi'sin, be? İnsan bu kadar içki içer mi?" Fira'nın hiç sesi çıkmazdı. Korkusundan çıkarmazdı sesini.

Çocukları dünyaya gelir gelmez onlara istasyon şefi için yapılmış ayrı bir ev verdiler, yeni eve geçişleri topluca kutlandı. Fira, bebeğini görmesi için İvan'ı evine götürdü.

Ardabyev alçacık çocuk karyolasının önünde diz çöktü, bebeğin yüzünden uzun süre ayıramadı gözlerini. Sonra buğulu sesiyle şunları söyledi:

– Fira, bundan böyle sen olmadan ben nasıl yaşarım? Bugüne kadar neyse de ya bundan sonra?

Bu sırada Fira yanında dikiliyordu. Bebeklere özgü, ılık, tatlı bir koku yayılıyordu her yanından.

– Böyle söyleyeceğini biliyordum, İvan, dedi yumuşak bir sesle. Senin çocuğa nasıl baktığını yalnız salaklar anlamaz. Ama artık benim tek erkeğim var. O da karyolada yatan şu bebek. Bunu iyi düşün. Benim herkesten sakladığım gizim bu, sakın unutma! Ondan başkasına güvenemem. Ne Mişa'ya, hatta ne de sana. Tek güvencem bebeğimdir. Bağışla beni, Vanya.

Ardabyev'in yaşamında o gece hiçbir şeyi değiştirmedi. Gene lokomotifler... Gene sıfır treni... Aynı tekerler, aynı metal takırtıları. Aynı kömür ve su, aynı ateşçilik görevi, domino oyunu, et konserveleri, votka, kadınlar, tren yolu, tam zamanında tıkır tıkır gelip gitmeler...

Alyona'ya 5. İstasyon'un birahanesinde, hat boyundaki ötekilere benzeyen kötünün kötüsü birahanede rastladı. Dört köşe küçük bir salon, tam ortada iki tane ağaç direk, yanda tezgâh, tezgâhın arkasında ise başına örttüğü kar beyazı dantel ve boyalı du-

daklarıyla, bira fıçıları ve votka kasaları arasından gözüken barmen kız. Barmen kızın dudakları boyalı değildi, fakat katmer katmer açmış, kırmızı bir yıldızçiçeği tutuyordu sanki ağzında. Alyona, Ardabyev'e yiyecek gibi bakmıştı. Bu bakışta tanımakta güçlük çektiği birini çok merak etmenin gerginliği de göze çarpıyordu, o yüzden Ardabyev de ister istemez kadını dikkatle süzdü.

Kadının oturduğu masada görevi yeni bırakmış vardiyadan iki adam daha vardı, herifler yanlarındaki kadınla hangisi daha önce yatacak diye bağıra çağıra tartışıyorlardı. Biri kadına ısmarladığı gulaştan dolayı böyle bir hakka sahip olduğunu ileri sürüyor, öbürü ise kadın için ısmarladığı, berikinin henüz içmemekle birlikte, teşekkür ederek alıp önüne koyduğu bir kadeh votkanın hatırına böyle bir hakkı kendinde görüyordu.

İvan, ağzından böylesine bir sözün nasıl çıktığına şaşarak:

– İddiaya var mısınız? Onunla ilkin ben yatacağım! dedi.

Ateşçiler, Ardabyev'in masanın üstünde iki iri tümsek gibi duran yumruklarına baktıktan sonra seslerini kestiler.

– Öyleyse tartışma bitmiştir. Hadi gel, gidiyoruz.

Ardabyev böyle diyerek kadını kolundan yakaladı, nereye götüreceğini bilmeden karanlık sokağa daldı. İşin garibi, kadının hiç sesi çıkmamış, arkasından tıpış tıpış yürümüştü. Bir ara geriye dönerek:

– Ne o, ayağını mı burktun yoksa? diye sordu.

– Hayır, sakatım ben.

Ardabyev duraladı, kendisinden bir şey beklercesine bakan kadının elinden tutup çekti.

– Yürü, hadi. Erkeklere hizmet ettiğin bir yatağın vardır herhalde.

– Adım Alyona. Ben ne erkeklere hizmet ederim ne de böyle bir yatağım var.

Kadın nasıl olup da hat boyuna geldiğini doğru dürüst anlatamadı. Anlaşıldığı kadarıyla onu buraya kandırıp getirmişlerdi. İş bulacaklarını, ekmek, yatacak yer vereceklerini söyleyerek aldatmışlardı. Bir katardan ötekine aktarma yapa yapa gelmişti 5. İstasyon'a. Katar koruma görevlileri seslerini çıkarmamışlardı. İlk günler döşemede yatıp uyumuştu. "Hangi döşemede?" diye soracaksınız. Onarım atölyesi bekçisinin kulübesinde, yere uzanıp yatmıştı. Atölyenin bekçisi yaşlı, babacan bir adamdı.

İvan dayanamayıp sordu:

– Yoksa tümüyle sakat mısın?

– Bir bacağım kısadır. Ötekinde sakatlık yok.

– Birlikte 9. İstasyon'a gidiyoruz, tamam mı?

Kadın suskun, 5. İstasyon Konukevi'ne değin Ardabyev'in arkasından yürüdü. Ardabyev de konuşmuyordu. Zaten ne konuşacaktı ki? Ha bu kadın olmuş, ha öbürü... Ne fark ederdi? Kadınların hepsi aynı değil miydi? Kadın olsun da nasıl olursa olsundu. Hiç olmazsa bunun yüzü güzeldi. Bir bacağı kısaymış, ne zararı vardı? Adı Alyona, gez gül oyna.

– Serseri misin sen yoksa, kız?

– Amaçsız dolaşıp duruyorum.

– Amaçsız dolaşılır mı? Birini mi arıyorsun yoksa?

– Evet, annemi. Babamı. Kız kardeşimi...

– Nerede bulunduklarını biliyor musun?

– Hayır.

– Halk düşmanı filan olmasınlar? Yoksa onları kayıp mı ettin?

– Öyle sayılır, izlerini bulamıyorum. Niçin halk düşmanı olsunlar? Aç kaldıkları için ekmek peşine düştüler. Böylelerinden halk düşmanı olur mu? Onlar gibi birçok insan var.

İvan birden canavar kesildi.

– Halk düşmanı dediğin böyle olur işte. Kimse izlerini bulama-

sın diye kaçıp bir yerlere saklanırlar.

Kadın susuyordu.

Ertesi sabah barmen kız fulya kırmızılığındaki dudaklarını büzdü, Ardabyev'i aşağılarcasına süzdükten sonra:

– Nasıl bir kadına takıldığını biliyor musun? dedi. Bula bula bu serseriyi mi buldun? Kadının damarlarında serseri kanı dolaştığı ilk bakışta anlaşılıyor. Besbelli, sokak sürtüğü! Bir numaralı duraktan onu alıp buralara sikici erkekler getirdi. Yaptığını beğendin mi, Don? Ben de seni aklı başında bir adam sanırdım... İstediği her kadını elde edecek bir erkek bunu yapsın, olacak şey değil!

İvan ağzını lokomotif sığacak kadar açarak esnedi.

– Katya, bana böyle sözler söyleme, lütfen. İstasyonunuzdan ayrılırken biraz yüzün gülsün...

Barmen kızın öfkesi, şaşkınlığı geçmemişti; cımbızla incelttiği kaşlarını Ardabyev'i küçük gören bir tavırla sinirli sinirli oynatıp duruyordu. Bunun üzerine Ardabyev kızı boynundan tutup kendine çekti, baş parmağını dudaklarına bastırıp kırmızı rujunu bir kulağından ötekine kadar yüzüne bulaştırdı, ancak ondan sonra serbest bıraktı. Ardından da kızın çığlıklarına, birahanedeki adamların kahkahayla gülmelerine aldırmaksızın:

– İşte gülümsemek dediğin böyle olur, dedi. Şimdi tam istediğim gibi gülümsedin, tamam mı?

Eli bile titremeden kendine bir kadeh votka doldurup başına dikti.

Alyona yol boyunca, tenderde yığılı kömürlerin üzerine istiflenmiş çuvalların üstünde kıpırdamadan oturdu.

Ancak karşıdan 9. İstasyon'un ışıkları gözüktüğünde İvan şöyle bir sordu kadına:

– Senin için serserinin biri diyorlar. Doğru mu?

– Doğru. Ben bir yerde uzun boylu kalamam.

– Yaa!.. Peki, ben kalmanı istesem gene de kalmaz mısın?

Alyona yüzünde çocuksu bir gülümseme, başını önüne eğdi.

– Diyorum ya, aynı yerde fazla duramam...

Gerçekten bir hafta sonra başını alıp gitti, Ardabyev'in seferden dönmesine yakın, gittiği yerden kendi ayaklarıyla tıpış tıpış geldi.

Öfkeden Ardabyev'in yüz kasları oynuyordu.

– Nerelerdeydin, söyler misin? Yanına gittiğin adam kimdi?

– Ben kimsenin yanına gitmedim. Yalnız başımaydım.

– Niçin geriye döndün öyleyse?

– Seni düşündüm hep. Özlediğim için geldim.

Ardabyev gözlerini dikerek kadına şaşkın şaşkın baktı. Kadın da onu dikkatle süzüyordu.

– Niye şaşırdın öyle? dedi. Beni ilk kez böylesine seven biri çıktı. Bana göre yeryüzünün en iyi erkeği sensin.

Şaşkınlıktan Ardabyev ağzı açık, baktı.

– Neee! Ne dedin?

– Beni nasıl sevdiğini görüyorum. Çocuk değilim, kandıramazsın.

– Hadi, sen de, benim kimseyi sevdiğim falan yok. Seviyormuşum... Bunu da nereden çıkardın?

– Sen farkında değilsin ama biliyorum ben.

Köprünün yanındaki tümseğin üstünde her gece oturup Ardabyev'in yolunu gözledi. Sıfır trenini karşılamak için gecenin karanlığında her gün oraya geliyordu.

Kanepenin üstünde uyuklayarak oturuyor, yaklaşan trenin düdüğünü duyar duymaz yerinden sıçrıyor, topallaya topallaya perona kadar koşuyordu.

Kadının ezilmesinden korkan makinistler onun için fazladan

bir düdük daha çalıyorlardı. Tren hızla geçiyordu toz duman içinde, büyük bir gürültüyle, kara demirin inlemeleriyle uğuldayarak... Sanki Alyona'yı da peşinden sürükleyip götürmek istiyordu koca katar. Alyona tir tir titreyerek peronun kıyısında güçlükle ayakta duruyor, vagonlara gözlerini dikip bakıyordu. Bir adım daha atsa, önünden hızla geçen katar ona çarparak yana fırlatır, kadını parça parça ederdi kuşkusuz. Yıldırım hızıyla geçip giden trene doğru eğilmesinden onun vagonların çıkardığı gümbürtüyü içine çekmek istediğini, trenin gürültüsüne karışan başka seslerin ne olduğunu anlamaya çalıştığını sanırdınız.

Bir gün:

– Trenin içinde insanlar var, diye tutturdu.

İvan şaşırdı.

– Ne insanı! Bunu da nereden çıkardın?

– Ne bileyim? Benimkisi bir sezgi. Sanki vagonlarda insanlar var gibime geliyor.

Mişa, kadının söyledikleriyle yakından ilgilendi. Başkalarının işitmesini istemiyormuş gibi iyice yanma sokularak:

– Alyonuşka, nasıl insanlar bunlar? diye sordu. Söyle, yoksa sürgüne gönderilen hükümlüler mi?

İvan çok kızmıştı.

– Vagonlarda insan varsa var. Olur ya... Ama onları nereye götürüyorlar, kimdir götürdükleri, bilebilir miyiz? Gevezelik etmeye gerek yok. İkiniz de havanda su dövüyorsunuz. Trenlerde insanlar gidiyorsa bir gereği vardır da gidiyorlardır.

Mişa'nın yüzü sapsarı kesilmişti. Ardabyev'e dik dik baktı.

– Sana göre nasıl bir gereklilik olabilir, Vanya?

– Böyle şeylere benim aklım ermez. Bir gereği var ki, götürüyorlar. Gidenler belki askerdir, belki inşaat işlerine götürülen köylülerdir ya da onun gibi bir şey... Bana niçin öyle dik dik bakıyor-

sun, Mişa? Salak karı "Trende insanlar var" dedi diye bir kaşık suda fırtına koparıyorsun. "İnsanlar değil hayvanlar var" deseydi ne yapacaktın? Seni kesinlikle anlamıyorum.

Mişa gülmeye çalıştı.

– Sana bir şey diyeyim mi, Vanya. İşin garibi bu durumlardan benim de bir şey anladığım yok. Hem de hiçbir şey... Kadının söyledikleriyle niçin bu kadar ilgilendiğimi soracak olursan, korkuyorum da ondan. Ama niçin korktuğumu ben de bilmiyorum. Tanrı canımı alsın ki bilmiyorum. Böyle şeyleri düşündükçe neredeyse aklımı oynatacağım.

"Her şey olacağına varır" derler ya, doğrudur. Fira da böyle bir şeyden korkuyordu zaten. Güvenlik görevlisi Albay 9. İstasyon'a denetleme için geldiği bir gün dalgın dalgın dolaşan Mişa'ya bakarak:

– Ardabyev, senin şu Mişa Lando bir halt işlemeye kalkmasın? demişti. Gidişini hiç beğenmiyorum. Zaten sıska bir adam; ne zaman görsem, somurtup duruyor.

İvan kaçamak bir yanıt verdi.

– Ne desem, bilmem ki... Çocukları çok küçük ya, belki ondan.

– Nasıl, karısı da güzel, öyle değil mi?

İvan, Albay'ın anlamlı sorusuna karşılık vermedi. Böyle sorulara genelde yanıt vermezdi. Kellesini kesseler vermezdi.

Kızıl saçlı Albay 9. İstasyon'a her gelişinde Fira için çiçek, çocuğuna da oyuncaklar getirirdi. Eğer geceyi 9. İstasyon'da geçirecekse akşamleyin birahaneye uğrar, Fira ile dans eder, ancak ikisi dans ederlerken aralarında saygılı bir mesafe bırakırdı. Bu durum birahanenin müdavimlerinin çok hoşuna gider, "General saygıda kusur etmiyor" derlerdi.

Bir keresinde gelip Mişa ile Fira'nın masasına oturdu. Birlikte bir kadeh içki içtiler. Bu sırada onun da Saratovlu olduğu ortaya çıkınca Fira çok sevindi.

– Yaa! Ben de oralıyım! Sokolova Tepesi'nde otururduk. Bizim oraların bir şarkısı vardır, bilir misiniz?

"Alman sokağından tramvay geçer,
Tramvayı güzel bir kız sürer,
Sakın giderken atlamayın,
Atlayan üç ruble ceza öder..."

Albay ceketinin üst düğmesini çözdü, Fira onun önüne salata tabağını sürünce başıyla olumsuzlayarak:

– Teşekkür ederim, ama zeytinyağından hoşlanmam, dedi. Bu konuda ne yapsam boş. Ben küçükken annem yağ fabrikasında çalışırdı, eve gelince yağdan sabun yapardı. Hani, koyu renkli, sıvı bir sabun vardır, ondan işte. İçine reçine katarsanız sertleşir. Yağ fabrikasından artıkları kova kova eve taşır, bu sabunlardan yapardı. O yüzden yaptığı sabunun kokusu hatırıma geldikçe şimdi bile iğrenirim. Savaş günleri onu bile bulsan öpüp başına koyardın. Aylığım o zaman dokuz yüz rubleydi, pazarda bir topak yağın kilosu ise bin iki yüz ruble. Hadi, alabilirsen al. Ayda üç kilo yarı donmuş patates verilirdi karneyle.

Böyle dedikten sonra İvan'ın yüzüne alaylı alaylı baktı.

– NKVD'de görevli subayların çok aylık aldığını düşünüyorsan yanılıyorsun. Neyse, bırakalım bunları... Annem fabrikada çalıştığı sırada boş midesine yağ doldurup eve getirirdi. "Böyle şey nasıl olur?" demeyin! Gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Fabrikada midesine üç litre yağ doldurabilmek için ne kahvaltı ederdi, ne de öğle yemeği yerdi. Bağışlayın, bunlar sofrada söylenecek laflar değil. Neyse, eve gelir gelmez midesini boşaltırdı. Çaldığı yağı satar, öyle geçinirdik. İşte bizleri böyle yetiştirip büyüttü annem.

Fira acımaklı bir yüzle Albay'a baktı.

– Saratov'da Çapayev semtinde kapalı çarşının karşısında sirk vardı, oraya hiç gittiniz mi, Albay Yoldaş?

– Gitmez olur muyum? İvan Kalişeviç adında bir Beyaz Rus güreşçi vardı, adam tam yüz on dört kiloydu. Sonra adı Yang Gut diye hatırımda kalan Afrikalı başka bir güreşçiyi şimdi bile anımsıyorum. Ne günlermiş o günler!.. Savaşa benden önce küçük erkek kardeşimi gönderdiler. Bulunduğum görevden dolayı bana dokunmamışlardı. Kardeşim cepheye gider gitmez vuruldu. Annem onu çok severdi, benden de çok...

Bunları söyledikten sonra bir sigara yaktı, eliyle saçlarını sıvazladı.

– Annemin kardeşimle ilgili anıları tümüyle saçma sapan şeylerdi. Anneler hep böyledir... Komşularımızın tavukları vardı. Tavuklardan birini kestiklerinde kardeşim bağırıp çağırmaya başlardı. "Tavuğu niçin kestiniz? Tavuk kesilir mi?" diye. Bunu anlatırdı annem sık sık. Bir de kardeşimin kakasını duvarlara sürdüğünü. Bense kakamı gizler, kimseye göstermezdim... Aman, yahu, deminden beri neler saçmalıyorum ben de!..

Mişa bakışlarını karısının yüzünden Albay'ın yüzüne kaydırdı. İçindeki sıkıntının yanına şimdi bir de şaşkınlık eklenmişti. Bu adam neden hep böyle şeyler anlatıp duruyordu? Niçin? Bunların ne anlamı vardı?.. Yok, bilmem, komşuları tavuk kesermiş. Yok, annesi boş midesine yağ doldururmuş. Yok, kardeşi kakasını duvara sürermiş... Ne diye anlatıyordu bütün bunları? Asıl amacı neydi?

Mişa ara vermeden votka içiyordu. Bunun üzerine İvan ile Albay onu alıp evine götürdüler. Fira ise arkalarından geliyor, alçak sesle *"Alman sokağından tramvay geçer, / Tramvayı güzel bir kız sürer..."* şarkısını söylüyordu.

Albay gidince Ardabyev dayanamayıp Fira'ya sordu:

– Bu adamın anlattıklarından sana ne? Neden böyle şeylere

üzülüyorsun? Tavuklarla, yağla ilgili anıların sana ne yararı var?

– Vanya, bizim tüm zenginliğimiz, varımız yoğumuz, kanımız ile anılarımızdır.

– "Biz" dediğin kim?

– Biz, yani Yahudiler...

İvan'ın aklına arada bir kızıl saçlı Albay geliyordu. Kimdi bu adam? Nerede oturuyordu? Karısı var mıydı? Ya çocukları? Asıl görevi neydi? Hat boyunu korumaktan, onu bunu gizli gizli dinleyip gözetlemekten başka ne yapıyordu? Böylesine genç yaşta ona albaylık rütbesi vermişlerse boşuna değildi. Annesi erkek kardeşini çok severmiş de... Evde sabun yaparmış da... Fabrikadan midesinde yağ getirip satarmış da... Kardeşi ise kakasını... Tepeden tırnağa silahlı, iyi eğitilmiş yüzlerce askere komuta eden bir kişi oturup kakadan söz etsin, olacak şey değildi. Adam düpedüz bölgenin patronuydu, astığı astık, kestiği kestik biriydi. İstediği yere beklenmedik bir anda geliyor, sonra ansızın çekip gidiyordu. Böylesine yetkili birinin asıl barınağı neresiydi?

İvan, kızıl saçlı Albay'ın hat boyunda hizmet veren kadınları sık sık ziyaret ettiğini, onların kendisine sunduğu hizmetleri geri çevirmediğini biliyordu. Hangisinin evine gitse elinde çiçek olurdu, gül bile götürdüğü görülmüştü. Kadınların odasında soyunup dökünmezmiş, sabah olur olmaz sanki bir hayalet gibi çekilip gidermiş. Üç vagondan oluşan özel bir trende yaşadığını söylüyorlardı. Bunlardan biri yatak odasıymış, biri çalışma odası, üçüncüsü ise pencereleri sıkı sıkıya kapalı, içi üç kat keçeyle yalıtılmış, "Sarı Kuzgun" diye adlandırılan bir vagon. Özel trenin altında sökülüp takılabilir çelik depolar varmış, tren hattı pislenmesin diye atık sular bu depolarda toplanırmış. Albay'ın her şeyi bilen astları, vagonların altındaki depoların insan kanıyla dolu olduğunu çevreye yayarlardı. Amaçları, böyle şeyleri merak edenlerle alay

etmekti. Zeytinyağı ile arapsabunundan tiksinen, kakasını herkesten gizleyen, kendini satan yosmalara çiçekler, kimi zaman da gül getiren hayalet adam hakkında bilinenler bu kadardı işte... Belki de böyle olması gerekiyordu. Bugün astığı astık, kestiği kestik biriyken ertesi gün gönderilecek bir buyrukla bütün yetkileri geri alındıktan sonra 5 numaralı istasyonda makasçılığa başlayacak, bununla da kalmayıp, ayda bir kez Ayazlı Roza'nın evine giderek, kendi yerine atanan kızıl saçlı başka bir albayla gönül eğlendiren yosmanın çıtlattığı çamfıstığı kabuklarını temizleyecek kişi hakkında daha fazla bilgi edinilmemesi gerekiyordu belki de.

Mişa yaz başlangıcında ansızın ortadan kayboldu. Her zamanki gibi sıfır trenini karşılamaya çıkmıştı. Her zamanki gibi katarın ayrılışını bir sonraki istasyona telgrafla bildirmişti. Her zamanki gibi vardiyalar değişip katara su verildiği sırada treni baştan sona dolaşmıştı. İşte bunları yaptıktan sonra ansızın ortalıktan yok oldu. Fira geceyarısı İvan'ı uyandırdı. Birlikte istasyonu dolaştılar (yok), birahaneye baktılar (kapalı), yapım-onarım atölyelerine uğradılar (kapalı), hızar atölyesine gittiler (kapalı); hiçbir yerde yok, yok oğlu yok... Başka nereyi arasınlar? Ardabyev, Fira'yı evine yolladı, kendisi bir daha istasyonu baştan başa dolaşıp hangara bile göz attı. Kuzya'nın kapısını çaldı. Kuzya yosması Mişa'nın o gece kendisine uğramadığını söyledi. Ya başka geceler? Kadın uykulu uykulu gülümsedi: "Sana ne onun geceleri bana gelip gelmediğinden? Karısı mısın yoksa?" Demek ki Mişa, Kuzya'nın evinde de yoktu.

Ardabyev bunun üzerine köprü tarafını yoklamaya gitti. Kulübesinden çıkan bekçi uykulu uykulu gözlerini ovuşturuyordu. Hayır, Mişa gelmemişti buralara. Peki, aşağıya, ırmak kıyısına inmiş olabilir miydi? "Hayır." Bir kere orası dikenli telle çevriliydi; ikin-

cisi, azgın köpekler kimseyi hiçbir şekilde bırakmazlardı o bölgeye. Denemek için yaklaştılar, iki adam yiyici canavar kalın sesleriyle havlamaya başlayınca durdular.

– Bunlar bizi değil, bir mareşali bile apoletleri, tabancasıyla birlikte diri diri yutarlar, dedi bekçi gururla.

Ardabyev daha nereye gitse, nerede arasaydı? Yalnızca bir yer kalıyordu. Eve dönüp eşikten içeri adımını attığında Fira da aynı tahminde bulundu:

– Mişa'nın nereye gittiğini biliyorum. İstasyonda bulamayız onu. Sıfır trenine binip oraya gitti.

– Oraya dediğin neresi? Adı yok mu gittiği yerin?

– Hat boyunun sonu neresiyse orası işte... Hattın sonuna değin gideceğini söylerdi her zaman. Bakmak, gözleriyle görmek, tren yolunun hangi amaçla buralara döşendiğini anlamak isterdi. "Gideceğim yerlerden birinde kahrolası vagonların içinde ne taşındığını nasıl olsa öğrenirim" derdi

– Fira, aptalın biriymiş senin kocan. Gerçekten kalın kafalıymış. Sonuna değin gitse de gene bir şey öğrenemez; çıplak bir tarlayla, bir çölle ya da hiçbir işe yaramayan bir şeyle karşılaşınca eline ne geçecek? Vagonlarda da gene öyle bir şey yoksa? Bunun için mi kaçtı buradan?

Fira umarsızlık içinde başını salladı.

– Ama Vanya, öyle şey olabilir mi? Bana göre vardır önemli bir amacı demiryolunun. Yoksa ne diye döşesinler? Sıfır treninin, işliklerin, atölyelerin, bizlerin burada bulunmasının bir anlamı yok mudur?

– Ne diyeyim, bilmem ki! Belki de sen haklısın. Elbette bir amacı vardır bunların. Şöyle ya da böyle, bir amacı olmalı. Mişa gittiği yerlerde de bir şey görmeyebilir, ancak işte ortada bir demiryolu var, sıfır trenleri işliyor, bunca insan harıl harıl çalışıyor...

Bütün bunların bir anlamı olmalı. Vardır elbette, vardır da bizler bilmiyoruz. Tıpkı içinde bulunduğumuz dünya, kendi yaşamımız gibi. Ne dersin?

Fira iyice bunaldı.

– Vanya, sen Tanrı'dan söz ederken de aynen böyle konuşuyorsun.

– Hangi Tanrı'dan söz ediyormuşum?

– Şimdi tren yoluyla ilgili söylediklerin, insanların binlerce yıldır Tanrı hakkında ne düşündüklerini belirten sözlerine benziyor. Söylediklerine bakılırsa senin tek tanrın hat boyu...

İvan, Fira'yı kolundan tuttu, kadına hafifçe sarıldı.

– Fira, beni dinle. Kendine gel, ne olur. Tanrı'dan, tren hattından bize ne? Bir varız, yaşıyoruz ya, o yeter. Var olduğumuz sürece başka şeyler bizi ilgilendirmemeli.

Kadın sessizce ağlıyordu.

– Mişa beklemekten yoruldu, dedi Ardabyev. Neyi beklediğini bilseydi bari! Onu da bilmiyordu. Beklemekten sinirleri yıprandı.

Albay da aynı şeyleri söylemişti:

– Adamcağızın çok yorulduğunu sanıyorum. Beklemekten sinirleri iyice bozuldu. Daha fazla dayanamadı.

– Neyi beklediğini söyleyebilir misiniz? diye sormuştu Ardabyev.

Albay gözlerini kısarak şöyle bir baktı.

– Peki, sen bir şeyler beklemiyor musun? Kendine şöyle sorular sormuyor musun: Hep hat boyu, hep sıfır treni, hep istasyon; bunların ötesinde ne var? Biz niçin buradayız? Bütün bu işlerin amacı ne? Bizim sonumuz ne olacak?

Evet, sonumuz ne olacak?

İşte asıl sorun bu... Hepimizi ilgilendiren, başlıca sorun budur. Sonumuz ne olacak? Bütün bunlar kimin ne işine yarıyor?.. Bir başkası-böyle sorular sorduktan sonra yanıtını almadan elini

boş verircesine sallayabilir. "Adam sen de! Bana ne? Kimi ilgilendiriyorsa o versin yanıtını" diyebilir. Sonunun ne olacağı bu tür adamlar için önemli değildir. Böyle düşünmek belki daha iyidir. Sonu nasıl biterse bitsin, bizleri fazla ilgilendirmemeli. Daha önce de bu gibi durumlar olmamış mıydı? Hepsini sindirip içimize atmadık mı? Sonunda ölüm bile gelecekse gelsin. Cehennem de beklese bizi, cennet de; hepsine eyvallah demeliyiz!

Ardabyev dayanamayıp sormuştu:

– Evet, bizim sonumuz nasıl bitecek?

Albay omuzlarını silkti.

– Kesinlikle bilmiyorum, Don. Benim işim bu değil. "Hat boyu korunsun!" diyorlar, koruyoruz. Yarın "Yıkın!" derlerse vakit geçirmeden havaya uçururuz. Havaya uçurmak için gereken her şey yapılmış, bütün düzenekler kurulmuştur. Yüzlerce ton patlayıcı gereken her yere, köprü ayaklarına, demiryolu setlerine, tünellere, binaların altına, nereye gerekiyorsa oraya yerleştirildi. Her yere tel döşendi. Anahtarı çeviriverdin mi, iş tamam! Bütün şu gördükleriniz bir anda havaya uçar, sanki böyle bir yer daha önce yokmuş gibi. Yeter ki, gerekli buyruğu versinler. Asıl önemli olan budur. Şimdilik böyle bir buyruk verilmediğine göre demiryolu hattı var olmak zorundadır. Biz de burada bulunup, görevimizi yerine getireceğiz.

Ardabyev, Albay'ın söylediklerine inanmamış gibi:

– Demek oluyor ki, her yere patlayıcı yerleştirilmiş durumda, öyle mi? diye sordu. Eğer söylediğiniz gibi yeni bir durum ortaya çıkarsa... Yani...

Ardabyev sözünün sonunu getiremedi, yutkundu.

– Peki, şimdi Mişa için ne yapmamız gerekiyor? Nereye gitti dersiniz? diye sordu.

– Mişa Lando'yu mu soruyorsun?

Albay parmağıyla Ardabyev'in göğsünü dürttü.

– Sence nasıl davranmamız gerekirdi? Böyle bir durumda sen olsan ne yapardın?

– "Böyle bir durumda" demekle neyi kastettin?

– Neyi kastettiğimi bal gibi biliyorsun. Sen de olsan gerekeni seve seve yapardın. Lando'nun kaçtığını öğrenir öğrenmez, "9. İstasyon'un şefi aklını oynattı, yasaları çiğnedi" diye durumu hemen yetkililere bildirirdin. Sonra gidip onu trenden kendi elinle indirirdin. Hemen bir sonraki durakta, hatta yapabilirsen daha önce... "Neden yasalara karşı çıktın?" diye sorguya çekerdin. Belki öfkeni yenemeyip yüzüne bir tokat patlatırdın. Öfkeliyken olur böyle şeyler. Ancak çok geçmeden, yaptıklarının boşuna çaba ve zaman harcamak olduğunu anlardın. Çünkü adam düpedüz aklını kaçırmış. Senin için, benim için, hatta karısıyla çocuğu için, hepimiz ve yurdumuz için yitirilmiş biri olduğu kafana dank ederdi. Böyle bir adam hat boyunda kimsenin işine yaramaz, Don! Varsayalım ki, bizim bölgedeki hattın sonuna değin gitti ve orada ne bulunduğunu öğrendi... Her Rus yurttaşının, özellikle Yahudi asıllı Rus insanının, genelde her insanın hattın sonunda ne bulunduğunu öğrenmek istemesi en doğal hakkıdır. Diyelim ki öğrendi, hatta vagonlarda ne bulunduğunu da öğrendi. Sonra?.. Diyelim ki, kütük yüklenmiş. Ya da bir yığın keçe çizme istiflenmiş. Ya da inşaat için bütün vagonlar tuğlalarla doldurulmuş. Ya da buna benzer, kimsenin yadırgamayacağı, sıradan şeylerle... Peki, vagonlarda ne olduğunu öğrenirse durum değişir mi? Mişa gibi bir adam hiçbir şeye inanmaz. Vagonlara tıka basa kütük ya da yığınla keçe çizme yüklendiğini gözleriyle görse gene inanmaz. Onu sıfır treninin her seferinde kereste ya da keçe çizme taşıdığına kesinlikle inandıramazsın. Sen ne kadar çabalarsan çabala, bir sonraki katarın, diyelim, ejderha ya da hortlak gibi korkunç şeyler taşıdığına kafasını takmıştır. Belki de yeryüzünü birbirine katacak, dünyamızı yerinden

oynatacak güzel bir şeyin taşıdığını düşünür. O güzel şey herkesin değilse bile bir kişinin, Mişa Lando'nun kendisinin yaşamını allak bullak edecektir ona sorsanız. Böylesine kaçık bir adamın tren hattında ne işi var? Kendini tüketmiş biri buralarda kesinlikle çalışmamalıydı. Görüldüğü üzere tümüyle işi bitmişti Mişa Lando'nun. Ne kafasını düzeltebilir, ne de hastalığını iyileştirebilirdiniz, çünkü beden kimyası değişmiş, bambaşka bir adam olmuştu. Gözlerinin yerinde çiçekler açmış, kolları yüzgece dönüşmüş, yüreğinin yerine rulman yerleştirilmişti. Bambaşka biriydi artık o.

Albay bir süre sustu.

– Elbette onu başka bir göreve atayabilir ya da nereden geldiyse oraya gönderebilirlerdi. Ancak hat boyu, sıfır treni, burada elde ettiği gizler onu zehirlediği için Mişa gideceği yerde de kimsenin işine yaramazdı. O zaman onunla ilgili tek çözüm yolu kalıyor geriye.

Albay bunları söyledikten sonra Ardabyev'in yüzüne delici bir bakışla baktı.

– Söyler misin, Don, sen olsan nasıl bir çözüm yolu önerirdin?

İvan yutkundu.

– Don, ne gibi bir çözüm önerdiğini şu anda söylemesen de olur. Ancak aklından geçen son karar tümüyle doğrudur. Çünkü tek doğru, tek yapılabilecek olan budur. Mişa Lando'nun kendisi bile 9. İstasyon şefi olarak başka bir çözüm kalmadığını anlamaya başlamıştı. Bunun tek çıkış yolu olduğuna inanıyordu. Madem zehirli düşünceler kanına karışıp onu değiştirmiş, başka bir adam yapmıştı; yıkıcı etkisini her alanda göstererek başkalarının yaşamını, güzel karısınınkini, oğlununkini de zehirleyerek dünyalarını çekilmez bir duruma getirecekti; o zaman senin de aklından geçen şeyi yapmamız için diz çöküp yalvaracaktı. "Ne olur, fazla uzatmayın! Bir an önce yapın yapacağınızı? Böylece bana da büyük bir iyilikte bulunursunuz. Yalvarıyorum, bitirin şu işi!" diyecekti.

Albay sigara ağızlığını geveleyerek sustu.

– Evet, tümüyle haklısın, Don. Bu durumda tabancanın tetiğini kimin çektiği önemli değil. Hiç önemli değil. Tabancayı kendisine versen o bile çekerdi. Ya da başka biri... Sen olsan çekmez miydin, Don? Sonuçta ne fark ederdi ki? Çünkü ne celladın, ne de kurbanın bulunmadığı bir durumla karşı karşıyayız. Namluyu şakağına dayayıp tetiği çektin mi, oradan biraz kan fışkırır, ecel çırpınışlarını seyredersin bir süre. Böylece işini bitirirsin. Anlayacağın üzere bundan sonra ne onu gömmeye gerek kalır, ne de mezarının başında bir konuşma yapmaya... Bu gibi durumlarda böyle şeylere gerek yoktur. Doğru değil mi?.. Yanlış mı söylüyorum, Don?

Ardabyev, Albay'ın söylediklerini başıyla onayladığını fark ettiğinde dehşete kapıldı. Onun dediklerine nasıl katılırdı? Anlaşılan, boyun kasları kendiliğinden kasılıp başını öne eğmişti. Bunun anlamı, Albay'ın yaptığını doğru buluyor, onu tümüyle destekliyor demekti! Kendisinin, İvan Ardabyev'in ne aşağılık bir adam olduğunu düşündüğünde yüreğini dağlayan bir sancıyla içinden bir inilti yükseldi.

– Öyle inleyip durma, Don. Hepimiz insanız. Üzülme, dediğim şeyi yalnız biz değil, herkes yapardı.

Bir an sustu.

– Şimdilik karısına söylemeyelim, olur mu? Olay kendiliğinden unutulup kapanır. Anlaşıldı mı?

– Anlaşıldı... Peki, ikimizden başka durumu bilen yoktu, Mişa'yla ilgili telgrafı yetkililere kim çekmiş olabilir?

Ardabyev'in sesi hırıltılıydı. Gözlerini dikerek onu uzun uzun süzen Albay hemen yanıt vermedi. Bu bakışlar karşısında Ardabyev'in alnının ortası sızlamaya başladı.

Beriki en sonunda:

– Telgrafı çekenin adını söylesem ne değişir ki? dedi. Yoksa sen kalkıp ona bir şey mi...

– Hayır, hayır! Aklımdan geçeni kesinlikle unut! Canım çıksın ki ona bir şey yapmam! Annemin üzerine yemin ederim, ona elimi bile sürmem...

Albay, Ardabyev'i el hareketiyle durdurdu.

– Telgrafı çekenin adını sana söylesem; diyelim ki "Telgrafı bayan Dremuhina çekti" ya da "Adamın kendi karısı, Esfira Lando çekti" desem ne yaparsın? Hadi, söyle! Niçin susuyorsun? Yani kendi karısı adamın durumunu bildirmiş olamaz mı? Böyle bir şey yapamayacağı için mi bildirmezdi? Eğer başka bir çıkış yolu kalmadıysa, artık kocasının hareketlerini önleyemeyecekse kadıncağızın elinden başka ne gelirdi? Esfira Lando birtakım soylu duyguların etkisiyle kocasını ele veremez diye mi düşünürdün? Kocasına, oğlunun babasına karşı duyduğu aşk ya da aklını kaçırmış zavallı bir adama karşı duyduğu acıma hissinin etkisiyle mi yapamazdı bunu?

El hareketiyle gene Ardabyev'in yanıt vermesine fırsat tanımadı:

– İstersen sana başka isimler de verebilirim. Gusya Dremuhina'dan, Esfira Lando'dan başka bu işi yapacaklar da çıkabilir. Bunu da hesaba kat, tamam mı?

– Peki, hesaba katarım.

– Ancak sana söyleyeceğim son bir şey var, Don. Demin annenin üstüne ettiğin yemin geçerli değil. Çünkü annen öldü senin... Biliyorsun, şimdi senin annen ülkendir.

– Evet, ülkem benim annem. Kahrolası!

Başında resmî şapkasıyla sıfır trenini artık Vasya Dremuhin karşılıyordu. Dudaklarını kısıp, Fira'nm yüzüne bakmamaya çalışarak çıkıyordu istasyon binasından. Fira ise kocasının yok oldu-

ğu günden beri her treni karşılamak gibi bir kural koymuştu sanki. Vasya elinde fener, istasyon şefi copuyla treni uğurluyor, Fira ise katarın 9. İstasyon'dan ayrıldığını bir sonraki durağa telgrafla bildiriyordu. Bunlara bakarak her şeyin tıkır tıkır yürüdüğünü sanırdı insan. Oysa öyle değildi. Telgrafı çektikten sonra Fira uyumak üzere evine çekiliyordu. Ya da çocuğunun karyolada kendi başına yattığı, çalar saatin duvarda tıklayıp durduğu, musluktan suların tıp tıp damladığı bomboş evde yapacağı işler varsa onları bitiriyordu.

Fira her gece sıfır trenine çıkar olmuştu. Üşümemek için şalına sıkı sıkı sarınarak ya da eski mantosunun önünü kapatarak trenin gelmesini bekliyordu. Bu sırada peronun kıyısında heykel gibi durup karanlığa kulak kabartan Alyona'yı dikkatle izliyordu. Alyona sıfır treni önünden bütün hızıyla geçerken katarın çıkardığı gümbürtüyü, metal takırtılarını, uğultuyu, gıcırtıyı, korkunç sarsıntıyı içine çekiyor gibiydi.

Ardabyev, Alyona'nın bu delice hevesine daha fazla dayanamayıp onun trenleri karşılamasını yasakladı. "Vasya ile Fira ikisi karşılıyorlar, bir de senin çıkmana ne gerek var? Hamilesin, Tanrı koruya, başına bir şey gelir, düşük filan yaparsın. Evinde yat uyu ya da git Gusya'nın yanına, onunla otur" dedi. Alyona'nın trende insan sesleri işittiğini söylemesi saçmalıktan başka bir şey değildi Ardabyev'e göre. Aslında böyle bir şey işittiği falan yoktu; düpedüz uyduruyor, saçmalıklarıyla boşu boşuna sinirlerini yıpratıyordu. Böyle giderse kendini zehirleyerek bambaşka biri olur, canından bezerek, "Ne olur öldürün beni! Tabancayı çekip vurun! Şuraya, şakağıma ateş edin de bir an önce gebereyim!" demeye başlardı. Tıpkı Mişa gibi...

Ardabyev bir süre daha sıfır trenindeki görevini sürdürdükten sonra yapım-onarım atölyesinde çalışmaya başladı. Birkaç arkada-

şıyla birlikte köprünün çevresini dolaşıyorlar; her ray bağlantısını, her traversi, her cıvatayı gözden geçirip gerekirse yenisiyle değiştiriyorlardı. Kimi yerde cıvatalar sıkıştırılıyor, kimi yerde raylar arasına mıcır dökülüyordu. İşleri kolaylaşınca setten aşağı inip ormana gidiyorlar, ateş yakıp patates kızartarak yanlarında götürdükleri süt, domuz yağı, bayat ekmekle bir güzel öğle yemeği yiyorlardı. Eğer rayları denetleme işine hemen dönmek istemiyorlarsa birkaç paslı konserve açıp bol yağlı bezelye çorbası pişiriyorlar, yabanmersini yapraklarını kaynatıp çay yapıyorlardı. Keselerindeki en adi tütünden sigara sarıp açık havada püfür püfür tüttürmek ayrı bir zevkti.

O mevsim kurak geçtiği için ürün yetersizdi, o bakımdan tarla sıçanları açlıktan ortalıkta cirit atıyordu. Kuraklık var diye insanlar boş duracak değillerdi ya... Yaşamanın bir yolunu bulmak gerekirdi. İstasyonda çalışanlar kış hazırlığı için patates dikerler, hayvanlara ot biçerler, mantar toplayıp kuruturlar, yakalayabilirlerse yabandomuzu keserler, eldeki tahıldan votka damıtırlar, yorulmak nedir bilmezlerdi... Sürekli çalışmaktan kara kara düşünmeye fırsat kalmazdı böylece. İnsan çok çalışmaktan değil, kötü şeyler düşünmekten yıpranırdı. Kötü düşünceler insanı içten içe kemirir, bütün gücünü tüketirdi. Ne yapıp edip yaşamanın bir yolunu bulmak, kısacası, yaşamak gerekirdi. Ötesi kendiliğinden gelirdi. "Ötesi" dediğimiz iyi bir şeyler varsa eğer.

Sigaralarını bitirince yeniden hat boyuna döner, traversleri kontrol etmeye devam ederlerdi. Bir traversin uzunluğu iki yüz yetmiş santimetredir.[6] Bir kilometre demiryoluna bin beş yüz seksen sekiz, yuvarlak rakamla bin beş yüz kadar travers düşmelidir; raylar bunlara sımsıkı kenetlenerek döşenir. Traversler arasında-

6 Rusya'da raylar arasındaki genişlik bizdekinden fazladır. (ç.n.)

ki boşluk elli beş santimden seksen dokuz santime kadar değişebilir. Traversler raylar üzerine binen ağırlığı altındaki mıcır ya da kum döşemeye aktarır, sımsıkı kavradıkları rayların birbirinden ayrılıp yana kaymalarını önler. En iyi traversler meşeden, bir de çam ağacından olur; melez denen başka bir çam türü ile köknardan da travers yapılır. Bunlar herkesin ezbere bildiği şeylerdir. Bilmenin getirdiği güç budur işte; bu bilgiyle karnınızı doyurur, yaşamınızı sürdürürsünüz. Yoksa Mişa Lando gibi boş düşüncelerle kendinizi zehirlemekten öteye gidemezsiniz. İnsan çalıştıkça saçma düşüncelerden kurtulur, başını belaya sokmaz.

Ardabyev en ağır işlerin altına girmekten çekinmezdi. Eve yorgun argın döndüğünde Alyona'nın önüne koyduklarını sessizce yer, ardından kendini yatağa zor atarak deliksiz bir uykuya dalardı. Haylidir düş gördüğü yoktu. Ne dövme demir saçlı, ipekli giysiler giymiş kadınlar; ne de çocukluğunda kakasını herkesten gizlemiş, sürtüklere gül taşıyan albaylar görüyordu. Ne demiryolu, ne sıfır treni giriyordu düşlerine. Hiçbiri, hiçbiri... Fırsat bulsa cumartesileri de, pazar günleri de eşek gibi çalışsın isterdi. Böylece gevezelik etmekten, boş sözler söylemekten kurtulacağına inanıyordu. Suskun durmak sizi her türlü beladan korurdu. Boş yere gevezelik etmenin ne yararı vardı ki? Herkes sizin ne yapmanız gerektiğini bilir, sizden iş beklerdi. Diliniz çalışacağına eliniz çalışsındı. Sonunda birahaneye bile uğramaz oldu. Kocasının ortadan yok olmasından sonra Fira da oradan ayağını kesmişti.

Kadıncağız kış ayaz demeden, yağmur yaş demeden sıfır trenini karşılamaya çıkıyordu. Katar istasyondan geçene değin ayakta dikiliyor, son düdüğü işitir işitmez bir sonraki durağa trenin 9. İstasyon'dan ayrıldığını bildiriyordu.

– Merhaba, Vanya!

– Merhaba, Fira!

– Oğlun nasıl?

– Tanrı'ya şükür, iyidir.

– Aman, bir şey olmasın çocukçağıza.

– Teşekkür ederim, Vanya.

Ardabyev'e Alyona'nın geceleri neler yaptığını söylediklerinde önce kulaklarına inanamadı.

Gusya:

– Git de kendi gözlerinle gör, dedi öfkeli bir sesle. Birlikte bir kez gittik, bir daha gidersem kahrolayım. Dayanamam, sinirlerim kesinlikle dayanamaz. Bu kadın çıldırmış, iyice aklını kaçırmış. Ne bir şeyden çekindiği var, ne de korktuğu... Oysa benim korkudan ödüm patladı.

Ardabyev geceyi iple çekti. Karanlık bastırır bastırmaz Alyona yataktan kalkınca o da usulca battaniyenin altından sıyrıldı, keçe çizme artıklarını ayaklarına geçirdikten sonra içi pamukla besili sabahlığını giydi, kapıyı gıcırdatmadan açtı. Yarım dakika kadar bekledikten sonra üstünü sıkıca giyinip sessizce evden çıktı. Alyona'yı ürkütüp kuşkulandırmak istemiyordu.

Kadın köprüye doğru koşarcasına, hızlı adımlarla yürüyordu. Ardabyev de ondan geri kalmamak için adımlarını hızlandırdı. Karısı dönemecin bulunduğu yerde tren yoluna tırmanıp oracıkta yere uzandı. Ardabyev de kaygan otlara tutuna tutuna çıktı tren yoluna. Yüzükoyun yattı, yatar yatmaz taş kesildi. Çünkü kadının bulunduğu yerden fısıltılar geliyordu, belli ki kendi kendisiyle konuşuyordu Alyona. Ancak ne söylediği anlaşılmıyordu. İşte tam o sırada karanlığın içinden birden tren göründü, korkunç bir gümbürtüyle üzerlerine doğru gelmeye başladı. Ardabyev bir anda ileri fırladığı gibi raylar arasında yatan karısının üzerine çöktü.

– Alyona! Kıpırdama, Alyona!

Ardabyev alnını soğuk toprağa yapıştırmıştı. Kocaman açtığı ağzıyla, dişleriyle, diş etleriyle soğuk toprağı kemiriyordu.

– Alyona! Sen ne yaptığını farkında mısın?

Altında yatan kadın sanki ölüydü, hiç kıpırdamıyordu. Ardabyev tir tir titriyor, gevşeyen bedeninin sarsıntısını durdurmakta güçlük çekiyordu.

Gene de dört ayak üstünde sürünerek rayların arasından çıktı, kadına da gelmesi için seslendi. O sırada çınlayan düdük sesi trenin 9. İstasyon'dan uzaklaştığını haber veriyordu. Düdüğü işitir işitmez Alyona kıpırdandı; gözlerini, ağzını açtı. Bir şeyler söylüyor, durmadan bağırıyordu.

– Anne! Anneciğim!

Sanki tren hâlâ gümbür gümbür tepesinden geçiyordu, korkuyu üzerinden atamadığı belliydi.

– Anneciğim!

– Alyona, Alyonuşka! Sana ne oldu böyle, söyler misin? Akılsızım benim, neden yaptın bu aptallığı? Hemen ayağa kalk! Şuna bakın, yüzün sıyrıklar içinde. Çabuk ayağa kalk diyorum sana! Ha şöyle! Korkma, bir şeyciğin yok! Seni kimselere vermem. Dişimle, tırnağımla korurum seni. Anlıyor musun? Seni kimselere vermem, yemin ederim vermem!

Kadının ayağa kalkmasına yardım etti. Birbirlerine sımsıkı sarılarak birlikte setten aşağı, söğütlere doğru indiler. O sırada karanlığın içinden bekçi köpeklerinin havlamaları işitildi. Azgın köpeklerdi ikisi de, canlı canlı insan yerlerdi.

– Çıldırdın mı sen, bu yaptığın da ne demek oluyor? Hamilesin, unuttun mu yoksa? Bak, karnın kocaman. Kendine değilse bile karnındaki bebeğe acımalısın. Niçin böyle yaptığını açıkla bana! Saçma bir hayal yüzünden mi? Seninkisi düpedüz çılgınlık! Annen yok artık. Anacığın çoktan öldü, toprağı bol olsun. Ölme-

diyse bile uzakta bir yerde sessizce yaşıyor, senin dönmeni bekliyordur. Bu yaptığın düpedüz delilik! Buradan geçen trenlerden biriyle gittiğini nereden çıkarıyorsun? Trenler insan değil, kütük taşıyorlar, soğukta çalışanlar için keçe çizme götürüyorlar. Bana Albay söyledi, hani kızıl saçlı yetkili var ya, işte o söyledi. Trenlere binlerce kütük, milyonlarca keçe çizme yükleyip gönderiyorlarmış. Trenlerde ne annen var, ne başka biri. Aklını başına topla! Köprüye bir daha çıkmayacağına söz ver. Düşünsene, trende insan olsa bile o gürültüde senin sesini işitebilirler mi! Bağırman bütün o gürültüyü, binlerce ton demir ve çeliğin çıkardığı uğultuyu bastırabilir mi? Bizim buradaki yaşantımızı da bu gümbürtüler karartıyor.

Alyona gözlerini kocaman kocaman açarak baktı.

– Ne? Ben "Anne!" diye mi bağırdım?

– Evet, öyle bağırdın.

– Hayır, "Vanya!" diye bağırdım.

– İşte ben yanında, sapasağlam karşındayım. Hadi, gidelim artık.

Alyona yürüdü. O günden sonra Ardabyev kapıyı Alyona'nın üstüne kilitleyip evden çıkıyor, onu bir adım bile dışarı salmıyordu. Ancak her gün bir sürü işi vardı, eşek gibi çalışmak zorundaydı. Çünkü çalışmak onun yaşam tarzı olmuştu.

Geceleri yeniden düş görmeye başladı. Düşünde rayların arasında yattığını, başının üstünden bir trenin hızla geçip gittiğini, çok istediği halde gözlerini kapatamadığını, tepesinden geçen trenin altında avazı çıktığı kadar bağırdığını, ancak sesini kimseye duyuramadığını görüyordu. Sabahleyin gözlerini açtığında ise, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, vagonların altında hangi sözleri haykırdığını anımsayamıyordu bir türlü. Kime ne diye bağırıyor, hangi sözleri kullanıyordu, hiçbiri hatırında kalmıyordu. Her gece böyleydi bu. Bir insan, üzerinden hızla geçip giden trenin vagonları-

nın altında yatıyor olsa özellikle hangi sözü haykırması, neler söylemesi gerekirdi? Onu da bilmiyordu. Sıfır treni her aklına gelişte onu bir titremedir alıyordu. Alyona'yla vagonların altında yattıkları gece patlayıcılara ulaşabilse demiryolu köprüsünü üstüne döşeli raylarla birlikte gözünü kırpmadan havaya uçururdu. Üzerinden geçen sıfır treniyle birlikte, istasyondaki su tulumbaları, semaforlar, kızıl saçlı albaylar, insan yiyen çomarlar, 9. İstasyon'da alıştıkları, hayalini kurdukları her şeyle birlikte...

Sıfır treni bir gün köprünün ucunda, rayların üzerinde ansızın havaya uçtu, vagonlar üst üste devrilerek setten aşağı kaymaya başladılar. Kaza yerine çok geçmeden kamyonlar, drezinler,[7] itfaiye araçları yetişti; kısa bir sürede yüzlerce asker yığıldı. Dört bir yanı askerle kuşatılan kaza bölgesine istasyon çalışanları bile sokulmuyordu. Dev ışıldakların aydınlığında güçlü vinçlerin yardımıyla parçalanmış tahtalar, kırılmış traversler, bükülmüş raylar, yırtılmış demir levhalar arasından parça parça olmuş insan cesetleri çıkarmaya başladılar. Bunların en altında Alyona'nın et yığınına dönmüş cesedi vardı. Alyona'nın cesedi ötekilerden ayrı bir yerde duruyordu. Yardıma gelen özel trenin doktorları Alyona'nın karnından bebeğini canlı canlı çıkardılar. Alyonacık neye uğradığını bilemeden ölmüştü. Hastane vagonundaki masanın üstünde yatarken her yerinden kan sızan et yığınına Ardabyev'in kendisi bile "Alyona'nın cesedi" diyemezdi.

Binlerce onarım işçisi demiryolu şebekesini eski düzenine soktuğu sırada mavi gözlü, kızıl saçlı Albay da adamlarıyla birlikte soruşturma başlatmıştı. Ardabyev daha sabah olmadan, kazanın düzenlenmesinde Esfira Lando'dan, yani Fira'dan kuşkulanıl-

7 Demiryolu işçilerinin yol bakımında ve denetiminde kullandığı özdevinimli hafif taşıt. (ç.n.)

dığını öğrendi. Albay kazadan onu sorumlu tuttuğunu kimseden gizlemiyordu. Demek oluyor ki, katarın setten aşağı yuvarlanması için Fira elinden geleni ardına koymamıştı.

Peki ama nasıl yapmıştı bu işi?

Kızıl saçlı Albay fazla heyecan göstermeden:

– O yapmadıysa kim yaptı, söyler misin? diye sordu Ardabyev'e. Suçu onun işlediğini açık açık söylediğim filan yok. Benimkisi bir tahmin. Ancak bunlar seni ilgilendirmiyor, Don. Senden kesinlikle kuşkulanmıyorum, çünkü inanıyorum sana. Vasya Dremuhin'e de inanıyorum. Siz ikiniz bizdensiniz. Ama Esfira Lando'nun kocası başka biriydi. Anlıyorsun, değil mi? Kadın bizlerden onun öcünü alınak isteyebilir. Demiryolundan, benden, yurdumuzdan...

– İşittiğime göre kazada birini suçlu bulup kurşuna dizmişler. Doğru mu?

Albay aldırmaz bir tavırla elini salladı.

– Her olasılığa karşı yaptık bunu. "Kazayı düzenleyeni buldunuz mu?" diye soranlara "Gereken yapıldı" diyebilmek için. Çünkü başımıza her türlü iş açılabilir. "Halk düşmanını bulduk, yargıladık, cezalandırdık" diye kendimizi savunmamız gerekiyor. Böyle bir belge düzenleyelim de gerisi kolay. Ama asıl suçluyu bulmak için bir yandan soruşturmayı sürdürüyoruz. Bakalım, gerçek nedir, onu araştıracağız. Yüzde yüz bulacağız suçluyu. Bundan kuşkun olmasın.

Ardabyev'in böyle bir kuşkusu yoktu zaten. Daha da ötesi asıl suçluyu aramak için Fira Lando'nun evinden başlamalarının nedenini de aşağı yukarı tahmin ediyordu. Bunu Albay'a başka türlü de olsa açık açık söyledi:

– Suçluyu arama fırsatından yararlanıp hemen kadının eteğinin altına daldın. Aradığın gerçek orada mı?

Albay ölçülü bir tavırla gülümsemeye çalıştı.

– Ne demek o? Sözümona bana yardım etmek mi istiyorsun? Hadi, yüz kaslarını oynatıp durma. Bununla gözümü korkutamazsın. Çekil karşımdan!

İvan'ın yüzünün rengi birden koyulaştı.

– Bugüne değin kimse beni dizimin üstüne çöktüremedi. Anladın mı, Albay Yoldaş?

– Anladım... Yeryüzünde diz çöktürülemeyecek birçok insan vardır, biliyorum. Bunun tek nedeni, ayağa kalkamayıp sürekli dizlerinin üstünde durmalarıdır, yani sürüngen gibi yaşamalarıdır.

İvan o akşam bebeği alıp Dremuhinlere gitti. Vasya kadehine votka dolduruyor, Ardabyev içmemek için direniyordu. Votkanın sırası değildi şimdi. Üçüncü çocuğunun ölümünden sonra Gusya'nın sütü kesilmemişti henüz. Bundan dolayı İvan'm çocuğuna kendi sütünü emzirdi, bir yandan da gülüyordu.

– Niçin gülüyorsun, Gusya? Gıdıklanıyor musun yoksa?

– Evet, hem de nasıl! Nerdeyse aklımı kaçıracağım.

Kim ne derse desin, o sırada Gusya'dan daha mutlu bir kadın yoktu yeryüzünde. Durup dururken bir bebeği olmuştu. Mora çalan rengiyle et topağına benzeyen bebek ılık sütünü emdikçe yüzü pembeleşti. Bebek Gusya'nındı artık, onu kimse elinden alamazdı. Kazaya sevinen tek kişi oydu, Alyona diye birinin yaşadığını bile unutmuştu. Evet, kanında serserilik dolaşan böyle bir kadın vardı bir zamanlar. Kısa süren yaşamında hep birilerini aramıştı. Annesini aradığını söylüyordu. Kim bilir, belki öyleydi. Belki de annesini aradığını ileri sürerek sağda solda sürtmekten hoşlanıyordu. İvan onu bir süre durdurmuş, ancak serserilik illetinden kurtaramamıştı.

Alyona'nın ruhu başka insanlar gibi cennet bahçelerinde dolaşıyordu şimdi. Belki de dolaştığı yerler cennet bahçesi değildi. Sonuçta ne fark ederdi ki? Öbür dünyanın olup olacağı yer gene

öbür dünyadır. Eğer orası da dünya ise... İvan Ardabyev birden ağlamaya başladı.

Belki de ilk kez kendine değil, damarlarında serserilik kanı akan Alyona'ya, gez-gül-oyna Alyona'ya acıyordu. Çok garip bir şey ama, kadıncağız onun kanına da girmişti; acısı içini kavuruyor, hüzünlendiriyordu. Damdan düşercesine ortaya çıkmış, hiçbir yerde tutunamamış, sonra da ansızın bilinmeyen bir yere çekip gitmişti. Ufak tefek, topallayan, tuhaf kadın...

Esfira Lando'nun evinde her akşam geç vakitlere değin ışık yanıyordu. Albay'ın Fira'yı sorguya çektiğini bilmeyen kalmamıştı. Kızıl saçlının söylediğine bakılırsa ikisi hoşbeş ediyorlardı. Ardabyev hep köye bakan pencerenin önünde oturuyor, gözünü Fira'nın aydınlık penceresinden ayıramıyordu. Neler konuşuluyordu acaba orada? Başka ne yapıyorlardı?

Karnına uzun tüylü atkısını sarıp kucağında bebekle evin içinde dolaşan Gusya öfkeyle:

– Daha anlayamadın mı? dedi. Nelerin olup bittiği açıkça ortada. Ne iş çevirdiklerini anlayamadıysan git de kendi gözlerinle gör.

Evet, en kolayı buydu, doğrudan doğruya gidip bakmalıydı. İvan Ardabyev sıkıca giyindi, başına şapkasını geçirdi, güz akşamının insanın iliklerine işleyen rutubetli havasında dışarı çıktı. Yağmur çiselemeye başlamıştı.

Dış kapıyı çalmadan içeri girdi. Küçük holde ışık yanıyordu. Hoş bir esans kokusuyla karışık tütün kokusu doldurmuştu odanın havasını.

Albay'ın askıdaki kaputunun altından kemerinin ucu gözüküyordu. Kemerde de bir tabanca. İvan ne yaptığını düşünmeden tabancayı çekip aldı. Dikkatlice ve çabucak yokladı, doluydu. Ya, demek öyle! Silahı beline soktu.

Kapıyı çaldı. Kapı açıldı ve karşısına kızıl saçlı Albay çıktı bir-

denbire. Gözlerini kısıp Ardabyev'e baktı. Ucunda sigarası sönmüş ağızlığını geveleyerek:

– Konuğumuz var, dedi içeriye dönerek. Hadi, buyur. Madem geldin, içeriye gir, Don.

Yüzünde her şeye boş veren bir gülümseme yerine hayvansı bir sırıtmanın belirdiğini hisseden Ardabyev:

– Seni görmeye gelmedim, dedi. Fira, bakar mısın biraz?

Fira masadaydı. Önünde yarısı içilmiş bir şişe, mezeler, ekmek tabağı, içinin kırmızı kadife kaplaması ışıkta kıpkırmızı gözüken, çelik ışıltılı diskinde bir plak dönen gramofon kutusu duruyordu.

İvan ağzını dolduran tükürüğü sinirli sinirli yutarak:

– Eğlenceniz bol olsun, dedi. Ben de Albay seni düşman gözüyle görüyor sanmıştım. Bakıyorum da, aranızdan su sızmıyor.

Kadın hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

– Başka ne yapabilirdim, Vanya? Başka ne yapabilirdik?

– Yapabilirdik mi, kimlerden söz ediyorsun?

Ardabyev böyle dedikten sonra sertçe Albay'a döndü.

– Seninle hemen konuşmamız gerekiyor.

– Ateşle oynuyorsun, Don.

– Hayır, şimdi konuşmamız gerek!

Albay kaputunu omzuna attı, Ardabyev'in kılıfını çözdüğü tabancaya baktı, yüzüne tatsız bir gülümseme yayıldı:

– Ateşle oynuyorsun, dedi bir daha.

İvan tabancayla hafifçe Albay'ın böğrüne dürttü.

– Böyle nereye gidiyoruz, söyler misin?

Ardabyev öbür eliyle köprü yönünü gösterdi.

– Biraz gezelim istiyorum. Çabuk ol, fazla vaktimiz yok.

– Don, şu anda ölmüş biri olduğunu anlıyor musun? Ölmüş birisin sen. Bunu aklından çıkarma! Sesimi çıkarmayacağım, bağırmayacağım bile...

– İyi edersin! Hadi, çabuk yürü!

Irmak kıyısına doğru yürüdüler. İvan tabancayı kılıfından çıkardı. Albay kahkahayla gülmeye başladı.

– Ne yaptığını biliyor musun, Don. Aklını mı kaçırdın sen?

– Hakkımda ne düşünürsen düşün, beni ilgilendirmiyor. Deminden beri fazla gevezelik ettik.

Albay karşısında ona yan dönmüştü. Ardabyev tabancayı adamın şakağına dayadı.

– Senin bu yaptığın bir şey değiştirmez, dedi Albay. Hiçbir şeyin değişmeyeceğini aklına iyi sok. Hat boyu eskisi gibi kalacak. Sıfır treni gene gelip gidecek. O kadın, senin kadının da ölüdür artık. Tıpkı senin gibi... Aynı zamanda benim gibi... Bundan böyle yüz yıl bile yaşasan artık ölüsün sen. Yoksa daha aklın almıyor mu bunları? Anlamıyor musun, sen hep burada kalacaksın. Hat boyuna hizmet edeceksin. Sıfır trenlerini karşılayıp uğurlayacaksın. Hangi koşullarda olursa olsun. Herkes öbür dünyayı boylasa bile. Eğer başka bir buyruk verilmezse... Ancak böyle bir buyruk hiçbir zaman verilmeyecek. Baban da bunu bir zamanlar anlamıştı.

Albay birden durdu.

– Ne tuhaf, babanın niçin öyle davrandığını hiç merak edip sormadın mı kendine?

Kızıl saçlı bir yanıt beklercesine durdu. Ancak İvan, tabanca Albay'm şakağına dayalı, karanlıkta kıpırdamadan, suskun dikiliyordu. Yağmurun altında yüzünün o anki ifadesini görmek olanaksızdı.

– O kadın, senin kadının her şeyi anlamıştı, çoktan anlamıştı, dedi Albay. Ne senin varlığın, ne benim, ne de başkasının varlığı hiçbir önem taşımıyor; bizler hat boyunda birer gölgeyiz yalnızca, bunu çok iyi biliyor. Hem hat boyunun, hem de ülkemizin geleceğiyle ilgili olarak verilecek her buyruğun gölgesiyiz biz. Ama bir-

çoklarının hayalini kurduğu o buyruk gelmeyecek hiçbir zaman. Çünkü bu tür buyruklar telgrafla verilmez, özel ulakla bildirilmez, insan kendi kendine verir böyle buyrukları. Ancak ne sen, ne de başkaları böyle bir buyruğu verecek çapta insanlar değilsiniz. O bakımdan şu anda aklından geçenler çok saçma! Tıpkı aklından geçen diğer şeyler gibi... Bunu iyice anladın mı?

Ardabyev:

– Anladım, dedikten sonra ateş etti. Daha anlamayayım mı?

Bir daha ateş etti, ikinci kez ateş ettiği Albay ölüydü artık.

Sıfır treni köprünün üstünden gümbürdeyerek geçti, raylar inim inim inledi, bütün demir aksam, bütün hat boyu zangır zangır titredi.

İvan, Albay'ı ırmağa doğru sürükledi, ellerinin katılaşmasına fırsat vermeden sağ elini açıp tabancanın kabzasını avucuna sıkıştırdı, parmaklardan birini tetiğe bastırdı. Sonra adamı suya itti. Kıyıda uzunca bir sırık buldu, cesedi elinden geldiğince ileri doğru iteledi. Ancak on metre kadar yüzen ceset yeniden sahile vurdu. O zaman Ardabyev bir daha itti. Bir süre daha giden ceset sahile yaklaşınca Ardabyev ölüyü sırığın ucuna takıp akıntıya değin götürdü, buradan sonrasını akıntı kendisi getirdi. Amma da zor işmiş! Ardabyev rahata erince elindeki sırığı attı, yere çömeldi, bir sigara yaktı.

Cesedin arkasından yürüye yürüye beş kilometre kadar uzağa gitmişti. Canı oturduğu yerden kalkmak istemiyordu. İkinci bir sigara yakıp birkaç çekişte bitirdi, ardından üçüncüsünü yaktı. Tıpkı ölü gibiydi. Öldürdüğü kişi mi, yoksa kendisi mi daha ölüydü, orası belli değildi. Yağmur ara vermeksizin şakır şakır yağıyordu. Çevresindeki hiçbir şeyi fark etmiyor, duyu organları çalışmıyordu sanki. Bütün bunlar yorgunluktandı belki de.

Tan sökerken döndü eve. Fira başını dirseğine dayamış, oda-

sında uyuyordu. İvan'ın geldiğini işitince birden sıçradı, büyük bir şaşkınlık içinde gözlerini ona dikti.

– Nerede Albay? Ne yaptın ona?

İvan sesini çıkarmadı, kömürlüğe gidip bir kova kömür ile ağaç yongası getirdi, sobayı tutuşturdu, yanan sobaya subay kemeri ile Albay'ın şapkasını attı. Ancak ondan sonra kadının yüzüne baktı, ağzından güçlükle şu söz çıktı:

– Fira...

Fira'yı yeterince tanıyordu; her kıvrımına, benlerine varıncaya değin tüm bedenini biliyordu. Fira'nın nasıl koktuğunu... Kokusunun inceliklerini... Sert meme uçlarının tadını... Bir zamanlar Roza yosmasının elini büklüm yerinde gördüğü gibi, bileği ile eli arasındaki kıvrımı, dudaklarının Stoyakalka'nınki gibi aralanışını... Kuzya yosması Ardabyev'i kucaklarken tıpkı Fira gibi kucaklamaz mıydı, parmakları sırtında, omuzlarında aynen onunkiler gibi dolaşmaz mıydı? 6. İstasyon'daki Lilya sürtüğünün karnı da Fira'nınki gibi değil miydi? Memelerinin titreyişi de tıpkı Alyona'nınki gibi?.. Fira bütün kadınların toplamıydı. Bütün kadınlar hepsi bir arada, artı bir de Fira'nın kendisi... Tıpkı ekmek gibiydi Fira. "Beni ekmek gibi yiyorsun, Vanya. Beni yalnız bedenimle sevme. İşte böyle, yavaş yavaş, incitmeden sev. Hep böyle, sonsuza değin birlikte olalım, hep böyle birlikte yaşayalım. Ben de öğreniyorum. Kimi mi? Seni öğreniyorum,Vanya..." diyordu. Ardabyev'in onu tanıması da son bulmamıştı henüz. Fira'nın nesini beğenip, onun nesinden hoşlanıyorsa bunları tek tek öğrenip ezberliyordu. "Her şeyimiz böyle olsun, sevgilim. Vanya, birbirimizi hep böyle sevelim..."

Fira tanıdığı kadınların tümünün toplamıydı. Fira onların hep birlikte tenleri, kokuları, yumuşaklıkları, tutkuları, yırtınmaları, çığlıkları, fısıltıları, onu içine çeken bataklıkları, yücelten yükseklikleri; sonuçta onların topluca yaşamı ve mezarıydı. Hepsi bir

olup daracık yatağında, Ardabyev'in altında güçsüz yatıyorlardı. Ardabyev, "Uyu, bir şeyden korkmadan uyu. Hiçbir zaman, hiçbir şeyden korkma!" dedi. Fira da buna karşılık, "Şunu bana uzatır mısın?" diyerek İvan'ın yanındaki şekerlemeleri, ucuz karamelayı gösterdi. Sonra birini alıp ağzına attı. "Benimkisi kötü bir alışkanlık. Avurdumda şekerleme olmadan uyuyamam. İşte böyle, ağzımda şekerin tadını duyacağım..." dedi. Sonra da derin bir uykuya daldı. Ardabyev sevgilisinin yüzüne baktı, o anda bir değil, binlerce albayı kurşuna dizmeye hazır olduğunu düşündü. Yalnız albayları mı, generalleri de, mareşalleri de, başlarındaki bütün önderleri de... Üstelik hiç vicdan azabı çekmeden ya da bir katilin duyabileceği acıları duymadan... Hayır, hiçbir acı duymayacaktı. Yeter ki Fira dudaklarında yarı gülücükle, avurdunda şekerleme, ağzında şekerin tadıyla uyusun...

Yaşlı Ardabyev bir inlemeyle birlikte gözlerini açtı. Duvar saati 11.30'u gösteriyordu. Sakın sıfır trenini kaçırmış olmasın? Fersiz lambanın çevresinde bir sinek tekdüze vızıldayarak dönüp duruyordu. Bir daha uyuyamazdı artık. Uyuyamazdı... Dışarda yağmur yağıyordu.

Ardabyev ellerini başının altına koyarak yağmurun hışırtısına kulak verdi. Bir yandan sinek vızıldıyor, bir yandan şakır şakır yağmur yağıyordu. Yakınlarda bir yerde karanlığın içinden raylar ışıldıyor olmalıydı. Yüz vagonluk kataın tekerleri günde bir kez de olsa pasını aldığı için raylar hiç kararmazdı. Durum böyle olduğuna göre sıfır treni kesinlikle hayal değildi. Ama herkes öyle diyor, trenin hayalet olduğunu söylüyordu. Üstelik ne zamandan beridir... Vasya Dremuhin, Mişa Lando'nun ulaşamadığı yerden geri döndüğünde aynı şeyleri söylemişti. Tecavüze uğrayan, o yüzden ağlayan Fira da... Gusya da... Ardabyev'in Alyona'dan olma kızı Alyona da...

Genç Alyona hat boyuna, 9. İstasyon'a bir daha dönmemek üzere yatılı okuldan kaçmıştı. Hızar atölyesi işçileri, yapım- onarım atölyesi çalışanları, hat bakımcıları, korumacılar, hepsi hepsi ağız birliği etmişçesine, sıfır treninin hayalet olduğunu ileri sürüyorlardı. "Don, hadi aslanım, aç gözlerini! Kendini toparla! Kulağına çarpan uğultu uçsuz bucaksız ovalardan esen, hortlaklar ülkesi Rusya'dan, yitirilmiş çocukların, harcanmış analar ile babaların, ölü âşıklar ile hainlerin, aklım oynatanların ülkesi Rusya'dan, kendi çocuklarını yiyen anayurdumuzdan esen rüzgârdan başkası değildir... Kendine gel, Don? Yoksa bırakıldıkları zaman kavşaklarında çürümekte olan kadınların bugüne değin unutamadıkları gücün ile seni çıldırtan öfken birleşip ikisi birden karşına mı geçtiler? Seni zehirleyip zekânı, ruhunu, kalbini mi tükettiler; seni sarhoş edip aklını başından mı aldılar? Hadi, kıpırdan, Don! Defolun, şeytanlar, karakoncoloslar; yıkılın karşımdan! Bugüne değin kimse beni dizlerimin üstüne çöktüremedi! Henüz kocamadım ben; ak ile karayı, ayıklık ile düşü birbirinden ayıracak dinçlikteyim! Sonunda neyin nereye varacağına aklım eriyor. Beklentilerim şeytanlardan da, diriler ile ölülerden de, anımsama ve unutmalardan da daha güçlüdür..."

Ardabyev feneri, istasyon şefi copunu eline alıyor, geniş yağmurluğunu omuzlarına atıyor, bardaktan boşanırcasına yağan yağmura aldırmadan dışarı çıkıyor. Ortalık karanlık. Her yerden şakır şakır sular damlıyor, taşan ırmağın bulanık akıntıları kükreyerek alçak sahilleri basmış, köpüklerini dört bir yana saça saça akarken köprünün ayakları çevresinde burgaçlanıyor. Gökten boşalan yağmur damlaları sanki ağır buz parçalarıymış gibi düşüyor her yere. Bahar havası hep böyledir. Mevsimlerin en kötüsüdür bahar...

Ardabyev istasyonun sundurması altına varınca bir sigara tel-

lendiriyor, ardından feneri yakıyor. Eğer sıfır treni gerçek olmasa ırmağın ötesindeki tepede, mezarlıkta kemikleri çoktan çürür, altına girdiği sundurma bel verir, küçük peron çöker, istasyondaki binaların hepsi yıkılır, hat boyunda yabanıl otlar bele kadar yükselir, semaforlar eğrilir, teller sarkar, direklerden kimisi yana yatar, devrilirdi... Ancak yok olmamıştı yeryüzü. İşte, trenin düdüğü çınladı! İşte, şu andaki gibi çuh çuh sesleriyle gelen treni üzerinde taşıyan demiryolunun boydan boya teyelleyip ayakta tuttuğu dünyamız her zamanki gibi varlığını sürdürmekte. Onun varlığını kanıtlayan işte bu trendir.

Ardabyev feneri havaya kaldırdı. Lokomotifinin göz kamaştıran farları uzakta parladı. Takırtılar, gürültüler içinde yaklaşıyor sıfır treni. Üşüyormuşçasına titreyen köprünün üstünden geçti, dönemeci kıvrıldı, "vuu!" diye uğuldayarak, bütün ağırlığıyla istasyonun üzerine çullandı. Dayanılması güç gümbürtüsü, metal iniltileri, gözleri dalayan duman bulutuyla birlikte hızla Ardabyev'in önünden aktı gitti. Önde iki lokomotif, ortada peş peşe tam yüz vagon, arkada iki lokomotif daha. Tam saatinde... Gecikmeden... Aksamadan... Ne bir engel durdurabilir onu, ne de başka bir pürüz çıkar. İkinci dönemecin arkasında hızla gözden silindi. Bir hayal mi bu tren? Sayıklama mı? Göz aldanması mı? "Arkadaşlar, sizin beyinlerinizde bir bozukluk var, ruhlarınız küflenip çürümüş, sinirleriniz törpülene törpülene tiftiği çıkmış, duyu organlarınız dumura uğramış..."

Yağmurluğunun göğsüne elini bastırıp önünü fenerle aydınlatarak Ardabyev peronun tuğla döşemesinden aşağı iniyor, istasyonun sahanlığına doğru yürüyor. Tam o sırada yerinde çakılıp kalıyor. Geriye dönüp bakıyor. Kulak kabartıyor... O da nesi? Nedir bu kahrolası karaltı! Olamaz! Yeniden perona çıkıp feneri yukarı kaldırıyor. Aman, Tanrım! Karanlıktan fırlayan bir katar, köprünün

üzerinden aşıp 9. İstasyon'a doğru yöneldi; bunun ardından kulakları sağır eden düdük sesiyle, çevresine sular saça saça, acı dumanıyla gözleri yakarak iki lokomotif önde, kapıları kilitlenip mühürlenmiş yüz vagon ortada, iki lokomotif arkada Ardabyev'in önünden hızla geçip gitti. Ardabyev büyük bir şaşkınlık içinde feneri yere bıraktı. Bu işte bir yanlışlık olmalı! Beklenmedik bir olay bu! İkinci sıfır treni de nereden çıktı? O güne değin böyle bir olayla karşılaşmamıştı. Karşılaşsa unutmaz, anımsardı. Onun belleği hat boyunun tarihiydi çünkü. Aa!.. Şuna bakın! İşte bir tren daha! Uzun uzun düdük çalarak karanlığın içinden köprüye doğru başka bir katar fırladı. Onun da tam dört lokomotifi ile yüz vagonu var. Kataın ağırlığı altında traversler yaylanıyor, raylar inliyor, koca demir kütle uğuldayarak hızla yol alıyor. Nereden çıktı bu katar? Böyle şey olamaz! Hayır, kesinlikle olamaz! İkincisi de, üçüncüsü de, ardından dördüncüsü de... Beşincisi de... Lokomotifler... Her biri altmış dört ton ağırlığında, yüz yirmi metreküp hacminde vagonlar... Her birinin içi gizlerle dolu... Sundurmanın üstündeki kiremitlerden biri düşüyor, ama trenlerin uğultusundan İvan kiremitin çatırtısını işitmiyor. Küçük peron parça parça sökülüyor. Traverslerin altından cıvık çamurlar fışkırıyor. Lokomotifler, vagonlar... Lokomotifler, vagonlar...

Bu işte bir yanlışlık var.

Nedir bu ardı arkası kesilmeyen takırtılar? Uğultular, gümbürtüler?..

Aygıtların bulunduğu odanın kapısı devrildi. Lambalar çoktandır sönmüş, kalın çamur ve toz tabakasıyla kaplı aygıtların göstergeleri çalışmıyor, Baudot maniplesi tümüyle susmuş... Pencerelerin çatlak camları şangırdıyor, tavandan sarkan ampulsüz kordon sallanıp duruyor.

Sıfır trenlerinin sonunun geleceği yok. Bu işte bir yanlışlığın

olduğu kesin. Ardabyev gene de evine gitmek, yatıp bir güzel uyku çekmek istiyor. Belki o zaman kafasının içi düzelir. Sinirlerinin iyice yıprandığı belli. Binanın köşesini döndükten sonra koşmaktan kendini zor alarak ikinci kata çıktı. Mutfağın ışığı yanıyordu.

– Gusya! diye bağırdı. Gusya! Neredesin?

Her yer sessiz. Sonra evin derinliklerinden, terliklerin döşemeye sürtünmesiyle çıkan bir ses... O ses gelip kapının arkasında durdu.

Ardabyev sesini yükseltti:

– Gusya! Dışardaki gürültüyü işitiyor musun? Tren takırtısı mı bunlar?

Kadından yanıt geldi sonunda:

– Ne bağırıp duruyorsun? Hani takırtı nerede? Çok yorulduğun belli, git de yat artık.

Sonra dönüp, terliklerini sürüye sürüye uzaklaşıyor.

Ardabyev ciğerlerinin var gücüyle bağırıyor:

– Hepinizin canı cehenneme! Bu takırtılı tukurtulu sesler tren değilse nedir?

Beyninin içi zonkluyor. Maden takırtıları, gümbürtüler, şangırtılar... Ev yıkılacakmış gibi sarsılıyor.

Ardabyev evde yaptıkları votkadan taşıra taşıra bir bardak doldurdu, hepsini bir dikişte içti, ağzına bir fiske tuz attı, dilinin ucuyla damağına bastırdı. Eh, şimdi daha iyiydi. Sinirleri iyice yıpranmıştı. Ama henüz yaşıyordu. Gusya da yaşıyordu. Ahırda bir inek, domuzlar, tavuklar vardı; onlara da bir şey olmamıştı. Öyleyse tedirginliğe düşmenin gereği yoktu. Göğsünün içi ılındı. Bir bardak votka daha doldurup onu da tepesine dikti. Ancak bu sefer sinirlerini yatıştırmak için değil, genzini yakan berbat kokuya, dışardaki takırtı tukurtulara karşın birazcık zevk alma umuduyla... Sabaha bir çıkabilseydi! Yok yok, ölmeyecek, sabaha çıkacaktı. Sıfır

treniyse sıfır treni... Sonu gelmeyen vagonlarsa vagonlar... Ne çıkardı bunlardan? Hepsi de metalden, ağaçtan yapılmıştı... Gidip geliyorlarsa gidip gelsinlerdi... Anlaşılan, gidip gelmeleri gerekiyordu... Takır tukur, takır tukur... Sonunda olup olacağı bir trendi... "Daha önce kaç tanesini karşılayıp uğurladık? İstasyondan her gün biri geçiyor. Daha alışamadın mı? İlk sıfır trenini çiçeklerle karşılayanlardan geriye kaç kişi kaldı, söyle bakalım? Kimi öldü, kimi buralardan gitti, kimisinin başına başka işler geldi..."

Evet, geriye kalan yalnız kendisiydi. Bu ıssız topraklarda tek başına kalmıştı. Gusya ile hayvanları saymazsak eğer... Gusya onu kaçık yerine koyuyordu. Çünkü çoktan beridir kaçıklarla yaşamaya alışmıştı. Kocası Vasya kaçığın biriydi gerçekten. Kadın Don Domino'nun da aklını kaçırdığını sanıyordu. Ardabyev'e göre yanılıyordu Gusya. Yalnız başına kalmışsa kalmıştı, savaş alanlarında tek başına dövüşen yiğitler olmamış mıydı? Kendisi de onlardan biriydi işte, üstelik sağdı... Sıfır treni yerinde duruyordu. Hat boyu da, Rusya da, bütün dünya da yerinde duruyordu... Sonuna kadar böyle duracaklardı. Damarlarında kan, beyninde anıları tükeninceye kadar her şey yerinde kalacaktı...

Işığı yakmadan karyolasını bulup battaniyenin üzerine uzandı. Masanın üstünde Vasya'nın yakmaya, sayfalarını tek tek yırtıp yutmaya fırsat bulamadığı defter belli belirsiz ağarıyordu. Kalan sayfalara gidip bakmalı. Vasya sağken, "Her şeyi yazacağım, İvan. Gördüklerimin hepsini anlatacağım. Eğer becerebilirsem, eğer bir engel çıkmazsa... Korkunç şeyler yaşadım. Anlatmalıyım bütün bunları. Yoksa niçin gittim oralara, bunca sıkıntıya neden katlandım?" demişti. Bunları söylerken yağlanmaktan şişen, bitkin yüzü titremiş; yarı dazlak tepesinden sarkan bir demet sarı saçı ile mısır püskülü kaşları daha bir aşağıya düşmüştü. "Çocuklarım, torunlarım, torunlarımın torunları çektiklerimi öğrenip sarsılsınlar

istiyorum. İvan, biliyor musun, orada yalnız kadınlar ile çocuklar gördüm. Vagonlarda yalnız çocuklar ile kadınların bulunması önemli değilmiş gibi gözükebilir, ama yalnız onların bulunması ne demek? Bunu nasıl açıklarsın?"

Vasya'nın söylediklerinden Ardabyev fazla bir şey anlamamıştı. Karşısında yetimevi günlerinden beri "kardeşim" demeye alıştığı, abuk sabuk konuşan, saçı sakalına karışmış, yabanıl görünüşlü, üstü başı yırtık bir adam oturuyordu. İkisi de birbirlerini kardeş yerine koymuşlardı. Aynı yatakta yatmışlar, sırt sırta verip başka çocuklarla dövüşmüşler, aynı kadınları mıncıklayıp, aynı kız kardeşlere çimdik atmışlar, sonra da karşılarına geçip kahkahayla gülmüşlerdi. Süt kardeş gibiydiler, aynı kızı becerince kendilerini daha bir yakın hissetmişlerdi. Cephedeyken demiryollarında birlikte çalışmışlar, sonra ikisi birlikte buraya gelmişlerdi. İşte şimdi Ardabyev'in karşısında yırtıklar içinde, gözleri hastalıklı bir ışıltıyla parlayan, kendini tümüyle salmış bir adam vardı. Merak ettiği konuda Mişa Lando'dan daha fazlasına ulaşmıştı, ama gördükleri ne işe yarardı ki? Saçmalamaktan başka yaptığı bir şey yoktu. Ağzından çıkanlar bir delinin sayıklamalarıydı yalnızca. "Kardeşi"yle konuşurken Ardabyev'in cebinde bir telgraf bulunuyordu: "İvan Ardabyev 9. İstasyon şefliğine atanmıştır" diyen bir telgraf. Eski istasyon şefini defterden silmişlerdi anlaşılan. Kimse Vasya Dremuhin'i yaka paça götürmeye gelmediği, onu adam yerine koymadığı gibi, deliliğinden de, gözlemleriyle elde ettiklerinden de korkmamışlardı.

O kahrolası bilgi nasıl bir bilgiydi ki, birini ölüme gönderiyor, bir başkasını ise kimsenin tınmadığı bir adam yapıyordu. Ne değerde bir bilgiydi bu? Yoksa bir delinin saçmalamasından başka bir şey değil miydi? Ardabyev şimdi bu avuç içi kadar yerin en önemli yetkilisi; bütün istasyonun, barakaların, hızar ve yapım-onarım

atölyesinin patronuydu. En büyük kişi, astığı astık, kestiği kestik biriydi. Yanında ise Gusya'dan, Gusya'nın kucağında ikide birde ağlayan küçük Alyona'dan, bir de Fira'dan başka kimse kalmamıştı.

O sabah Fira, Ardabyev'den, onu buradan alıp götürmesini istemişti. Küçük bir leğenin içinde ayakta duruyor, güneş ışınları iç organlarını aydınlatarak bedenini delip gidiyordu. Bunu Fira'ya söylediğinde kadın sevinmişti.

– Doğru mu söylüyorsun, Şövalyem? Uydurmuyorsun, değil mi?

Niçin uydursundu ki? Küçük bir kuş gibi çırpınan yüreğinden, gergef işlemeli akciğerlerinden, bulanık görünüşlü karaciğerinden, sidik torbasının gümüş bir çana benzeyişinden, pembe marmelat kıvamındaki dokuları içinde mavi mavi gözüken ince kemiklerinden söz etmişti.

– Bütün İspanyollar yalancıdır. Beni buradan al götür, Don. Birlikte hemen gidelim. Korkuyorum, her şeyden korkuyorum. Hat boyundan, sıfır treninden, buradaki mutsuz insanlardan, insan eti yiyen köpeklerden, ölülerden, en çok da kendimden... Saratov'a gidelim, Sokolova Tepesi'nde bir eve yerleşir, ta uzaktan Volga Irmağı'nı, bütün kenti seyrederiz. Ya da başka bir yere... Buradan gidelim de neresi olursa olsun. Sözümü dinle, lütfen Don, idalgom benim, kartalım. Beni al götür buradan. Burası ölülerin yeri, burada yalnız ölüleri görüp ölüleri düşünüyorum...

Ardabyev ona ne karşılık vereceğini bilememişti. Fira gitmelerini istiyordu. Nereye, niçin gideceklerdi? Kime bırakacaklardı istasyonu? Ardabyev'in "benim" diyebileceği şeyler yalnızca burada vardı. Fira'nın gitmek istediği yerler karabasandı onun için, aklının almayacağı şeylerdi. Fira'ya böyle söyledi.

– Hayır, Vanya! Asıl burası karabasan benim için. Çevrene şöyle bir bak, bütün bu gördüklerin saçma sapan, akla sığmayan şey-

ler değil mi? Burada yaşamanın ne anlamı var?

Fira'yı kolundan tutup kendine çekmişti.

– Ben burada bir anlam aramıyorum. Anlam bizim içimizde, birlikteliğimizde, senin ile bende. Böyle düşündüğümüz sürece bizim için ölüm de yok, başka bir şey de yok.

Mişa'yla ilgili olarak tek soru soramamıştı Fira'ya. Dili tutulmuştu sanki. "Fira, kocanı Albay'a sen mi ihbar ettin? Onun aklından geçenleri yetkililere sen mi bildirdin? Amacın Mişa'ya yardım etmek miydi? Sen mi yaptın bunu?" Bunları soramamıştı ona. Bu sorular çoktandır içinde birikmiş, iyice somutlaşıp ona acı vermeye başlamış, ama bunları Fira'nın yüzüne haykırmayı göze alamamıştı. Çünkü tutup kendisine şu karşılığı verebilirdi:

– Evet, ben yaptım.

Bu yanıttan sonra yaşamını nasıl sürdürecekti?

Kızıl saçlı Albay'ı uzun süre aradılar. Her yerde, uzun uzun araştırdılar. Ördek gagasına benzeyen burunlu, gözlerinin yüzündeki yeri ilk bakışta belli olmayan görevli sorgu yargıcı herkese çeşitli sorular yöneltmişti. İstasyon görevlilerine, korumacılara, işçilere, erkeklere hizmet sunan yosmalara, hepsine hepsine... Sorgulamasını öyle kayıtsız, öyle soğukkanlı bir tavırla yürütüyordu ki, 9. İstasyon'daki insanların ifadesini aldıktan sonra elindeki defteri bir şey söylemeden kapatacak; ardından rayları, traversleri, lokomotifleri, gökteki kuşlar ile ırmaktaki balıkları sorguya çekecekti sanki. Albay'ı o gün gören var mıydı? Son kez kim görmüştü? Nereye gittiğini biliyorlar mıydı? Kiminle ne konuşmuştu?

Askerler her evi tek tek aradılar. Hızar atölyesini. Yapım-onarım atölyelerini. Tulumba binasını. Birahaneyi... Karyolaların altına bile baktılar. Evlerin bodrumlarına indiler. Kuyulara adam saldılar, ırmak diplerini karıştırdılar. Herhangi bir iz, ufak bir kanıt

yakalamak için uğraştılar durdular. Bir sigara izmariti. Hafif bir koku. Bir ses. Bir yankılanma...

İstasyonda yaşayanların bahçelerine, evlerinin arkasındaki yollara dökülen külleri eşelediler. Resmî bir şapkanın iki düğmesi ile bir kokart, bir de kemer tokası buldular. Eh, bu da bir şey demekti. Belki bunlar Albay'a aitti. Ama olmayabilirdi de. Gene de bir izdi işte. Peki, kimin evinden dökülmüştü kül? Her sobayı aradılar. Küllerini saçıp didiklediler. Birçok kez yaptılar bu işi. Külleri karşılaştırdılar. İncelemelerin sonu gelmek bilmedi. Sorgulama üstüne sorgulama yaptılar. Külleri yeniden döküp karşılaştırdılar, hep suçluyu aradılar. Halk düşmanı yanıbaşlarındaydı. Ona erişip yakasını ele geçireceklerdi. Sonuç belli olmuştu. Bir halk düşmanı vardı aralarında. Geriye onun adını belirlemek kalıyordu. Hepsi o kadar! Ama Vasya Dremuhin miydi suçlu, Fira Lando mu, Ardabyev mi, Udoyev mi, Ambartsumyan mı? Kimdi?

Ardabyev sorgulamaların harap ettiği Fira'yı yatıştırmaya çalışıyordu.

– Sakın korkuya kapılma! Sıkıştırırlar sıkıştırırlar, sonra yakanı bırakırlar. Korkuya kapılma sakın! Korkunun izini sürerler bu adamlar. Tıpkı korkak köpekler gibi korkanların üzerine giderler.

– Vanyacığım, artık buradan gidemeyiz. Katili bulana dek bizi bir yere bırakmazlar. Sonunda bizi yakalayacaklar, demişti Fira.

– Böyle şeyleri çıkar kafandan. Biz bir şey bilmiyoruz. Aradıkları biri var, öyleyse bırak istedikleri kadar arasınlar. Bizim işimiz onlara yardım etmek, sorularına yanıt vermektir. Bizi bulmamaları için elimizden geleni yapacağız.

Fira'yı götürdüklerinde Ardabyev hat boyunu denetlemeye çıkmıştı. Eve döndüğünde Gusya onu kucağında Fira'nın çocuğu İgor'la birlikte eşikte karşıladı. Durumu hemen anladı Ardabyev.

– Götürüleli çok oldu mu? diye sordu.

– Öğle sularıydı. Özel trene bindirip götürdüler. Belki 8. İstasyon'a gittiler, belki başka bir yere; kimseye bir şey söylemediler.

– Peki, Fira nasıldı?

– Nasıl olsun? İgor'u getirip bana bıraktı.

Ardabyev geriye döndü, doğruca köprüye yöneldi. Gusya arkasından bağırıyordu:

– Eğer 8. İstasyon'a götürmedilerse, 1. İstasyon'a kadar yürüyüp onu her yerde arayacak mısın?

Yanıt vermedi. Arayacaktı elbette, Fira'yı buluncaya değin her yere gidip iz sürecekti. Onu hiçbir yerde bulamazsa, "Albay'ı ben öldürdüm. Bırakın kadınımı. İncecik kemikleri teninin pembe marmeladı içinde yüzen biricik kadınımı bırakın. Bu işi o yapmadı, ben yaptım. İşte karşınızdayım" diyecekti. 8. İstasyon'a değin kaç kilometre yürümesi gerekiyordu? Çok mu? Olsun, yürürdü; bunca yolu yürümeye gücü yeterdi.

Bütün gücünü kullanır, gene bulurdu onu. Buz gibi esen rüzgâra, bardaktan boşanırcasına yağan yağmura aldırış etmeden 8. İstasyon yönünde yürümesini sürdürdü. Orada bulamazsa 7.'ye yürüyecekti; 6.'ya, cehenneme, cennete, nereye kadar gerekirse oraya yürüyecekti. Yürüye yürüye etleri erirse bu sefer kemikleri üzerinde sürünürdü.

Demiryolu görevlileri onu bulup getirdiler. Traversler üzerinde sürünüyor, abuk sabuk sözler mırıldanıyordu. Ateşi yükselmişti; durmadan sayıklıyor, kimseyi tanımıyordu. "Fira, Fira, Fira... Fira... Fira... Fir-a... Fira? Aman Tanrım! Aman Tan-rım!" diyor, başka bir şey söylemiyordu. Akşama doğru kendinden geçti.

Bir hafta sonra Fira drezinle çıktı geldi. Beli bükülmüş, kamburlaşmıştı, üstüne özensiz geçiriverdiği giysi yaşlı bir kadının giysisiydi, dirsekleri kan içindeydi, ayaklarına kömür tozu, mazot bulaşmıştı... Drezinden güçlükle inebildi, Gusya'nın evine değin

zar zor yürüdü, arkadaşının kollarından İgor'u aldı. Gusya onu bırakmak istemedi.

– Firacığım, dur biraz, dur da sana içecek sıcak bir şey hazırlayayım.

Ancak Fira:

– Hayır, istemem, teşekkür ederim, diyerek kendi evine yollandı.

Evine kapandıktan sonra bir daha dışarı çıkmadı. Akşamleyin ışığını bile yakmadı. Gusya, kollarında küçük Alyona, pencerenin önünde durup hep onun penceresine baktı. İvan ise ateşler içinde yatağında kıvranıyordu. Neredeyse yarı sağ, yarı ölü. Düşünde kocaman karınlı, dökme demir memeli, göbekleri perçinli kadınlar görüyor; onlara "Niçin böyle yapıyorsunuz?" diye çıkışıyordu. Kadınlar Fira'yı, Gusya'yı, Alyona'yı onun yanından itiyorlardı. Gelip gelip yatağına uzandıkları için kocaman gövdeleriyle soluk almasını zorlaştırıyorlar, ona büyük sıkıntı veriyorlardı. Durmadan çamfıstığı çıtlatan Ayazlı Roza yosması şarkı söylercesine, "Fira'yı öldür. Niçin öldürmüyorsun? Başka çıkış yolun kaldı mı? Kollarını boynuna geçir, dirseklerinle göğsüne bastır, içindeki aldatıcı ışığı söndür. Onun içini aydınlatan ışık yalancı bir ışıktır. Fira'nın her şeyi yalan. Gizini senden saklıyor, seni kandırıyor, öldür onu, öldür! Böyle yaparsan ondan kurtulur, yalnız başına kalırsın. Bir ölünün mutlu olduğu kadar mutlu olursun..." diyordu.

Gusya kollarında küçük Alyona, pencerenin önünde dikilirken hep dudaklarını kıpırdatıyordu. Vasya, kafasının dazlak yerinden sarkan bir demet saman sarısı saçını sallayarak, "Gideceğim buradan. Defolup gideceğim. Daha fazla dayanamam... Gideceğim..." diye tutturmuştu. Dediği gibi gerçekten gitti, İvan kendini bilmeden yattığı sırada çekti gitti. İvan kendine geldiğinde Gusya:

– İvan, Vasya gitti, dedi.

Ardabyev onun nereye gittiğini anlamıştı. Burada herkes aynı

yöne gidiyordu. Hepsi de oraya... Oraya... Şimdi de Vasya... Tıpkı Mişa Lando gibi kanı zehirlenerek gitmişti. Nasıl bir zehirdi bu? Buranın havasında mı vardı, yiyeceklerinde mi, suyunda mı? Hat boyunda zihinlerde doğan düşüncelerden mi kaynaklanıyordu bu zehir? "Ah, Vasya, sen korkak hayvanın birisin!"

Zayıf bir adamdı Vanya. Her adım atışı büyük çaba gerektiriyordu, hastalığı süresince yüreği kalın bir yağ katmanı bağlamış gibi nefes darlığı çekiyordu. Ardabyev çitin içinden uzunca bir tahtayı çekip çıkardı, buna baston gibi dayanarak yürümeye başladı. Ayakta durması şimdi daha kolaydı. Kuru, soğuk hava ciğerlerini kavuruyordu. Her beş altı adımda bir durarak soluklanıyor, başı dönüyordu. Sonunda eve varabildi, elindeki tahtayla kapıyı çaldı. Ses çıkmayınca bir daha çaldı. Gene ses yoktu. Tahtayla sağa sola vura vura ileri yürüdü, oda kapısını itti, karşı pencereden içeri dolan bol ışıktan gözleri kamaştı. Fira odada küçük leğenin ortasında ayakta dikiliyordu. Güçsüz kolları iki yanma sarkmış, kırlaşan saçları esmer omuzlarına dökülmüştü. Ardabyev'in yüzünün ifadesinden onu bu görünüşüyle beğenmediğini hissetti. Bedeninin ışık geçirme özelliğini yitirdiği adamın bakışlarından okunuyordu. Bedeni esmerce, herkesinki gibi bir bedendi şimdi, başkalarınınkinden daha çirkin değilse bile saydamlığını yitirdiği kesindi.

Yorgun bir sesle:

– Her şeyi anlıyorum, Vanya, dedi. Senin bunda bir suçun yok. Ama gördüğün gibi yaşıyorum.

– Ah, Fira...

– Hayır, Vanya, bu iş burada biter. Benimle daha fazla ilgilenme. Git buradan, tümüyle çık git. Fira diye bir kadın yok artık.

Ağlamıyordu.

– Adamlar beni değiştirip başka bir kadın yaptılar. Bunu nasıl yaptıklarını anlatmamı ister misin? Biliyorum, istemezsin. Evet,

ben de anlatmak istemem. On altı kişiydiler, tam on altı kişi... Beş gün boyunca geceli gündüzlü sorgulayıp beni bambaşka bir kadın yaptılar. Artık senin kadının değilim ben, sana yabancıyım. Kendi kendime de yabancıyım. Hadi, burada daha fazla durma! Çektiğim acılar bana yeter!

Bunları söyledikten sonra elleriyle memelerini kapattı.

İvan, Fira'nın bu hareketini – elleriyle memelerini kapatışını – yaşadığı sürece unutmadı, çünkü aralarındaki bağın sona erdiğini Fira bunu yapar yapmaz anlamıştı. Boğulmaktan korkarcasına ağzını açıp derin derin soluk alarak, elindeki tahta parçasını sağa sola savurarak odadan çıktı gitti, evine döner dönmez yatağa devrildi, yeniden bilincini yitirdi. Neden sonra gözlerini açtığında Fira'nın çizikler içinde kalan, daha bir koyulaşmış bedenini, elleriyle memelerini örtüşünü anımsadı; bunu anımsayınca yeniden bayıldı. Onun böyle ayılıp bayılması kaç kez yinelendi, Gusya bile sayısını bilmiyordu. Bu sırada evine dönen Vasya sakal tıraşı uzamış bir suratla Ardabyev'in başucunda oturuyor, durmadan ağlıyordu.

– Vanya, diyordu bir yandan da. Orada kadınlar ile çocuklardan başka kimse yok. Evet, sıfır treninde yalnız kadınlar ile çocukları gördüm, Vanya. Başka kimsecikler yoktu...

Ardabyev tümüyle kendine gelince özene bezene sakal tıraşı oldu, bu sırada alnını diklemesine kesen kırışığa parmağını dokundurdu. Amma da iş! Ayrıca somurtmasına gerek yoktu, bu kırışık onu asık suratlı bir adam yapmaya yetiyordu. 9. İstasyon'un şefliğine atanma telgrafı elindeydi. Emir emirdi, buna herkes uyacaktı. Birkaç gün daha bekledi.

Eski istasyon şefi Vasya'yı götürmek için kimse gelmediğine göre, demek ki, adamın edindiği bilgiler kimsenin işine yaramıyor, kimseyi de korkutmuyordu.

İvan bir gün soğuk bir tavırla:

– Vasya, sıfır treninde neler gördün bakalım? diye sordu.

Beriki gene ağlamaya başladı, kalın bir defteri göğsüne bastırarak:

– Vanya, elimdeki şu defter dayanabilirse her şeyi buraya yazacağım, dedi. Ben dayanamam ama kâğıda bir şey olmaz.

– Mişa'nın başına gelenleri de anlatacak mısın?

Vasya soruyu anlamadı. Yoksa anlamazlıktan mı gelmişti?

Odasına kapanıp günler boyu defterini yazmayı sürdürdü. Madem yazmak istiyordu yazsındı. Yazı yazmaktan başka işi kalmamıştı. Oysa İvan Ardabyev'in işi başından aşkındı. Duraktaki işlerin yanında kızının bakımı, köprünün korunması, her gün sıfır treninin karşılanıp uğurlanması... İstasyonda herkesin kendine göre yaptığı bir şey vardı. Udoyev titreye titreye yaşamını sürdürüyor, hızar atölyesi saymanı "iki kişilik karyolaya zor sığan" karısıyla öyle böyle geçinip gidiyor, telgraf sorumlusu Esfira Lando oğlunu büyütüyordu. Fira evinin ana giriş kapısını geniş tahtalar çakarak kapatmış, yandaki mutfak kapısından girip çıkmaya başlamıştı. İnsanoğluydu bu, tuhaflıklar yapmaktan geri durmazdı.

Ardabyev'in en önemli görevi sıfır treniyle ilgili olanıydı, çünkü yaşamının özüydü bu. Vasya gibi durmadan homurdanacak, korku çığlıkları atacak, hıçkıra hıçkıra ağlayacak değildi. Zavallı Vasya insanları tanımamaya başlamış, karısını bile evden kovmuştu.

Ardabyev aynı gece kadıncağızı eve alırken:

– Gusya, ağlama, ne olur! Ne yapıp edip yaşamalısın, dedi.

Gusya sesini çıkarmadan Ardabyev'in yatak odasına girdi, soyunup dökündü.

– Ee, daha ne bekliyorsun? Yatağa girmeni ayrıca söylemem mi gerekiyor? Yatma zamanı, hadi, gir şuraya.

Sessizce yattı Gusya. Ne de olsa yaşamak her şeyden önemliy-

di. Mezara girmiyordu ya. Kadınlar ne yapacağını bilmeyen yaratıklardı. Şu ya da öteki, pek fark etmezdi. Aralarındaki tek fark, birinin bir süre nazlandıktan sonra hıçkıra hıçkıra yatağa girip sıcacık kalçasıyla erkeğe sokulması; öbürünün ise avurdunda şekerleme, yüzünde yarım bir gülümseme, ağzındaki tatlıyla sesini çıkarmadan yatmasıydı.

Hat boyunda yapılacak işler şöyle sıralanıyordu: istasyon, köprü, telgraf, tulumba, kömür, yapım-onarım atölyeleri, hızar atölyesi, birahane, sıfır treni. Oradakilerin yaşantıları da bunlarla sınırlıydı. Ama artık sıfır treninin 9. İstasyon'da durmasına, katar ekibinin burada vardiya değiştirmesine, kömür su almasına son verilmişti. Çok geçmeden yalnız vagonlardan oluşan kısa bir katar istasyonda durdu; hızar atölyesi işçilerini, döküntü ev eşyaları, çoluk çocuklarıyla birlikte alıp götürdü. Bunun ardından yapım-onarım atölyelerinin işçileri gittiler. Daha sonra hızar atölyesindeki makineler, barakalar, tulumbalar, tezgâhların tümü sökülüp platformun üzerine yığıldı; atölyelerde çalışanlar yolcu vagonlarına atladıkları gibi çekip gittiler.

– Don Domino, başka bir zaman, başka bir yerde gene bir araya gelip doya doya domino oynarız.

– Belki. Belki cennette... Belki cehennemde... Kim bilir, belki de hiç oynamayız. Kendimizi kandırmayalım, oynamayabiliriz de...

Son ayrılanlar hat korumacıları oldu. Komutanları Ardabyev'i köprüye götürdükten sonra oradaki kapağı gösterdi.

– Bu kapağı açınca merdivenden aşağıya bir düzlüğe inilir, dedi. Küçük bir kapı çıkar karşına. Kapının arkasında patlayıcılar... Anladın mı?

– Ee, sonra?

– Sonrası kolay. Belli olmaz, bir gün ansızın buyruk verilirse

buradaki her şeyi havaya uçurursun. O güne değin yaşarsan eğer...

– Nasıl uçuracağım peki?

– Nasıl mı? Sana ateşleme anahtarı vermediler mi?

– Hangi anahtardan söz ediyorsun?

– Şu işe bak! Deminden beri boşuna konuşuyoruz demek ki. Bu iş burada yatar, arkadaş. Bize böyle bir buyruk verilmişti. Sana telgrafla bildirmediler mi?

– Telgraf çekmeleri önemli değil. Buyruğu ben kendim de veririm.

– Yapma, Don! Çok şakacısın doğrusu... Neyse ihtiyar, hadi hoşça kal.

"Bu iş burada yatarmış!.. Hiç de yatmaz. Hele şu köpekler olmasa..." Herkes istasyondan apar topar giderken insan yiyen azgın köpekleri öylece bırakmışlardı. Hayvanlar birkaç saat uludular durdular. Ardabyev önce seslerin nereden geldiğini anlayamadı. Durum anlaşılınca Gusya:

– Şimdi bu hayvanları ne yapacağız? İnsan yanlarına sokulmaya korkar, demeye başladı.

Ardabyev'in kızı köprüye kadar bir koşu gidip geldi. Ağlıyordu.

– İkisini de bağlamışlar. Kimseyi yanlarına sokmuyorlar, dedi.

Ardabyev tüfeğini alıp tel örgüye yaklaştı. Eli silahlı insanı gören çomarlar dikkat kesilerek sustular. Gerçekten de insan yiyen cinsten azgın köpeklerdi. Önlerine canlı insan atsan bir anda parçalarlardı. Anneler çocuklarına, "Bak, yaramazlık yaparsan seni çomarlara veririm" demiyorlar mıydı?

Söylenenlere bakılırsa Albay'ın özel treniyle bu canavarlara özel et getirilirmiş. Birinin yemin ederek anlattığına göre, parmağında yüzük izleri belli olan bir kadın elini köpekler yerken görmüş. Demek, durum böyleydi. Cezalandırmak istediği biri olsa da köpeklerin önüne atıverseydi. Yoksa kendini mi atsaydı? Başka

türlü bu canavarların karnını doyuramazdı.

Omzundan tüfeğini sıyırarak ateş etti. Köpeklerden yakında olanı zincirle bağlandığı yerden ileri sıçrayıp karnını çayırların üstüne yapıştırdı, oradan ayaklarıyla yeri tırmalaya tırmalaya kulübesinin arkasına doğru süründü. Ardabyev ancak ikinci kurşunla gebertti canavarı. Öbür köpek ise gene yerde sürünerek kulübesinin arkasına saklandı. Ardabyev sıktığı iki kurşunun da boşa gittiğini görünce öfkeden kudurdu. Hemen eve gidip penseyi getirdi, dikenli telleri kesti. Geriye doğrru yalnızca bir adım atmıştı ki, iri çomar sindiği yerden bir anda ileri atılarak Ardabyev'e saldırdı. Bunun üzerine Ardabyev geriye sıçradı, tüfeğini canavara doğrulttu. Köpek bunu görünce gizlendiği yere yeniden kaçtı. Ardabyev de oradaki toprak yığınının üstüne oturdu, tüfeğini yanma bıraktıktan sonra bir sigara yaktı. Er ya da geç, nasıl olsa saldırgan hayvan sığınağından dışarı çıkacaktı. Açlığa fazla dayanamazdı. Az sonra yanına gelen kızına bir kemik bulup getirmesini söyledi. Kemiği elinden alıp Alyona'yı gerisin geri eve gönderdi. Çocuğun böyle şeyleri görmesi iyi olmazdı. Kızı uzaklaşınca kemiği köpeğin kulübesinin önündeki düzlüğe, iki çomarın ayaklarıyla çiğneye çiğneye düzleştirdiği yere fırlattı. Hayvan bir an ileriye fırladıysa da sonra gerisin geri yattığı yere döndü. Ulumaya başladı, birkaç kez başını uzatıp baktı. Ancak saklandığı yerden bir türlü çıkmıyordu.

Ardabyev köprünün üstüne çıktı, ama bu sefer de köpeğe hayli uzaklaştığını gördü. Bunun üzerine oradaki kapağı kaldırıp korumacıların yeni komutanının söylediği düzlüğe indi. Oradan sıktığı ilk kurşun boşa gidince azgın köpek yer değiştirdi, ikinci kurşun da çayırlara saplandı. Hava gitgide kararıyordu. Ortalık iyice kararınca canavar yattığı yerden koşup kemiği alacaktı. Akıllı hayvandı besbelli. Ne yapacağını biliyordu. Ona ateş eden insanın sıfır tre-

nini karşılamaya gideceğini de biliyordu. Boşuna beslemiyorlardı bu hayvanları. Parmaklarında yüzük izi bulunan kadın elini boşuna atmıyorlardı önlerine. Uzun kuru otların arasına gizlenen köpeğin kül rengi tüyleri arasında alaz alaz kızıllıklar vardı. Ardabyev hayvanı bir kerecik olsun tüfeğinin gezinin içine düşüremedi.

– Peki, ben sana yapacağımı bilirim. Seni köpoğlu köpek!

Ardabyev böyle diyerek tüfeği çayırların arasına sakladı, akşam yemeğine gitti. Alyonka'yı yatağına yatırdı. Gusya fazla önem vermiyormuşçasına köpeklere ne olduğunu sordu. Anlattı Ardabyev.

Gusya:

– Ne hayvanmış! diyerek şaşırdı. Bu gidişle seni bir yıl uğraştırır. Ya da acından geberir. Yoksa salsan da gitse mi? Canı cehenneme!

– Onun ormanda barınacağını sanıyorsan yanılıyorsun. Gerisin geri buraya gelecektir. Ondan kolay kolay kurtulamayız... Bana şuradaki bidonu verir misin? İçinde daha önce tiner vardı.

Bidona ağzına kadar gaz doldurdu, gocuğunu üstüne giyip dışarı çıktı. Gusya arkasından bağırıyordu:

– İvan! Canlı canlı yazık olmaz mı?

– Ona bakarsan benim de canım var. Bu canavarla bir yıl uğraşacak değilim.

Ardabyev'in ayak seslerini işiten köpek hırlayarak yerini belli etti. Ardabyev bidonu oraya bıraktı, gidip tüfeği çalıların arasından aldı.

– Hadi bakalım, seni şimdi görelim. İnsana karşı çıkmanın ne demek olduğunu anlayacaksın.

Dikenli tellerin üzerinden abanarak gazı köpek kulübesinin üstüne, yakındaki çayırlara doğru serpiştirdi. Kibriti çakar çakmaz alevler dört bir yanı sardı. Neye uğradığını şaşıran köpek çılgınca havlamaya başladı, ön ayaklarını toprağa dayayarak boynundaki tasmayı çıkarmaya çalıştı. Bir ara kulübesine doğru seğirtti, karnı-

nı yere yapıştırdı, bu da olmayınca karşısında duran insana saldırdı. Fırsattan yararlanan Ardabyev tüfeği çevirip iki fişeği birden hayvanın suratına boşaltarak beynini dağıttı.

Adımını eşikten içeri atar atmaz Gusya:

– Köpekleri oraya bir yere gömseydin bari, dedi. Yarın Alyona kalkınca ilk işi köpeklere bakmak olacaktır.

– Merak etme, gömdüm.

– Hayvanlara hiç acımadın mı?

– Birincisi neyse de ikincisine acıdım. Benim gibi kolay teslim olmayan cinstendi.

Bahar gelince yanmış yerlerden cılız otlar ile sıska papatyalar çıktı. İvan kestiği dikenli teli sardı, ilerde bir işe yarar diye kömürlüğe kaldırdı.

Erkeklere hizmet eden yosmalar birbiri peşi sıra hat boyundan ayrılmaya başladılar. Değişik istasyonlarda yaşayan kadınlardan 9. İstasyon'a telgraf yağıyordu. Ardabyev'in ardından yangın yerine dönen orasının acısını dindirmek için soda ve çiğ yumurtayla ovan Stoyakalka çelik mengenesini mücevher kutusuna sakladı. Sonra da Ardabyev'e telgrafla selam göndererek çekti gitti. Mogila, Don Domino'yla yata kalka ortasını çökerttiği tahta karyolasını bayırdan aşağı yuvarladıktan sonra bulunduğu duraktan ayrıldı. Ayazlı Roza çıtlata çıtlata dağlar gibi yığdığı, Ardabyev kokan çamfistıklarına, Ardabyev kokan yatağına acıyarak, yaşlanan bedenine, pörsüyen memelerine ağlayarak çekti gitti. Ah, Roza, hat boyundan ayrılmadan önce memelerinin arasına yeşil renkli iki kanadı, başının çevresinde halesi bulunan Ardabyev'in resmini dövdürtmüştün. Elveda Don, elveda!

Ardabyev telgrafları okumadan hepsini sobaya atıyordu. Onun ruhunda ne bir çöküntü vardı ne de her şeyin bittiğini, yaşamın sona erdiğini gösteren bir duygu... Sıfır treni eskiden nasıl gidip

geliyorsa, geceleri gene öyle gidip geliyordu. Eskisi gibi aksamadan, saati saatine... Doğrusu şu ki, istasyonda fazla insan kalmamıştı. Ardabyev ile Gusya, Alyona, oğluyla birlikte Fira, bir de odasından dışarı adımını atmayan, yalnızca geceleri çıkıp sıfır trenine bakan kaçık Vasya, hepsi o kadar...

Sonra Alyona da uçtu yuvadan. Ardabyev okuması için onu 6. İstasyon'da bulunan yatılı okula verdi önce. Böylece evden tam yüz kilometre uzağa gitti kızcağız. İvan, 6. İstasyon'un telgrafçısından ayda bir kez telgraf çekip kızının durumunu bildirmesini istemişti. Gerçekten telgraflar her ay aksamadan gelmeye başladı: "Kızınız iyidir, dersleri başarılı, öpüyor. Altıncı." Her ay üst üste, bir kerecik bile ara vermeden... Hepsinde de aynı sözcükler: "Kızınız iyidir, dersleri başarılı, öpüyor. Altıncı."

Alyona yazın dinlenceye gelince hat boyunu dolaştı, yakındaki bir köye gezmeye gitti, babasıyla birlikte birkaç kez sıfır trenini karşılayıp uğurladı.

Bir gün:

– Baba, sıfır treni nedir? diye sordu.

– Bildiğimiz tren işte. Numarası yoktur yalnızca.

– Annemin trenin altına düşüp öldüğü doğru mu?

– Doğru.

– İlerisi için neler düşünüyorsun, babacığım? Ne gibi hayallerin var?

– Hiçbir hayalim yok. Ben, havlayacağı kadar havlayarak görevini yapan, karnını doyurduktan sonra kulübesine çekilen bir bekçi köpeği gibiyim. Peki, sen neler hayal ediyorsun?

– Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Yolcu trenlerinden birine binip uzaklarda gezmek istemez miydin? Hiç böyle bir yolculuğa çıkmadın mı? Nasıl trenlerdir buradan gelip geçenler?

– Hayır, böyle bir yolculuğa çıkmadım, trenleri de tanımıyo-

rum. Peki, sen öğrenip ne yapacaksın?

– Trenlerin nasıl bir şey olduklarını bilsem böyle şeyler sormazdım, babacığım.

Ardabyev kızının bir çeşit kaşıntı hastalığına yakalandığını düşündü. Hat boyunda yaşayanlarda görülen, tedirginlik, kuşkuculuk hastalığıydı bu. Ardabyev daha önce iki kişinin aynı hastalığa yakalandığını görmüştü. Sonunda ikisi de ölüme gitmişti, üçüncüsü Alyona'ydı.

– Aman dikkat et, kızım!

– Korkma, baba, bana bir şey olmaz. Okumak için buralardan gideceğim. Gerekirse Moskova'ya kadar yolu var...

Ardabyev kızının söyledikleri karşısında surat astı, uzun uzun düşündü, başka çıkış yolları aradı. Sonunda onu durduramayacağını anladı. Ayrıca durdurup da ne yapacaktı? Moskova bu cehennemden, insanın içine hissettirmeden işleyen, sonunda öldüren ya da sağduyulu düşünmesini önleyen zehirden uzak bir yerdeydi. Oraya gitmesi daha iyiydi.

– Peki, gidebilirsin. Ancak bizleri unutma. Dikkatli ol, tamam mı?

Alyona ayrılırken Gusya iki gözü iki çeşme ağladı. Ardabyev ise kızına önemli şeyler söyleyemeyeceğini bildiği için sustu. Gereksiz konuşmalardan korkardı.

"Kızınız iyidir, dersleri başarılı, öpüyor. Altıncı" diye yazan telgrafların aydan aya gelmesi son buldu. Alyona gittiği yerden mektup da göndermiyordu.

İstasyondan ayrıldığı günden beri buraları unutmuş, iki satırlık pusula bile yazmamıştı. Ardabyev, Gusya'nın ağlayıp sızlamalarını işitmemek için köprüye kadar yürüyor, bir zamanlar köpek kulübelerinin bulunduğu tepeciğe yakın bir yerde oturup sigara üstüne sigara içiyordu. Bazen üzüntüden kendisi de derin derin inle-

meye başlıyordu. Böyle üzüntü duyduğu günler akşam olunca kafayı çekip Gusya'ya bir güzel sopa atıyordu.

Kadıncağız ne yapsın, sesini çıkarmadan katlanıyordu. Ardabyev onun sesini çıkarmaması karşısında yatışıp daha fazla elini kaldırmıyordu. Aslında içkiye düşkün biri değildi. İçki konusunda öteki erkeklerden tümüyle ayrı düşünüyordu. Ne yaptığını bilen, bağımsız düşünen, diz çöktürülemeyen bir adamdı İvan Ardabyev. Karşısına beklemediği bir durum çıksa, diyelim sıfır treni birdenbire istasyonda dursa "Ne yapacağım şimdi?" diye şaşırıp kalmazdı.

Ve sıfır treni bir gün istasyonda gerçekten duruverdi.

Eline feneri alıp katarı baştan başa dolaştı. Bütün vagonlar kapılarına kilit vurulup mühürlenmişti; ikişer lokomotif kızgın hayvanlar gibi iki uçta öfkeyle pofurduyorlardı. Ancak kimsecikler yoktu koskoca katarda. Ardabyev bağırdıysa da tek ses çıkmadı. Makinistler nereye gitmişti? Ya ateşçiler? Bu treni buraya kadar getiren kimdi? Yoksa kutsal ruhlar mı getirmişti?

İstasyon binasına döndü, 8. İstasyon'a kendi eliyle bir telgraf çekti. Maniple aygıtının yanıt vermesi için aradan uzun bir sürenin geçmesi gerekti. Neden sonra tıktıklar "Telgrafı çeken kim?" diye sordu.

Yanıt: "9. İstasyon Şefi Ardabyev, bir katar gelip durdu, ne yapmam gerekiyor?" Bu sefer karşıdan hemen yanıt geldi: "Böyle bir istasyon yok, böyle bir katar yok Baudot maniplesi yok, Ardabyev diye biri yok, tamam." Ardabyev boş gözlerle gelen yazıya baktı. Evet, tıpatıp böyleydi. Bu duruma göre çevresinde gördüğü bütün bu şeyler neyin nesiydi? Pencerenin önünde upuzun dururken dört lokomotifi birden buhar püsküren katarı nasıl açıklayacaktı? Maniplenin tıktıkladığı bant düpedüz saçmalıyordu. Hele kendisinin yok sayılması?.. Birileri şaka yapıyor olmalıydı. "Kahrolasılar! Tam şaka yapacak zamanı buldular. Şimdi kızıl saçlı Albay olsa

akıllarını başlarına getirirdi. Hat boyudur burası, böyle şakaların sonu iyi gelmez."

Ardabyev telgraf çekip sorusunu yineledi. Aygıt uzun süre sustu. Bunun üzerine bir daha, bir daha çekti telgrafı... Sonunda öfkeyle şu sözleri tıklattı: "Kızıl saçlı Albay'ı ben öldürdüm, Mişa Lando'yu ben öldürdüm, annemle babamı ben öldürdüm, Vasya'yı, Ardabyev'i ben öldürdüm." Karşılığında tek yanıt yoktu. Hayır, böyle şey olamazdı! O anda tümüyle aklı başındaydı. Yaşıyordu. Üstelik uyumuyordu. Ayıktı. Ayakta düş görmüyordu... İşte sıfır treni tam karşısındaydı. Şimdi gidip katarı gideceği yere hemen gönderecekti. Göndermezlik edemezdi. Dişleriyle çekmesi gerekse bile canını dişine takıp çekecekti. Perona çıktı, dişlerini acıtırcasına sıkarak feneri yukarıya kaldırdı. "Çıkış izni verilmiştir. Zamanın çoktan geldi. Demirden dökme şeytan, haydi gideceğin yere defol git! Anasını belledğimin treni, takırdamaya başla artık! Hadi, hadi, daha ne duruyorsun?"

Katar durduğu yerde birden irkildi. Sanki istasyondan ayrılmak istemiyormuşçasma, yağlı yağlı parlayan pistonları kıpırdandı. İstim saçarak düdük çaldı. Düüüt-düüt! Düüüt-düüt!.. "Yürü! Durma artık! Hadi, hadi, niye ağırdan alıyorsun?" Sanki Ardabyev'in bağırmalarına, azgın hayvanlar gibi uluyup haykırmalarına direnemeyen uzun katar önce usulca kımıldandı, sonra gitgide hızını artırıp rayların kenet yerlerinde takırdayarak, dört sirenini birden çalarak istasyondan çıktı gitti. "Nereye gidersen git! Canın cehenneme! Öyle bir git ki, bir daha dönüşün olmasın! Defol git, git de senden tümüyle kurtulalım!"

Yağmur dinmemişti daha. Hava aydınlanmak üzereydi. Sıfır treni midir, nedir adı, katarlar raylarda eskisi gibi takırdayıp duruyorlardı. Ardabyev şöyle bir kulak kabartınca trenlerin geçme ara-

lıklarının çok kısa olduğunu anladı. Ne kadar da sık gidip geliyorlardı! İpten kazıktan kopmuş azgın it gibiydiler.

Ardabyev sabaha değin gözünü kırpmadı. Gusya'nın kovayı alıp süt sağmaya gittiğini işitti. Sağıp da ne yapacaktı? İneği kesseler iyi olurdu; ne Gusya ne de kendisi süt içmiyorlar, sağılanın hepsini domuz yavrularına veriyorlardı. Evet, ineği kesmeliydiler. Doğrulup karyolaya oturdu, sert saçlarını eliyle sıvazladı.

İlerde, köprünün ayağına yakın bir şey ağarıp duruyordu. Kalkıp bir de pencereden baktı, ağartının ne olduğunu anlayamadı. Ancak kül rengi aydınlıkta köprüye doğru yükselen yamaçta iskemleyi seçebiliyordu. Fira'nın iskemlesi biraz yana yatmıştı. İşte onu anımsatan son eşya buydu. Kadının avlusunda dünden kalma kirli beyaz kâğıt kuşlar yağan yağmurdan ıslanan toprağa, çitlere, boşalan evin duvarlarına yapışmıştı. Ama Fira'nın kendisi yoktu. Üstelik hiç olmamıştı sanki. Doğrusunu söylemek gerekirse Fira son birkaç yıldır ortalıkta pek gözükmüyordu. Ön kapıyı tahtalarla çakıp kapattıktan sonra neredeyse tümüyle yok olup gitmişti. Geceleri arada bir dışarı çıkıp bir gölge gibi avluda dolaşıyordu. Hem iyice yaşlanmıştı, hem de hastalıklıydı.

İncecik bacaklarına dolanan beyaz bir golf pantolon giymiş, Mişa'nın ceketinden bozma, üstten cepli, kısacık ceketini sırtına geçirmiş, arkadan omuzlarına bir sırt çantası vurmuş bir oğlan çocuğu bir sabah erkenden Fira'nın evinden avluya fırlamıştı. Çocuk koşa koşa köprüye yaklaştıktan sonra korkuluğa tutunarak yukarı tırmanmış, köprüye çıkınca ırmağın bulanık, burgaçlanan, köpüklü sularına bakmamaya çalışarak paslı raylar üzerinden ileri doğru yeniden koşmaya başlamıştı. Böylece çekip gitmişti buralardan. Annesi ise yalnız kalmıştı. Yıllar sonra geriye dönüp Fira'yı götüren bu çocuktu işte. İgor annesini nereye götürmüştü?

Üstelik niçin? İvan şaşkın şaşkın başını salladı. Kadıncağız bu

yaştan sonra hiçbir yere uyum sağlayamazdı.

Çay kaynattı, bir parça şekerle kıtlama içti. O sırada arkasından kapı sertçe açılıp kapandı. Gusya'ydı gelen.

– İvan, buradan gidiyorum, dedi. Sen de benimle gel. Tek başıma korkuyorum. Yolda başıma bir şey gelir diye...

Ardabyev zorlamalı bir gülümsemeyle:

– Gidelim ama nereye? karşılığını verdi. Mezarlığa mı? Çünkü yalnız orası paklar bizi...

– Alyonka'yı arayıp buluruz. Şimdi Moskova'dadır.

– Nereden biliyorsun?

– Arayıp bulacağız. Başka kimimiz kimsemiz, bir yakınımız var mı? Gidip her yerde arayacağız.

– Orası öyle de kızın bizi arayıp sorduğu yok. Düşünsene, aradan kaç yıl geçti?

– Yok yok, gidelim. Canımın içi, hemen gidelim buralardan. Görmüyor musun, ev çatlaklar içinde, yarın öbür gün birdenbire üzerimize çöker. Böyle ölmek istemiyorum. Önce buradan gidelim, sonrasını o zaman düşünürüz. Vanyacığım, insanlar bizi yüzüstü bırakmazlar. Yardım eden birileri çıkar.

Biraz sustu.

– Sen gelmezsen yalnız başıma çeker giderim.

İvan dikkatle süzdü Gusya'yı. Kafasına koymuştu, kesinlikle gidecekti.

– Hayır, ben kalıyorum. Buradan bir yere gitmem, dedi.

Kadına sırtını çevirdi. Kapıyı sertçe kapattı Gusya. Ardabyev yalnız kalmıştı, tümüyle yalnız. Ama belki de Gusya niyetinden vazgeçerdi. Kim bilir...

Sıkı sıkı giyindi, biraz azaldığını sandığı yağmura aldırmadan evden çıktı. İskemle eski yerinde duruyordu. Cehennemin dibine

gitsindi iskemle! Ayakları killi çamurda kaya kaya ırmağa doğru yürüdü. İşte sabahleyin gördüğü beyaz nesne yakınındaydı. Ne olabilirdi acaba? Şey olmasın sakın! Gözlerini ovalayıp bir daha baktı. Hızla yanına yaklaştı.

Evet, suda boğulan biriydi bu. Çırılçıplaktı, suyun üstünde yüzükoyun salınıp duruyordu, kıyı ile köprünün ayağı arasındaki çalılıklara takılmıştı. Kolları gözükmüyordu, duruşuna bakılırsa söğüt köklerine takılmıştı iki kolu da...

Eve gidip bir kanca getirdi. Bununla boğulan kişiyi koltukaltından yakalayıp kendine çekti. Ceset ters dönünce İvan onu kıyıya yaklaştırdı. Yüzeye çıkan kollardan birini tuttu. Ama aynı anda irkilerek geri çekildi. Çünkü kolun etleri sıyrılarak elinde kalmıştı. Öf, o ne kokuydu! Suda kaç gündür yüzüyordu, kim bilir! İvan ellerini suda çalkaladı, derin derin iç çekti, adamın kafasından tutup kendine çevirdi. Yüz diye bir şey kalmamış; burnunu, dudaklarını, gözlerini balıklar yemişti. Hele o kokuya ne demeliydi! İvan'm midesi bulandı. Elinde bir şey mi vardı neydi adamın? İvan metal bir şeyin sıkışmış olduğu parmakları araladı, metal parçayı çekip aldı. Kocaman bir anahtardı bu. Ya, demek öyle! Anahtarı özenle yıkadı, kumla güzelce ovdu, suda duruladıktan sonra cebine soktu. Bu iş burada biterdi. Kancayla cesedi ileriye itti. Kafa birkaç kez suya batıp çıktı, şakağında bir kurşun deliği vardı, ceset son bir hareketle kahverengi sulara kapıldı. Şakağında delik. Anahtar... İvan'm her yerini ateş bastı. Akıntı cesedi yakaladığı gibi sürüklemeye başladı. Şakağında delik... Anahtar... Olamazdı böyle bir şey. İvan sesli söyledi aynı sözleri: "Olamaz böyle bir şey!" Kızıl saçlı Albay'dan bugüne değin hiçbir şey kalmamış olmalıydı. Kesinlikle! Kemikleri bile...

Yukardan, köprüden bir sonraki kataın gümbürtüsü duyuldu. İki lokomotif önde, iki lokomotif arkada, dördü arasında tam yüz

vagon... Dünya gerçekten yuvarlaksa, yeryüzünü kemer gibi kuşatan ırmağın üzerinden geçiyordu koca katar. Irmağın üzerinden, suyunda iki kez yıkanılamayan ırmağın üzerinden. Ona verilen bir cezaydı bu. Acımasızca bir öç alıştı. Bakın şu ırmağın yaptığı işe!

Anahtarı cebinde sıkı sıkı tutuyordu. İyice cıvıklaşmış killi topraktan kaya kaya yukarı çıktı, eve yollandı.

Gusya yatak odasında öteberisini topluyordu.

– Ne o? Gerçekten gidiyor musun? Peki, ev işlerini kime bırakıyorsun? İnek, domuzlar ne olacak? Ya tavuklar?

– Hepsini keseriz. Bir parça inek eti ile bir çift tavuk aldıktan sonra gerisini toprağa gömeriz. Çizgili gömleğini de koydum valize.

İvan derin derin göğüs geçirdi.

– Ama ben gitmiyorum, Gusya. Sana söyledim ya...

– Sen bilirsin. O zaman ben kendi başımın çaresine bakarım. İnsan değilsin sen, çelikten yapılmış makinesin. Kendim giderim, ne yapayım?

Odasında yalnız başına kalınca Ardabyev öksürerek masanın yanındaki sandalyeye çöktü, Vasya'nın defterini önüne çekti. İlk sayfayı çevirdi, temiz bir yaprak çıktı karşısına. Bir sonraki sayfa gene öyle. Bütün yaprakları hızlı hızlı çevirdi. Gördükleri yanlış mıydı yoksa? Yapraklardan çoğu yırtılmıştı, ancak temiz sayfalarda kalem izi bile yoktu. Bu duruma göre Vasya yazılı bir şey bırakmamıştı geriye. Yazacağını söylediği halde tek satır bile yazmamıştı. Peki, Vasya'nın oturup yazı yazdığını nereden çıkarıyordu? Yazabilir miydi üstelik? Yazacak gücü var mıydı?

Ya aklı?.. Abuk sabuk şeyler mırıldanır dururdu hep: "tutti-mutti-guten-tag-liber-bruder..." Salağın biriydi işte! Ya da sonu gelmeyen, saçma bir şarkı tuttururdu: "U-u-u... I-ı-ı..." Ondan geriye kalan yalnız bu "u"lar ile "ı"lardı, defterin sayfalarına elini bile sürmemişti.

İvan defteri çarparak kapattı. Belki Vasya gittiği yerlerde ilgisini çeken bir şey görememişti. Belki de yolda karşılaştığı kötü durumlardan ya da kendi korkuları yüzünden aklını oynatmıştı. Soğuktan mı, açlıktan mı? Yalnızlığa düştüğü için mi? Bir işe yaramadığını, herkesin kendisini terk ettiğini, gereksiz bir adam olduğunu düşündüğü için mi? Trene atlayıp görevinin başından kaçtı, geçtiği yerlerde bir şey göremedi, çünkü gerçekten yoktu öyle bir şey, olamazdı da... Ne aradığı nesneler, ne de kişiler... Karşılaştığı hiçlik adamın yüzüne sinsi sinsi gülüyor, alay edercesine kahkahalar atıyor olmalıydı: "Ne o, Vasya? Sen de mi tongaya bastın? E, kardeşim, ne yapalım, burası kutsal Rusya, herkesin başına gelir böyle şeyler. Kutsal topraklara ayak bastın, kendi ülkendesin, şimdi gözlerini dört aç da bak. Çevrende ne görüyorsun? Neler işitiyorsun? Hiçbir şey, öyle değil mi? Bütün sorularına tek yanıt bu işte: Hiçbir şey! Soruların sorusuna, yanıtların yanıtı budur... Böyle bir şey beklemiyordun, değil mi? Yolun sonuna değin gidince aradığın her şeyi görüp tanıyacağını, istediklerinin tümünü öğreneceğini sanıyordun, öyle değil mi? Ama beklentilerin boş çıktı. Dımdızlak ortada kaldın. Ölüm yalnızlığına düştün... Buralarda, zaten yaşama olanağı kalmamış; ne kuru kemiklere rastladın, ne de, doğrusunu söylemek gerekirse, yapacağı bir şey olmayan canlı varlıklarla karşılaştın. Bin yıldır gide gele buraları yol yapmışlardı, öyleyse bir de sen gitmesen olur muydu? İşte kutsal yurdun karşında! Belki de böyle bir durumla karşılaşmayı bekliyordun da inanamıyordun. Ha, ne dersin? Evet, gerçekten öyle olmalı, bekliyordun da inanamıyordun... Demek oluyor ki, sen dangalağın birisin. Sorularına yanıt bulayım derken kendini açmaza soktun. Defol karşımdan, salak!"

Vasya defoldu gitti. İşte yaşanan masalın özü budur. Tam böyle değilse bile buna benzer bir şey. Eskiden beri Ardabyev'in aklı-

nı da hep böyle sorular kurcalayıp durmuştu, ancak o kendine böyle bir özgürlük tanımamıştı. Zamanı da yoktu zaten, çünkü sıfır trenine karşı sorumluluk taşıyordu. Tren tıkır tıkır gidip gelmeliydi.

Ardabyev arada bir her şeyin, asıl yaşamın, asıl dünyanın "orada" bulunduğu sanısına kapılırdı. Ama aynı zamanda burada, kimsenin bilmediği 9. İstasyon'da, kimsenin tanımadığı yaşlı bir enayinin elinde feneriyle sıfır trenini karşılayıp uğurladığı için o yaşamın, o dünyanın ayakta kaldığını düşünürdü. Bakın işte, bir katar daha takırdayarak geçiyor.

Yoksa bu, tren değil de yüreğinin gümbür gümbür atışı mıydı? Eski gücünü yitirmiş bedenini sarsan yürek çarpıntıları mı? Bir kuvvetli, bir zayıf... Ne bayrak, ne fener kaldırılmadan, semaforlar yanmadan, telgraf çekilmeden trenler kendi başlarına gelip gidiyorlar; Ardabyev bunağının yardımına gerek görmüyorlardı...

Kapının arkasından Gusya'nın seslendiğini işitti:

– İvan! Hey, İvan! Beni uğurlamaya çıkmayacak mısın?

– Dur! Hemen, geliyorum.

Fazla ağır olmayan torbayı sırtladığı gibi Gusya'nın arkasından köprü yönünde yürüdü. Yağmur dinmiş, ortalık iyice aydınlanmıştı. Zar zor köprünün üstüne çıktılar. Vasya'nın cesedini üzerine koyup mezarlığa taşıdıkları kızağın izleri hâlâ paslı raylarda besbelli duruyordu.

Gusya:

– Ben gittikten sonra Vasya'nın mezarını arada bir yoklarsın, tamam mı? Ayrıca onu anmayı unutma, kilerde içecek bir şeyler bulacaksın.

– Tamam. Dur, sana yardım edeyim.

Ardabyev, Gusya'nm sırt çantasının kemerlerini düzeltti, çantayı daha iyi yerleştirdi.

– Demek, benimle gelmemekte kararlısın? Çelik gibi bir iraden var, doğrusu. Oysa seni sevmiştim, Vanya. Yemin ederim, sevmiştim. Kimseyi sevmediğim kadar... Hadi, hoşça kal.

– Güle güle.

Ardabyev eve dönünce küçük sobanın önüne çömeldi, avuçlarını çini kaplamasının üstüne koyarak ısındı. Durum böyleydi işte... Çevrede korkacak kimse yoktu, korktuğu tek varlık kendisiydi. Yırtıcı hayvanların bile uğramadığı, yüzlerce kilometrelik ıpıssız bir çölün ortasındaydı şimdi. Yeniden kulak kabarttı. Yüreği mi çarpıyordu, yoksa sıfır trenleri mi gümbür gümbür gelip gidiyordu? Bir türlü karar veremedi.

Öğle yemeğini yedikten sonra gözkapaklarına ağır bir uyku bastırdı. Düşünde paslı rayların otlar arasına, ormanlara, tarlalara yılan gibi kıvrıla kıvrıla gittiğini gördü. Her yerde büyük bir yıkım, büyük bir ıssızlaşma vardı, ölüm ve açlık vardı, çevreyi baştan başa çöller kaplamıştı; kendisi ise, yani Don Domino, ihtiyar bunak, şövalye, ermiş Yegori tek başına, yapayalnız kalmıştı buralarda, paslı raylar tepeden tırnağa, bütün bedenini sarmıştı. Her zamanki gibi Fira da girdi düşüne. Dudaklarında yarım gülümseme, avucunda şekerleme, ağzının bir köşesinde bir damla tatlı vardı. Fira'nın içinden güneş ışınlarının sızdığı saydam gövdesini gördü, incecik kemikleri etlerinin pembe marmeladı içinde yüzüyordu. Üzerinden uzun katar hızla geçerken "Anne! Vanya!" diye bağıran Alyona'yı da gördü düşünde; Alyona peronun tam kıyısında duruyordu. Bir yandan uyumaya çalışırken, bir yandan da sıcacık kalçasını onun bacaklarına dayayarak hüngür hüngür ağlayan Gusya'yı da gördü... Uyandığında öfkeyle:

– Bunlar da ne oluyor? Nedir bu gördüklerim! dedi kendi kendine.

Bunca insan nereye gitmişti? Duvarlardaki çatlaklar neyin nesiydi? Yoksa sıfır trenlerinin sarsıntısından mı? Ya da ona yaşam boyu enerji sağlayan, aynı zamanda kahredici elemler veren yüreğinin çarpıntılarından mı?

Sıfır trenleri. Sonları gelmedi mi daha? Hep böyle takırdayıp duracaklar mı? Aman Tanrım! Sonunda böyle mi olması gerekiyordu? Çevresinde kimse kalmamıştı, tanıdığı tek nesne yoktu artık. Tek başına kendisi vardı. Bütün varlığı kanı ile anılarıydı. Fira... Söylediğin bu sözü anımsıyor musun? Fira diye biri yoktu artık. Her şeyi yalnız kendisi, yalnız Ardabyev tek başına anımsamak zorundaydı. Zorlu bir yaz mevsimi geçirmişlerdi. En zoru da olanları unutamamak, hep anımsamaktı.

Yağmur yeniden başladı. Katarlar takırdayıp duruyordu. Kaçıncı trendi bu geçen? Otuzuncu mu? Yüzüncü mü? Yüz bininci mi? Hepsi de sıfır treni miydi?

Takırtılar kulaklarında zonkluyordu.

Zamanı gelmişti.

Dışarı çıkarken kapıyı arkasından kapadı. Tabutun kapağını da böyle kaparlar, özenle, yavaşça... Odada bir şeyler yere düşüp çevreye saçıldı. Bir şeyler parçalanarak döküldü. Ardabyev geriye dönüp bakmadı bile. Daha doğrusu, dönemedi. Olacak bir şey varsa önleyemezdi nasıl olsa. Koridorun sonuna değin yürüdü, omzunun üstünden başını çevirip geriye baktı. Koridorun tavanı boydan boya yarılmış, ortasından çökmüştü; çatlaklar arasından yerlere süprüntüler, toz toprak dökülüyordu. Gelip geçen katarların gümbürtüsünden ev sarsılıyordu. Yıkılıyordu koca ev.

Sicim gibi yağan yağmurun altına, karanlığa daldı. Evin kapısından çıkar çıkmaz kapının pervazı çöktü. Bakın şu işe! Çatıdan düşen bir kiremit nedense hiç ses çıkarmadan parça parça dağıldı. Dağılsın bakalım.

Küçük peron çökerek rayların üstüne kaydı. Sundurma yamulup yere yattı. Ardabyev telgraf odasına bakınca tavanın çatladığını, duvarların boylu boyunca yarıldığını, dolaplardan birinin devrilerek odayı ikiye böldüğünü, altındaki masayı parçaladığını gördü. Geçenlerde Vasya'nın tabutunu bu masanın üstüne koymuşlardı, daha önceleri orada Fira çalışırdı.

İstasyon binası yerinde şöyle bir sallandı. Yola bakan pencerenin çerçevesi camıyla birlikte paramparça oldu.

İvan feneri kaptığı gibi, tren yolu setinin üzerinden köprüye doğru koştu. Karşıdan fırlayan bir tren çevresine sular fışkırtarak, küçük taşlar fırlatarak önünden gümbür gümbür geçti gitti. Bu sırada İvan'ın şapkasını fırlatıp yere attı, yağmurluğunu omuzlarından sıyırdı. Tren geçince Ardabyev geriye dönüp baktı. Arka arkaya takırdayan katarların sarsıntısına dayanamayan istasyon binası gözünün önünde yıkılmaya başladı. Daha nasıl yıkılmasın ki? Her katarda dört lokomotif, arda arda sıralanmış yüz vagon... Vagonların her biri altmış dört ton ya da yüz yirmi metreküp ıvır zıvırla ya da gizli olduğu için adı bilinmeyen şeylerle doluydu. İstasyonun çatısı orta yerinden ikiye bölündü, duvarlar kısa bir sallanmadan sonra yerle bir oldu. Ayakta kalan tek şey, tepesi sipsivri bir duvar parçasıydı; bunun da üstünde parlayıp duran garip bir nesne vardı. Belki bir aynaydı bu. Ne ufacık toz kalkmıştı havaya, ne de bir gürültü çıkmıştı. Yağmur, karanlık, su zerreleri sıçratarak takır tukur geçen, insanın sırtından yağmurluğunu sıyıran sıfır trenleri bu dehşet verici durumun birer parçasıydı sanki.

Kapağı güçlük çekmeden açtı. Aşağıdaki düzlüğe doğru paslı bir demir merdiven iniyordu. Ardabyev basamaklardan inince karşısına bir kapı çıktı. Cesedin parmakları arasından aldığı anahtarı kilide sokup çevirdi, kapı açıldı. Feneri yukarı kaldırdı. İçinde bulunduğu daracık boşluğun ortasında bir kutu duruyordu, kutu-

dan çıkan teller köprü ayağının dört bir yanına dağılmıştı. Kutuyu tutup kaldırdı, sarkan tellerle birlikte kucağına aldı. Peki, ya teller zamanla çürüyüp kopmuşsa? Kızıl saçlı Albay, "Patlayıcı düzeneği tamamdır" derken doğru mu söylüyordu? Onun doğru söylemiş olmasını isterdi Ardabyev. Kucağındaki kutuyu orada bulduğu iple karnına sımsıkı sardı, üstünü yağmurluğuyla örttü, tellerin bir yere takılmamasına dikkat ederek merdivenden yukarı çıktı. Her şey yolunda, işler tıkırındaydı. *"Alman sokağından tramvay geçer, / Tramvayı güzel bir kız sürer..."* Bak, bu iyiydi işte. Derin derin soluyarak yağmurun tertemiz yıkadığı köprüye vardı, traverslerden birinin ucuna çöktü. Canı bir cigara tüttürmek istiyordu. Ancak kibriti çakar çakmaz alev rüzgârdan sönünce sigaradan vazgeçti. İçmese de olurdu.

Zamanıydı artık.

Köprünün korkuluğuna tutundu, oflaya puflaya ayağa kalktı, doğruldu. Sırtı ağrıdan çatlıyordu. Yaşlanmıştı. Bunca zaman beklemeye gerek var mıydı? Neredeyse yaşam boyu bu anı beklemişti. Hep dişini sıkıp sabretmişti, öyle değil mi? Kendi kendine göz kırptı. Kızıl saçlı Albay haklıydı, sabırla beklediği doğruydu. Bir sıfır treni geçsin, ikincisi, yüzüncüsü, yüz binincisi geçsin diye hep bekleyip durmuştu. Ve sonra, bir gün, ansızın... Peki, sonra ne olmuştu? Hiçbir şey... Mişa gibi, Vasya gibi kendisi de salağın biriydi. Onlar gibi zehirlenmişti. Ee, buyruğu birinin vermesi gerekiyordu. Ama buyruk verecek kimse kalmamıştı. Öyleyse sorumluluğu üzerine alıp buyruğu kendisi vermeliydi. Bütün bu ölümcül felaketlerin, bu yıkımın, açlığın, ölümlerin, tüm bu mutsuzlukların sorumluluğunu... Bunlarda suç kendinde olduğu için değil. Hayır, yoktu öyle bir suçu! Demek ki, istasyonda sorumluluğu üzerine alacak başka kimse kalmamıştı. İşte böyle, Kızıl Saçlı Komutan! Bu duruma göre gerekli buyruğu Ardabyev'in kendisi verecekti.

Zamanı gelmişti. Sırayla herkesle vedalaşmış, herkesi istasyondan yolcu etmişti. Kimini uzak yolculuğa, kimini son yolculuğuna... Karısını. Kızını. En çok sevdiği kadını. Kardeşini. Dostunu düşmanını. Herkesi. Tanıdığı bütün insanları...

Zamanı çoktan gelmişti.

Bir omuz hareketiyle yağmurluğu sırtından attı. Rüzgâr koyu renkli muşamba yağmurluğu kaptığı gibi korkuluğa yapıştırdı, orada tutunamayan yağmurluk dertop olup havaya fırladı, ırmağın koyu suları üzerinden uçtu. Zaman geçirmemeliydi. Kalkıp işi bitirmeliydi. Anahtarı kutudaki yuvasına yerleştirdi. Yüreği dışarı fırlayacakmış gibi çarpıyor, bütün gürültüleri bastırıyordu.

Ardabyev patlayıcının zamanından önce ateşlenmesinden korkmaya başladı. Yok yok, yenmeliydi bu korkuyu. Yüreğinde yıllarca biriken hınçlar, geçmişin acı olayları, dışarı taşmaması için bastırdığı öfkesi şimdi patlamaya hazır kocaman bir bomba yumağına dönüşmüştü. Düğmeye bir basışta her şey havaya uçarak darmadağın olacaktı.

Traverslere basa basa yürüdü. Uzaktan ışıldakların parıltısı gözüktü ansızın. Bir çift ışık gitgide yaklaştı, sıfır treninin tekerleri takırdamaya başladı. Artık ne sıfır trenini gözünün gördüğü vardı, ne de vagonların içindeki insanları... Dur bakalım, ne olacak!

Sanki binlerce ton çelik, demir, kaskatı donmuş ağaç kütlesi korkudan öne eğilerek tostoparlak olan ihtiyarın üzerine çullandı. Güçlü bir itiş, kahredici bir dokunuş, mahveden bir çarpma onun için daha iyi olurdu belki. Ama bunların hiçbiri gerçekleşmedi; ne güçlü itiş, ne kahredici dokunuş, ne mahveden çarpma, ne de bunların peşinden gelecek apansız ve güzel ölüm...

O zaman yaşlı adam yüreğinin gümbürtülerinden ileri geldiğini sandığı, tüm bedenini, tüm iç organlarını sarsan titremeyi yenerek var gücüyle anahtarı çevirdi. Aynı anda da gümbürtünün ken-

di içinden gelmediğini anladı. Bunu anlamasının ardından göz kamaştırıcı bir alev yükseldi gökyüzüne, yeri göğü inleten bir gürültü gecenin altını üstüne getirdi; istasyonu, demiryolunu, bütün dünyayı havaya uçurduktan sonra yaşlı Ardabyev'in güçsüz bedenini de geleceğin sonsuz boşluğuna fırlattı...

DK DOĞAN KİTAP

YURİ BUYDA

SIFIR TRENİ

Rusya'nın derinliklerinde kaybolmuş, kasvetli, çamurlu, soğuk bir istasyon. Ve her gece geçen bir tren... Kimsenin nereden gelip nereye gittiğini, ne taşıdığını bilmediği bir tren. Bütün dünyadan soyutlanmış bu *no man's land*'in, seven, umut eden, hiçbir zaman gelmeyecek bir cevabı bekleyen, yavaş yavaş tükenen sakinleri...

Yeni kuşak Rus edebiyatının en parlak temsilcilerinden Yuri Buyda, bu kısa ve güçlü anlatıda bizlere Rusya'nın ve insanoğlunun trajik yazgısının muhteşem bir metaforunu sunuyor. Okuru, toprağın, demirin, kokuların, etin ve kanın somut dünyasına sokan, sarsıcı bir roman.

Yuri Buyda 1954 yılında Kaliningrad'da doğdu. Romanları Rusya'da 1992'den beri yayımlanıyor.

ISBN 975-661

